

Ársskýrsla

2015

LÍFEYRISSJÓÐUR VERZLUNARMANNA
1956-2016

Ársskýrsla

2015

LÍFEYRISSJÓÐUR VERZLUNARMANNA
1956-2016

Efnisyfirlit

Ársskýrsla

Ávarp stjórnarformanns	3
Afkoma	4
Lífeyrir	5
Iðgjöld	6
Tryggingafræðileg staða	8
Innlend hlutabréf	12
Innlend skuldabréf	14
Erlend verðbréf	16
Eignasafn	18
Verðbréfavíðskipti og lánveitingar	19
Lán til sjóðfélaga	20
Séreignarsparnaður	21
Stjórn og stjórnarhættir Lífeyrissjóðs verzlunarmanna Stjórnarháttayfirlýsing 2015	22
Fjárfestingarstefna	27
Áhættustýring	32
Hluthafastefna	37
Siða- og samskiptareglur	40
Stjórn	42
Starfsmenn	43

Ársreikningur

Áritun óháðs endurskoðanda	46
Skýrsla stjórnar um starfsemi Lífeyrissjóðs verzlunarmanna árið 2015	47
Yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris árið 2015	50
Efnahagsreikningur 31. desember 2015	51
Sjóðstreymi árið 2015	52
Yfirlit um tryggingafræðilega stöðu samtryggingar- deildar 31. desember 2015	53
Skýringar	54
Kennitölur	78
Deildaskipt yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris árið 2015	80
Deildaskiptur efnahagsreikningur 31. desember 2015	81
Deildaskipt yfirlit um sjóðstreymi árið 2015	82

Annual Report

Independent Auditor's Report	84
Report of the Board of Directors 2015	85
Statement of Changes in Net Assets for Pension Payments 2015	88
Balance Sheet as of December 31, 2015	89
Statement of Cash Flows 2015	90
Statement of Actuarial Position	91
Financial Indicators	92

Í tilefni af 60 ára afmæli Lífeyrissjóðs verzlunarmanna á árinu 2016 var ákveðið að birta í þessari ársskýrslu myndir frá fyrri tíð sem sýna umhverfi sjóðfélaganna á þessum tíma sem liðinn er frá stofnun sjóðsins. Hér má sjá húsið að Klapparstíg 31 í Reykjavík árið 1970. Þar var þá Verslun Jóns frá Vaðnesi, nú er þarna gjafavörverslun.

Forsíðumyndir:

- 1 „Fálkahúsið“ Hafnarstræti 1 í Reykjavík, þar var fyrsta aðsetur Lífeyrissjóðs verzlunarmanna.
- 2 Skólavörðustígur í Reykjavík 1959.
- 3 Loftmynd af Reykjavík 1961, í forgrunni eru Háskólabíó og Hótel Saga, fjær eru Háskóli Íslands, Þjóðminjasafnið, Reykjavíkurtjörn, Þingholtin og Austurbærinn.
- 4 Gatnamót Skólavörðustígs og Laugavegar í Reykjavík 1965.
- 5 Kringlan, ártal óvíst en myndin er nýleg.
- 6 Lækjargata í Reykjavík 1977.
- 7 Loftmynd af austurhluta Reykjavíkur 1961, næst er Hlíðaskóli og Hlíðahverfi, fjær má sjá Laugarneshverfi.
- 8 Smáralind í nútíma.
- 9 Kringlan 7, Hús verzlunarinnar, nýbyggt 1983-1984, þar er núverandi aðsetur Lífeyrissjóðs verzlunarmanna og hefur verið frá byggingu hússins.

Umsjón: Gerður Björk Guðjónsdóttir

Hönnun og prentvinnsla: Oddi, umhverfisvottuð prentsmiðja

Ljósmyndir:

Gamlar myndir í þessari ársskýrslu eru allar fengnar hjá

Ljósmyndasafni Reykjavíkur.

Myndir af stjórn og starfsmönnum á bls. 42 og 43 tók Jóhannes Long.

Ávarp stjórnarformanns

Lífeyrissjóður verzlunarmanna fagnar 60 ára afmæli á árinu 2016. Þessum tímamótum getur sjóðurinn fagnað með því að kynna sjóðfélögum einhverja bestu afkomu í sögu sinni. Í lok árs 2015 var tryggingafræðileg staða sjóðsins, sem er helsti mælikvarðinn á styrk hans og getu til að standa undir skuldbindingum sínum, jákvæð sem nemur 8,7% og hafði hækkað úr 5,1% árið áður. Hrein raunávöxtun sjóðsins var 10,2% og fimm ára meðalraunávöxtun 7,3%.

Langtíma árangur hefur einnig verið góður af starfsemi sjóðsins og afkoma góð eins og best sést af því að skoða meðaltals raunávöxtun á ári undanfarin 20 ár, en hún er 4,9% sem hlýtur að teljast vera ákaflega góður árangur.

Hrein eign til greiðslu lífeyris hækkaði á árinu 2015 um 75 milljarða króna og var 584 milljarðar í árslok. Sjóðurinn hefur því hvorttveggja aukist að stærð og styrk, ekki aðeins árið 2015, heldur hefur þessi vöxtur staðið samfelld undanfarin fimm ár og oft við erfiðar aðstæður. Í því samhengi er nauðsynlegt að minnast á gjaldeyrishöftin en vegna þeirra hefur ekki verið unnt að auka fjárfestingar sjóðsins erlendis. Smá, en mikilvæg, skref voru þó tekin á síðasta ári til að lífeyrissjóðir landsins gætu fjárfest erlendis, samtals fyrir 10 milljarða króna, og nýtti Lífeyrissjóður verzlunarmanna sinn hluta þeirrar heimildar til fulls. Stjórnvöld hafa ákveðið að auka við þessa heimild á þessu ári og er það vel, enda nauðsynlegt lífeyrissjóðunum að auka áhættudreifingu sína með þeim hætti að fjárfesta bæði á innlendum og erlendum mörkuðum.

Með sanni má segja að 60 ár séu ekki hár aldur lífeyrissjóðs. Í þessari ársskýrslu er að finna margvíslegar upplýsingar um sjóðinn og gerð hans, þar á meðal aldursamsetningu sjóðfélaga í samanburði við þjóðina. Þar sést að sjóðfélagar eru yngri að meðaltali en þjóðin, þótt þeir eldist vissulega með þjóðinni. Um leið verður ljóst að hækkandi aldur þjóðarinnar veldur því að enn meiri nauðsyn verður á því en nokkru sinni fyrr að sjóðurinn nái góðum árangri, þar sem með hverjum árgangi bætist við þann tíma sem sjóðfélagarnir fá ævilangan lífeyri.

Í kaflanum um tryggingafræðilega stöðu er fjallað um það viðfangsefni samfélagsins að bregðast við lengri ævi sem í sjálfri sér er afar jákvæð þróun. Lengri ævi kallar á aðlögun lífeyriskerfisins til að standa undir lífeyrisgreiðslum í lengri tíma en áður. Hinn góði árangur Lífeyrissjóðs verzlunarmanna undanfarin ár tryggir að sjóðurinn er tiltölulega vel undir það verkefni búinn. Hvernig það verður nákvæmlega útfært verður þó væntalega ekki ljóst fyrr en síðar á árinu með samkomulagi aðila vinnumarkaðarins, stjórnvalda og lífeyrissjóðanna.

Á 60 ára starfstíma sjóðsins hafa orðið miklar breytingar í samfélaginu og eðlilega skipst á skin og skúrir í lífi þjóðarinnar. Þó er ljóst að í heild hefur þróunin verið afar jákvæð, hagar fólks hefur batnað hvort sem mælt er eingöngu á efnahagslegan mælikvarða eða einnig félagslegan og heilsufarslegan.

Lífeyrissjóður verzlunarmanna hefur átt samleið með þjóðinni þessa áratugi og átt sinn þátt í hinni margþættu jákvæðu þróun sem orðið hefur. Sjóðurinn hóf strax á fyrsta starfsárinu að lána sjóðfélögum til íbúðakaupa. Á þeim tíma voru afar litlir möguleikar fyrir almenning að fjármagna kaup eða byggingu íbúða og kom sjóðurinn því til móts við brýna þörf sjóðfélaganna. Alla tíð síðan hefur sjóðurinn boðið sjóðfélögum upp á slíka fjármögnun á samkeppnisfærum kjörum. Á síðasta ári voru m.a. vextir á sjóðfélagalánum lækkaðir, lántökukostnaður lækkaður og veðhlutfall hækkað.

Fyrstu ár sjóðsins voru ekki í landinu lög um almenna lífeyrissjóði, starfsemi þeirra og skyldur. Aðild að sjóðnum var frjálst og við stofnun hans voru sjóðfélagar um 200 talsins. Þeim fjölgaði hratt og í lok fyrsta starfsársins voru þeir um 700. Nú eiga um 150 þúsund manns réttindi í Lífeyrissjóði verzlunarmanna og greiðandi sjóðfélagar nálgast að vera 50 þúsund.

Lífeyrisgreiðslur úr sjóðnum hófust nánast um leið og hann var stofnaður með greiðslu barnlífeyris. Fyrstu ellilífeyrisgreiðslurnar voru greiddar 1967 þegar fyrstu sjóðfélagarnir, þrjár talsins, náðu ellilífeyrisaldri. Örorkulífeyrisgreiðslur hófust 1971. Fyrsta ár ellilífeyrisgreiðslna voru greiddar 36 þúsund krónur í ellilífeyri.

Lífeyrisgreiðslur hafa aukist jafnt og þétt frá ári til árs. Það gerist hvorttveggja vegna hækkandi aldurs sjóðfélaganna og þá um leið fjölgunar lífeyrisþega, en einnig vegna þess að hver árgangur hefur að jafnaði áunnið sér meiri réttindi en fyrri árgangar. Árið 2015 námu ellilífeyrisgreiðslur 7.507 milljónum króna til 9.192 lífeyrisþega, heildar lífeyrisgreiðslur voru 10.464 milljónir króna sem þýðir að Lífeyrissjóður verzlunarmanna er einn stærsti launagreiðandi landsins, ef svo mætti að orði komast.

Stjórn sjóðsins er kjörin til þriggja ára í senn og rennur kjörtímabil stjórnar út í mars 2016. Ástæða er til að fagna þeim góða árangri sem náðst hefur undanfarin ár en fráfarandi stjórn lætur af störfum í þeirri vissu að hafa skilað góðu búi.

Fyrir hönd stjórnar flyt ég starfsfólki sjóðsins einlægar þakkir fyrir ánægjulegt og árangursríkt samstarf og samskipti á liðnu starfsári með ósk um að komandi ár verði okkur öllum hagfelld.

Ásta Rut Jónasdóttir
stjórnarformaður

Afkoma

Ávöxtun á árinu 2015 var 12,5% sem samsvarar 10,3% raunávöxtun. Hrein ávöxtun, það er þegar rekstrarkostnaður hefur verið dreginn frá fjárfestingartekjum, var 12,4% sem samsvarar 10,2% hreinni raunávöxtun. Hrein raunávöxtun síðustu fimm ára var 7,3% og síðustu tíu ára 2,5%. Hrein raunávöxtun sjóðsins síðustu tuttugu árin var 4,9%.

Fjárfestingartekjur sjóðsins námu 58,9 milljörðum króna, auk 5,5 milljarða tekjufærslu vegna breyttra matsaðferða skuldabréfa eða samtals 64,4 milljarðar króna. Allir eignaflokkar skiluðu jákvæðri ávöxtun á árinu. Í árslok var vægi erlendra verðbréfa um 26% af eignum sjóðsins og nam raunávöxtun um 0,5%. Raunávöxtun innlendra hlutabréfa sem veða

um 24% af eignum var einnig góð eða 33,3%. Innlend skuldabréf skiluðu 7,6% raunávöxtun en þau eru um helmingur eignasafnsins.

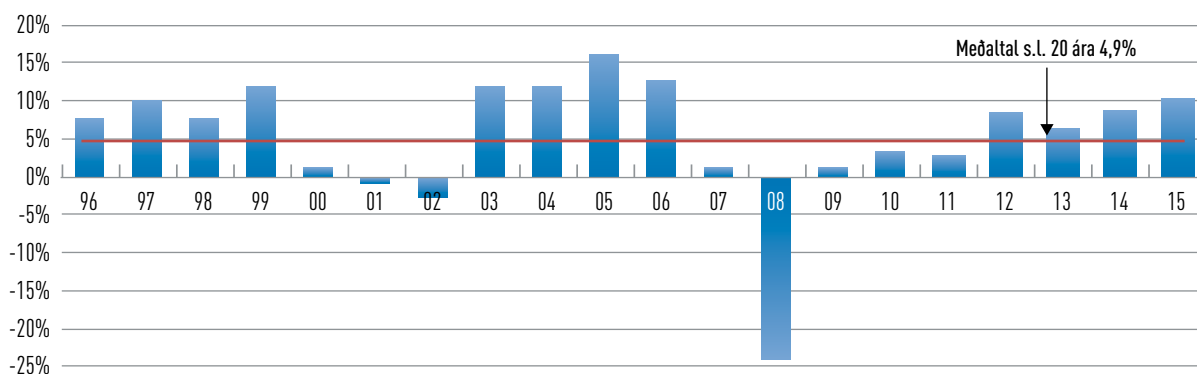
Langtíma raunávöxtun

Lífeyrissjóðurinn er langtímafjárfestir sem gefur honum tækifæri til að horfa til langs tíma við val á fjárfestingarkostum. Reynslan hefur sýnt að á löngum tíma er þeim umbunað með hærri langtíma-ávöxtun sem eru tilbúnir að taka á sig verðsveiflur. Meðalraunávöxtun á árunum 1996 til og með 2015 er 4,9%. Tuttugu ára meðalraunávöxtun sjóðsins er því vel yfir því 3,5% vaxtaviðmiði umfram vísitölu neysluverðs sem miðað er við í tryggingafræðilegum uppgjörum lífeyrissjóða.

Raunávöxtun

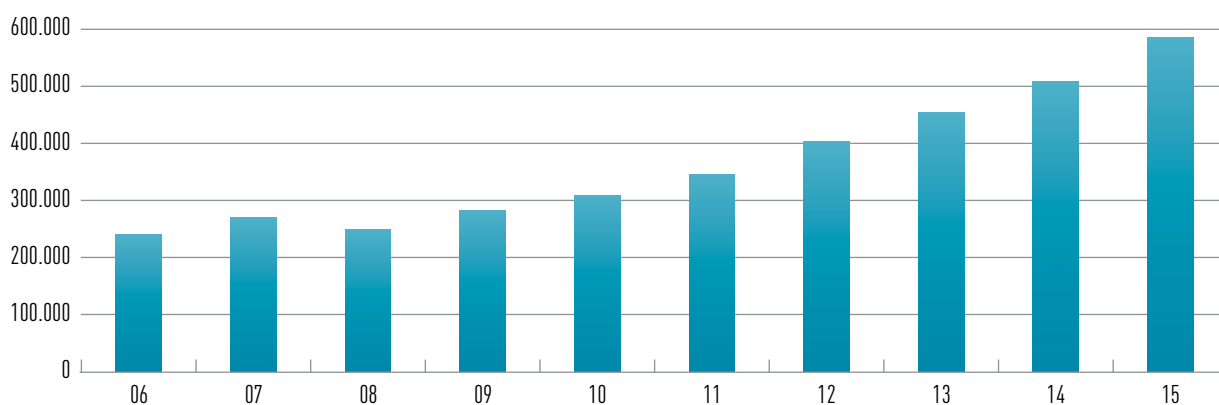
	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006
Hrein raunávöxtun	10,2%	8,7%	6,3%	8,5%	2,8%	3,4%	1,1%	-24,2%	1,1%	12,7%
Fimm ára meðalávöxtun	7,3%	5,9%	4,4%	-2,4%	-3,8%	-2,0%	0,3%	2,3%	10,6%	9,8%
Tíu ára meðalávöxtun	2,5%	3,1%	3,4%	3,9%	2,8%	2,4%	2,2%	3,2%	6,9%	7,8%
Tuttugu ára meðalávöxtun	4,9%	4,7%	4,6%	4,6%	4,5%	4,7%	4,8%	5,0%	6,7%	6,9%

Hrein raunávöxtun síðustu 20 ár

Hrein eign til greiðslu lífeyris 2006–2015

í milljónum króna

Lífeyrir

Með aðild að Lífeyrissjóði verzlunarmanna ávinna sjóðfélagar sér rétt til ævilangs lífeyris við starfslok. Auk þess njóta þeir réttar til örorkulífeyris ef orkutap verður meira en 50%. Þá á maki rétt á makalífeyri við fráfall sjóðfélaga og börn hans rétt á barnalífeyri við orkutap eða fráfall sjóðfélaga.

Þróun fjölda lífeyrisþega og lífeyrisgreiðslna

Lífeyrisþegar voru 14.105 í árslok 2015 og fjölgaði þeim á árinu um 8,0%. Á liðnu ári hófu 1.160 sjóðfélagar töku ellilífeyris samanborið við 1.206 árið áður. Þar af voru 458 eða 40% lífeyrisþega sem hófu töku lífeyris við 67 ára aldur. Lífeyrir samtryggingardeildar í hlutfalli af iðgjöldum nam 48,9% á árinu 2015 samanborið við 47,9% árið áður.

Lífeyrisþegum hefur fjölgað jafnt og þétt á undanförunum árum. Í árslok 2015 voru lífeyrisþegar alls 14.105 samanborið við 7.410 í árslok 2005 og hefur fjöldinn því tæplega tvöfaldast á einum áratug. Á þessu tímabili hefur lífeyrisþegum fjölgað að meðaltali um 6,6% á ári og lífeyrisgreiðslur á verðlagi í árslok 2015 hækkað að meðaltali um 7,5% á ári.

Lífeyrisgreiðslur úr sameignardeild námu 10.464 milljónum króna og hækkuðu um 9,4% milli ára.

Fjöldi lífeyrisþega

	2015	2014	Breyting %
Ellilífeyrir	9.192	8.454	8,7
Örorkulífeyrir	2.970	2.719	9,2
Makalífeyrir	1.442	1.393	3,5
Barnalífeyrir	501	498	0,6
Samtals	14.105	13.064	8,0

Lífeyrisgreiðslur

í milljónum kr.

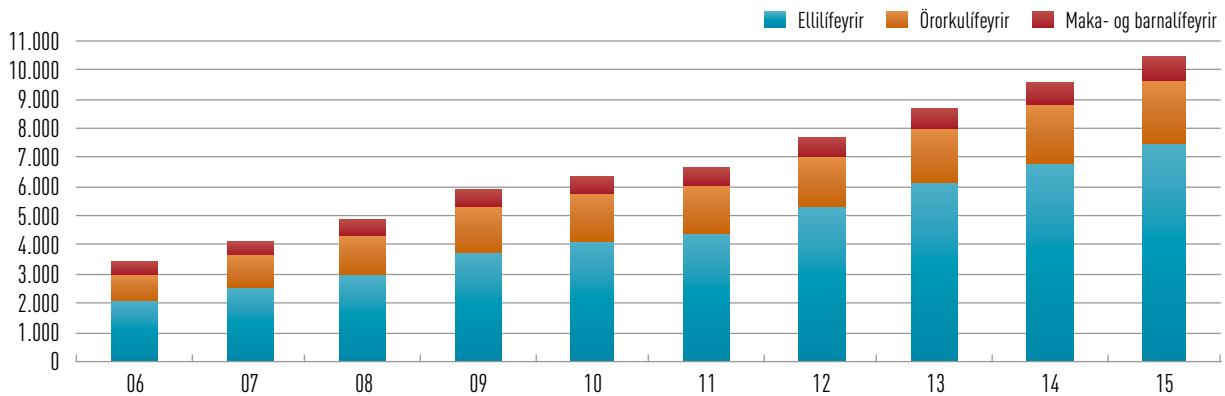
	2015	2014	Breyting %
Ellilífeyrir	7.507	6.837	9,8
Örorkulífeyrir	2.163	1.961	10,3
Makalífeyrir	687	666	3,2
Barnalífeyrir	107	101	5,9
Samtals	10.464	9.565	9,4

Skipting lífeyrisgreiðslna

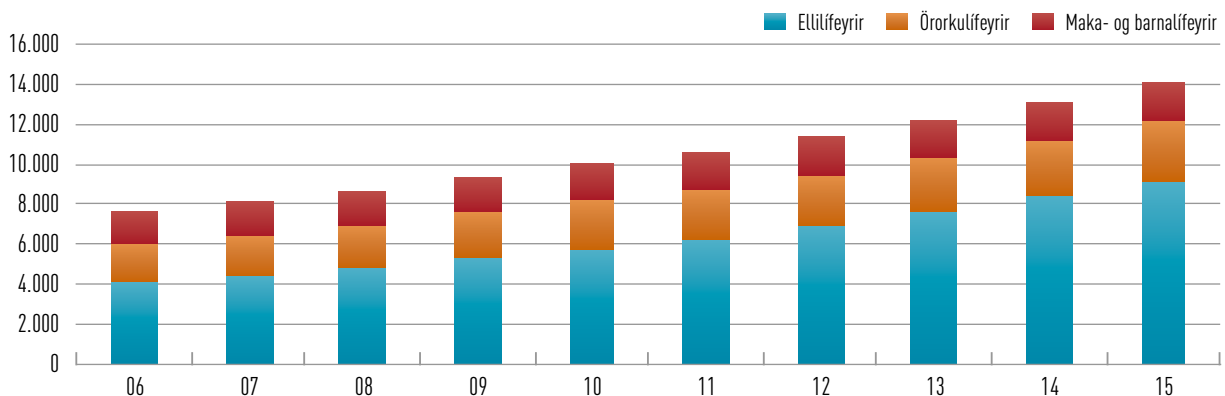
	2015	2014
Ellilífeyrir	71,7%	71,5%
Örorkulífeyrir	20,7%	20,5%
Makalífeyrir	6,6%	7,0%
Barnalífeyrir	1,0%	1,0%

Lífeyrisgreiðslur 2006–2015

í milljónum króna

Fjöldi lífeyrisþega 2006–2015

Iðgjöld

Iðgjaldagreiðslur til sameignardeildar námu 20.996 milljónum króna samanborið við 19.647 milljónir árið 2014 sem er hækkun um 6,9%. Á árinu greiddu alls 48.630 sjóðfélagar iðgjald til sjóðsins. Þar af voru 33.859 sjóðfélagar sem að jafnaði greiddu iðgjöld með reglubundnum hætti í hverjum mánuði. Samtals greiddu 8.197 launagreiðendur iðgjöld vegna starfsmanna sinna á liðnu ári.

Iðgjöld og fjöldi greiðenda

	2015	2014	Breyting %
Iðgjöld í milljónum	20.996	19.647	6,9
Meðalfjöldi sjóðfélaga	33.859	33.133	2,2
Heildarfjöldi sjóðfélaga	48.630	47.960	1,4
Fjöldi launagreiðenda	8.197	8.083	1,4

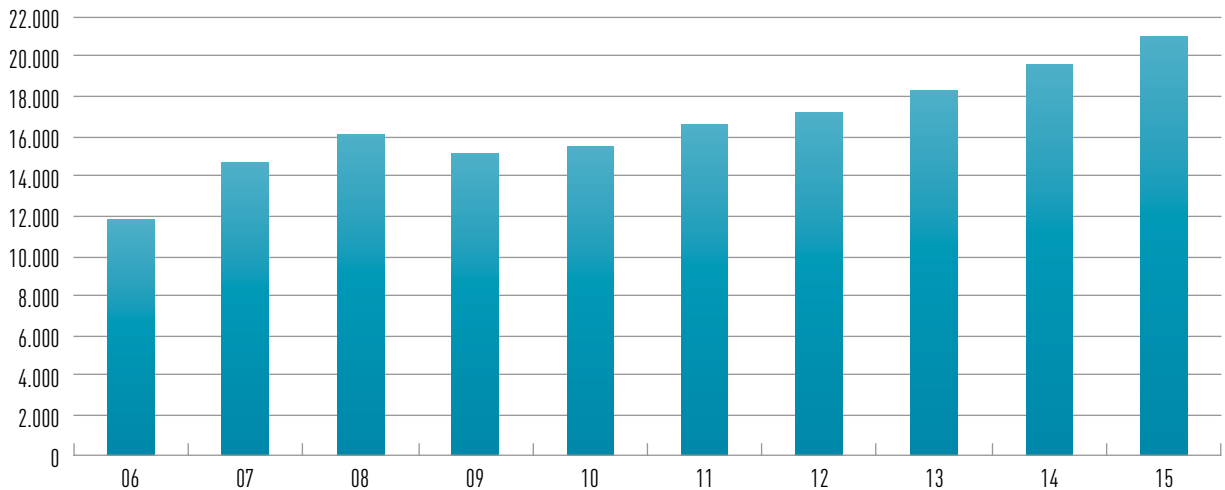
Aðild að sjóðnum

Launþegar sem eru félagar í VR eiga aðild að sjóðnum. Aðild eiga jafnframt félagar í öðrum sam-tökum verslunarmanna og þeir sem byggja starfskjör sín á kjarasamningi VR eða starfa á starfssviði sjóðsins. Öllum launþegum og þeim sem stunda atvinnurekstur er skylt samkvæmt lögum að greiða iðgjald til lífeyrissjóðs frá og með 16 ára til 70 ára aldurs.

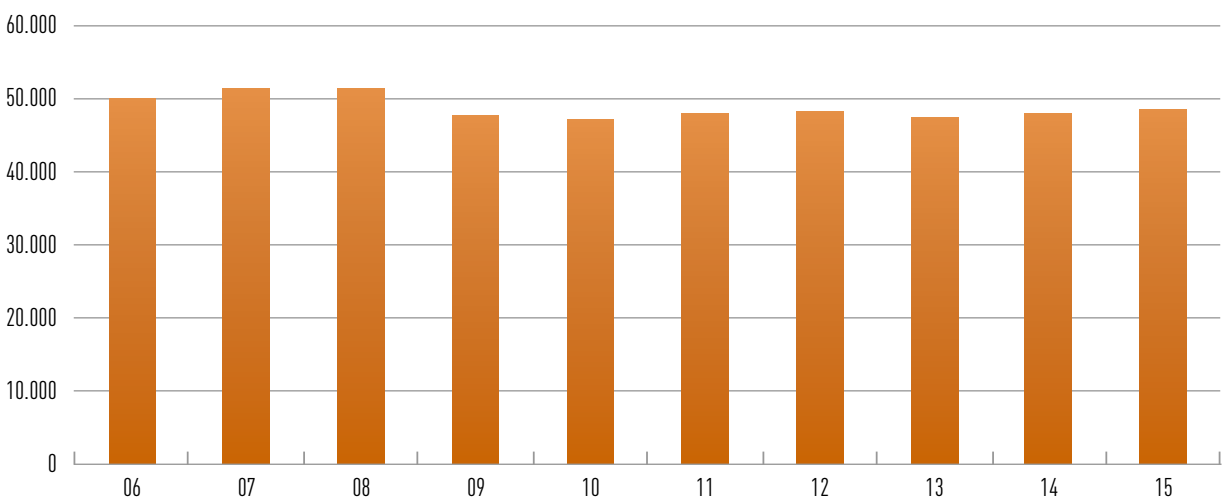
Í 2. gr. laga nr. 129/1997 kemur fram að um aðild að lífeyrissjóði, greiðslu lífeyrisiðgjalds og skiptingu iðgjaldsins milli launamanns og launagreiðanda fari eftir þeim kjarasamningi sem ákvarðar lágmarkskjör í hlutaðeigandi starfsgrein, eða sérlægum ef við á. Taki kjarasamningur ekki til viðkomandi starfssviðs eða séu ráðningarbundin starfskjör ekki byggð á kjarasamningi, velur viðkomandi sér lífeyrissjóð eftir

Iðgjöld 2006–2015

í milljónum króna

Fjöldi greiðandi sjóðfélaga 2006–2015

því sem reglur einstakra sjóða leyfa. Þá er mælt fyrir um að aðild að lífeyrissjóði skuli tiltaka í skriflegum ráðningarsamningi.

Á grundvelli laga eiga því ýmsir launþegar og sjálfstæðir atvinnurekendur valkvæða aðild að sjóðnum.

Aldursskipting greiðandi sjóðfélaga

Aldur	2015	2014	2013	2012	2011
16 - 19	11,8%	11,7%	11,6%	12,4%	12,1%
20 - 29	27,7%	27,6%	27,6%	28,1%	27,4%
30 - 39	20,6%	21,1%	21,5%	21,3%	22,4%
40 - 49	17,8%	17,8%	17,9%	17,6%	17,9%
50 - 59	14,1%	14,1%	13,8%	13,4%	13,4%
60 - 69	8,0%	7,7%	7,6%	7,2%	6,8%

Meðalaldur greiðandi sjóðfélaga á árinu 2015 var 36 ár og um 39% þeirra voru yngri en 30 ára.

Skipting iðgjalda eftir aldri

Aldur	2015	2014	2013	2012	2011
16 - 19	2,6%	2,5%	2,5%	2,4%	2,4%
20 - 29	15,7%	15,0%	14,8%	14,9%	15,0%
30 - 39	24,0%	24,8%	25,8%	26,9%	27,8%
40 - 49	26,8%	27,3%	27,3%	27,2%	27,0%
50 - 59	20,8%	20,9%	20,5%	19,8%	19,5%
60 - 69	10,1%	9,5%	9,1%	8,8%	8,3%

Skipting iðgjalda vegna ársins 2015 eftir aldri sýnir að rúmlega helmingur iðgjaldanna, eða 51%, er vegna sjóðfélaga á aldrinum 30 til 49 ára.

„Fálkahúsið“ Hafnarstræti 1 í Reykjavík. Á annarri hæð, í einu herbergi, í þessu húsi var fyrsta skrifstofa Lífeyrissjóðs verzlunarmanna, en á götuhæð var Verzlunarsparisjóðurinn til húsa. Þarna eru veitingahús í dag.

Tryggingafræðileg staða

Tryggingafræðileg staða lífeyrissjóðsins er metin árlega af tryggingastærðfræðingi sjóðsins. Niðurstöðurnar eru kynntar fyrir stjórn og á ársfundi. Gerð er grein fyrir megin niðurstöðum hennar á yfirliti um tryggingafræðilega stöðu samtryggingardeildar og í skýringu nr. 16 í ársreikningi á bls. 65.

Tryggingastærðfræðingur sjóðsins er Vigfús Ásgeirsson hjá Talnakönnun hf. Hann er ráðinn af stjórn og hefur hlotið viðurkenningu Fjármálaeftirlitsins.

Hvað felst í tryggingafræðilegri úttekt

Í tryggingafræðilegri úttekt er metið hvort jafnvægi sé í heildareignum og heildarskuldbindingum lífeyrissjóðsins. Þannig er annars vegar lagt mat á hreina eign sjóðsins til greiðslu lífeyris ásamt reiknuðu núvirði framtíðariðgjalda virkra sjóðfélaga og hins vegar núvirði væntanlegs lífeyris vegna þegar greiddra iðgjalda og áætlaðra framtíðariðgjalda virkra sjóðfélaga. Ef mismunur á þessum heildareignum og heildarskuldbindingum reynist meiri en 10% ber að gera nauðsynlegar breytingar á samþykktum sjóðsins. Sama gildir ef munurinn er umfram 5% í aðra hvora áttina fimm ár í röð.

Við núvirðisútreikning væntanlegs lífeyris og framtíðariðgjalda er reglum samkvæmt notuð 3,5% vaxta- viðmiðun umfram vísitölu neysluverðs.

Ítarlegar reglur um tryggingafræðilega úttekt eru í lögum nr. 129/1997, m.a. 39. gr., reglugerð nr. 391/1998, samþykktum sjóðsins og leiðbeinandi reglum Félags íslenskra tryggingastærðfræðinga um framkvæmd tryggingafræðilegra athugana.

Staða sjóðsins

Tryggingafræðileg staða sjóðsins batnaði fimmta árið í röð og eru heildareignir nú 8,7% umfram heildarskuldbindingar samanborið við 5,1% árið 2014. Bætt tryggingafræðileg staða er einkum tilkomin vegna góðrar ávöxtunar eigna sjóðsins en lág verðbólga hefur einnig áhrif.

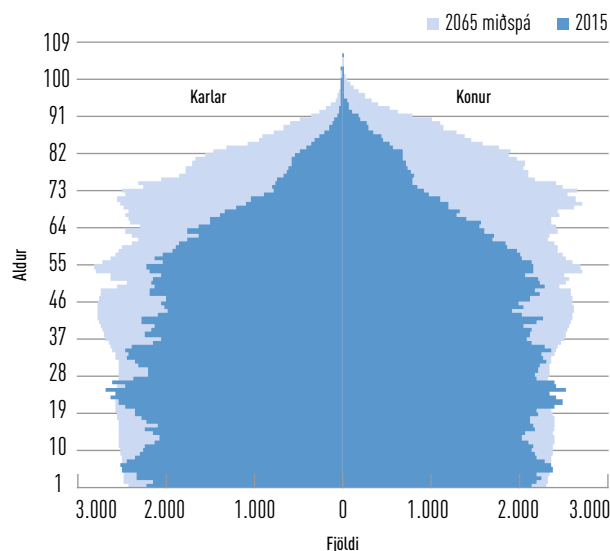
Sterk tryggingafræðileg staða sjóðsins er til þess fallin að renna styrkum stöðum undir lífeyrisréttindi sjóðfélaga. Eins og fram kemur í lögum og samþykktum sjóðsins byggja réttindin á réttindaákvæðum samþykktu sjóðsins, núverandi eignasafni, framtíðariðgjöldum og væntri framtíðarávöxtun. Sjóðfélagar bera því áhættu af ávöxtun eigna sjóðsins. Sá lífeyrir sem þeir vænta getur orðið lægri eða hærri eftir því hvernig til tekst að ávaxta eignir sjóðsins til framtíðar. Þá hafa ýmsir lýðfræðilegir þættir áhrif á getu sjóðsins til að greiða lífeyri þar sem sjóðurinn er samtryggingarsjóður sem veitir rétt til ævilangs lífeyris, örorkulífeyris, makalífeyris og barnalífeyris. Þróun ævilengdar sjóðfélaga og tíðni örorku eru meðal helstu lýðfræðilegu áhættuþátta sem geta haft

áhrif á lífeyri til sjóðfélaga. Einnig hafa þættir eins og hjúskaparstaða og barneignatíðni áhrif.

Þróun ævilengdar

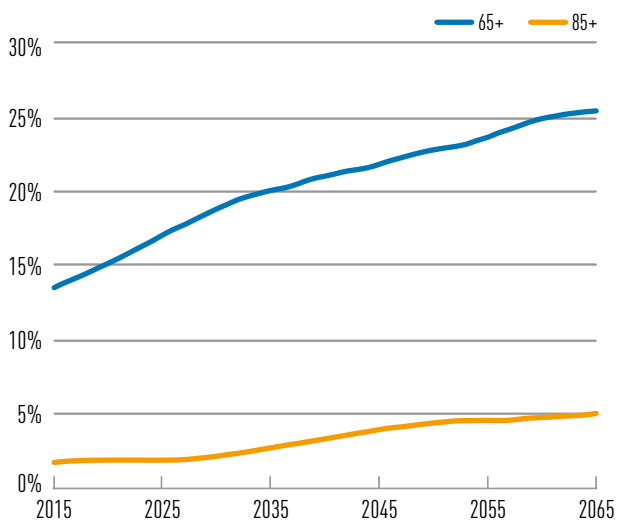
Þróun ævilengdar íslensku þjóðarinnar hefur verið mikið til umræðu í tengslum við lífeyrisréttindi. Eins og fram hefur komið í þeirri umræðu lifa landsmenn nú almennt lengur en áður. Lífaldur er nú til muna hærri en til að mynda við stofnun Lífeyrissjóðs verzlunarmanna árið 1956, við almenna samninga aðila vinnumarkaðarins sem lögðu grunn að núverandi lífeyriskerfi árið 1969, við endurskoðun samninga aðila vinnumarkaðarins um lífeyrissjóði árið 1995 og við gerð samkomulags ASÍ og SA um framkvæmd á hækkan framlags atvinnurekenda í lífeyrissjóði árið 2005.

Fjallað er um þróun mannfjölda og lífaldurs í mannfjöldaspá Hagstofu Íslands fyrir árin 2015 til 2065. Mynd 1, sem birt er í mannfjöldaspá Hagstofunnar, sýnir glögg hvers er að vænta, gangi spáin eftir. Breytingum á kyn- og aldurssamsetningu mannfjöldans er gjarnan lýst með svokölluðum aldurspýramída. Hann sýnir fjölda karla og kvenna í hverjum árgangi. Eins og myndin sýnir er gert ráð fyrir að fjölgun verði í nær öllum aldurshópum á milli árunna 2015 og 2065, en þó einkum í elstu aldurshópnum.

Mynd 1: Myndin er tekin úr mannfjöldaspá Hagstofunnar og sýnir aldurspýramída þjóðarinnar árið 2015 og m.v. miðspá Hagstofunnar fyrir árið 2065.

Í mannfjöldaspá Hagstofunnar er m.a. fjallað um það með hvaða hætti þróun hækkaðs lífaldurs kemur misjafnlega fram eftir aldurshópum. Eins og fram kemur á mynd 2 sem er birt í spánni er gert ráð fyrir því að árið 2035, verði hlutfall 65 ára og eldri yfir 20% mannfjöldans og árið 2061 yfir 25%. Það er nú 13,5%. Spáð er að hlutfall þeirra sem eru 85 ára og eldri byrji

Mynd 2: Myndin er tekin úr mannfjöldaspá Hagstofunnar og sýnir hlutfall fólks yfir 65 og 85 ára af mannfjöldanum á hverju ári frá 2015 til 2065 m.v. miðspá Hagstofunnar.

hins vegar ekki að aukast fyrr en árið 2028, en fram að því verði það innan við 2%. Fram til ársins 2045 er gert ráð fyrir að það hlutfall tvöfaldist og fari í um 5% undir lok spátímabilsins eins á sést á myndinni hér að ofan.

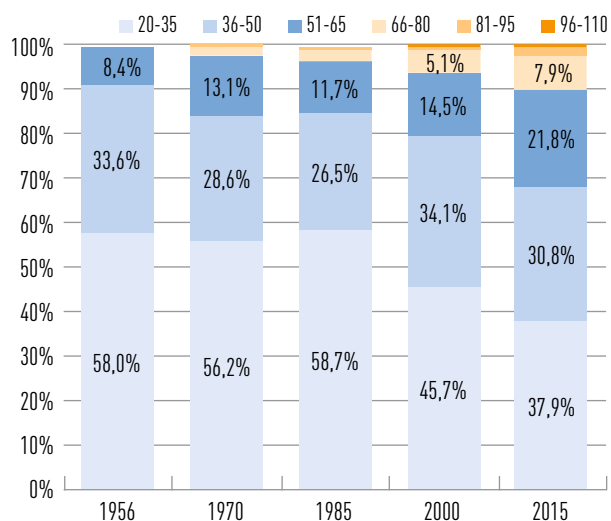
Viðbúið er að lífeyrissjóðir þurfi að taka beint tillit til lífaldursþróunar undanfarinna ára sem og væntinga um áframhaldandi hækkun lífaldurs þjóðarinnar. Lengri lífaldur leiðir til þess að sjóðfélagar fá greiddan lífeyri í lengri tíma en áður var gert ráð fyrir. Því er óhjákvæmilegt að mánaðarlegur lífeyrir lækki ef ekkert frekar verður aðhafst.

Aldurssamsetning sjóðfélaga og þjóðar

Fróðlegt er að skoða þróun aldurssamsetningar sjóðfélaga annars vegar og þjóðarinnar hins vegar yfir nokkurt árabíl. Myndir 3-6 sýna þróun aldurssamsetningar á hverju fimmtán ára tímabili frá 1955/1956 til 2015.

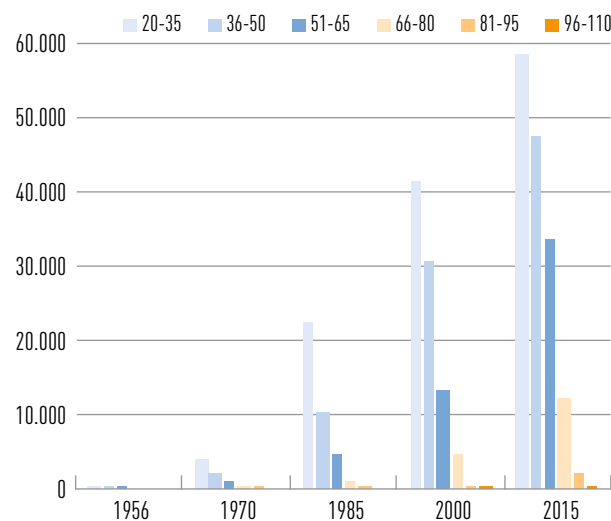
Af myndunum má ráða að sjóðfélögum hefur fjölgað hratt undanfarna áratugi, þó heldur meira í eldri aldurshópum frá árinu 2000. Þá sýna myndirnar að sjóðfélagar eru að meðaltali yngri en nemur meðalaldrí landsmanna almennt.

Hlutfallsleg skipting sjóðfélaga eftir aldri (20 ára og eldri)

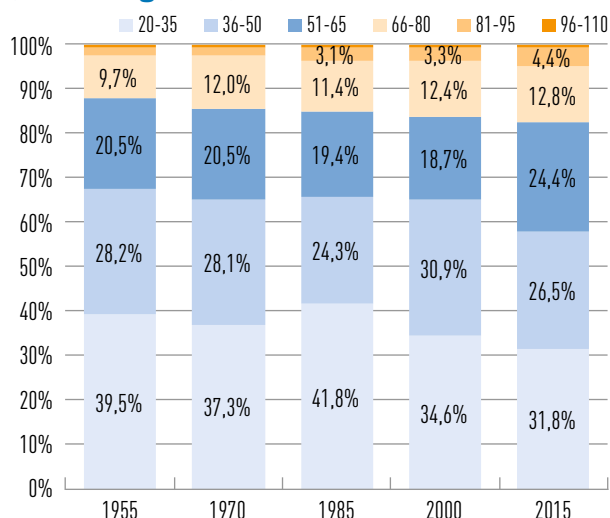
Mynd 3: Þróun hlutfallslegrar skiptingar sjóðfélaga eftir aldri. Hlutfall sjóðfélaga í yngsta aldurshópnum var nokkuð jafnt fram til 1985 en fer lækkandi eftir það. Þá má glögg sjá að það fjölgar umtalsvert í hópi þeirra sem eru 51 árs og eldri frá árinu 2000. Hlutfall þeirra sem eru 66 ára og eldri er 9,4% árið 2015 samanborið við 3,1% árið 1985. Miðað við mannfjöldaspá hagstofunnar má gera ráð fyrir áframhaldandi vexti í þessum aldurshópi næstu árin.

Fjöldi sjóðfélaga í hverjum aldurshópi

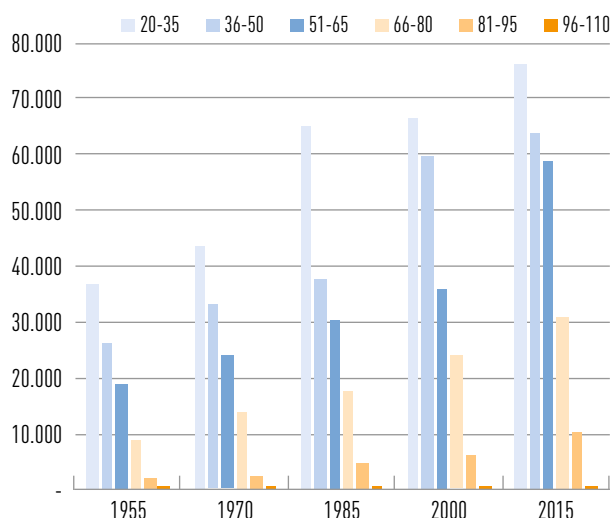
Mynd 4: Fjölgun sjóðfélaga eftir aldurshópum undanfarna áratugi. Fjölgað hefur í öllum aldurshópum, þó sýnu meira í eldri aldurshópnum sem er í takt við aldursspróun þjóðarinnar.

Hlutfallsleg skipting þjóðarinnar eftir aldri (20 ára og eldri)

Mynd 5: Þróun hlutfallslegrar skiptingar þjóðarinnar eftir aldri. Glögg kemur fram að hlutfall eldri aldurshópa er að vaxa á sama tíma og hlutfall yngri aldurshópa fer lækkandi. Miðað við fyrirliggjandi spár um þróun mannfjölda og lífaldurs eru vísbendingar um að fjölga muni hraðar í hópi lífeyrisþega (67 ára og eldri) næstu tvo áratuginna og að hlutfall þeirra muni jafnvel tvöfaldast.

Þjóðin – Fjöldi í hverjum aldurshópi

Mynd 6: Fjölgun þjóðarinnar eftir aldurshópum undanfarna áratugi. Fjölgað hefur í öllum aldurshópum. Fjölgun í eldri aldurshópunum hefur verið hlutfallslega meiri frá árinu 2000.

Yfirlit yfir þróun einstakra þátta í tryggingafræðilegri stöðu

í milljónum kr.

Áfallin staða

	2015	2014	2013	2012	2011
Eignir	566,0	503,1	449,4	403,9	348,8
Skuldbindingar	488,6	455,7	429,8	393,0	354,9
Eignir – skuldbindingar	77,4	47,4	19,6	10,9	-6,1
% af skuldbindingum	15,9%	10,4%	4,6%	2,8%	-1,7%

- **Áfallin skuldbinding** er samtala þeirra lífeyrisréttinda sem núverandi sjóðfélagar og lífeyrisþegar hafa áunnið sér.

Framtíðarstaða

	2015	2014	2013	2012	2011
Eignir	337,0	308,7	291,6	276,9	277,0
Skuldbindingar	342,1	316,3	304,7	290,5	285,4
Eignir – skuldbindingar	-5,1	-7,6	-13,1	-13,6	-8,4
% af skuldbindingum	-1,5%	-2,4%	-4,3%	-4,7%	-3,0%

- **Framtíðarskuldbinding** er samtala skuldbindinga vegna réttinda sem núverandi sjóðfélagar munu ávinna sér með áframhaldandi greiðslum iðgjalda til sjóðsins.

Heildarstaða

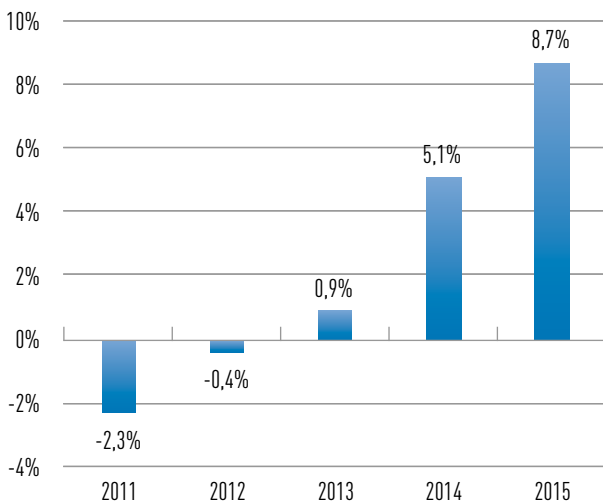
	2015	2014	2013	2012	2011
Eignir	903,0	811,8	741,0	680,8	625,8
Skuldbindingar	830,7	772,0	734,5	683,5	640,3
Eignir – skuldbindingar	72,3	39,8	6,5	-2,7	-14,5
% af skuldbindingum	8,7%	5,1%	0,9%	-0,4%	-2,3%

- **Heildarskuldbinding** er samtala áfallinna skuldbindinga og framtíðarskuldbindinga.

Heildarstaða í árslok

Töflurnar á bls. 10 sýna að áfallin staða sjóðsins í árslok 2015 var jákvæð um 15,9% og framtíðarstaðan var neikvæð um 1,5%. Þannig eru heildareignir sjóðsins sem hlutfall af heildarskuldbindingum nú 8,7% samanborið við 5,1% í árslok 2014. Á myndinni um þróun tryggingafræðilegrar stöðu undanfarin fimm ár má sjá að tryggingafræðileg staða sjóðsins hefur batnað umtalsvert á tímabilinu.

Þróun tryggingafræðilegrar stöðu

Mynd 7: Þróun tryggingafræðilegrar stöðu.

Unnið að nýjum eftirlifendatöflum

Eftirlifendatöflur sýna hlutfall þeirra sem reiknað er með að séu á lífi eftir tiltekinn árafjölda. Félag íslenskra tryggingastærðfræðinga vinnur nú að gerð nýrra eftirlifendataflna þar sem tekið verður tillit til væntrar aukningar á ævilengd. Þess er vænst að nýjar eftirlifendatöflur liggja fyrir síðar á þessu ári.

Eins og sjá má af eldri eftirlifendatöflum hefur ævi landsmanna sífellt verið að lengjast. Síðustu sjö eftirlifendatöflur sem hafa verið notaðar í tryggingafræðilegum athugunum sýna lengingu upp á 4,5 ár hjá körlum og 3,0 ár hjá konum:

	1988	1993	1998	2001	2003	2006	2009
Vænt ævilengd karla við fæðingu	75,0	76,2	76,9	77,9	78,6	79,1	79,5
Vænt ævilengd kvenna við fæðingu	80,6	81,1	81,7	82,2	82,9	83,2	83,6

Þetta þýðir að í hvert sinn sem nýjar eftirlifendatöflur hafa verið gefnar út hefur það leitt til þess að reikna þarf með því að lífeyrir sé greiddur í fleiri ár en áður. Þessi aukning hefur leitt til 1 til 2% hækkunar heildarskuldbindinga lífeyrissjóða hverju sinni.

Erlendis hefur verið brugðist við þessu með því að gera eftirlifendatöflur þar sem spáð er aukningu ævilengdar á komandi árum. Þannig er leitast við að leggja mat á það hvaða fjármuni lífeyrissjóðir þurfi í reynd að eiga til að geta greitt þann lífeyri sem sjóðfélagar hafa væntingar um.

Fyrstu niðurstöður endurskoðunar eftirlifendataflna sýna að það fer eftir fæðingarárgöngum hversu mikið ævin lengist þannig að ævi elstu árganganna, þ.e. þeirra sem eru nú þegar á lífeyri eða við það að hefja töku lífeyris, lengist minnst en mest hjá yngstu árgöngunum. Því verður lítil röskun á lífeyrisgreiðslum þeirra elstu en þeir yngstu mega búast við lægri mánaðarlegum lífeyri að óbreyttu. Ýmsar leiðir eru til að draga úr neikvæðum áhrifum lengri lífaldurs á lífeyrisréttindi. Því er nú til umræðu meðal tryggingastærðfræðinga, á vettvangi lífeyrissjóða, stjórnvalda og aðila vinnumarkaðarins með hvaða hætti rétt sé að bregðast við þessari þróun um ævilengd sem í eðli sínu er jákvæð. Í því sambandi er til skoðunar að auka sveigjanleika á því hvenær hægt sé að hefja töku lífeyris þannig að fólki gefist kostur á því að vinna lengur og fresta töku lífeyris. Eins hefur verið rætt um hækkun iðgjalds í þessu sambandi. Viðbúið er að mögulegar breytingar verði innleiddar á allllöngu árabili.

Árið 1964 var Klæðaverzlun H. Andersen & Søn í Aðalstræti 16 í Reykjavík. Í dag er m.a. Landnámssafn Borgarsögu- safnsins, hótél og veitingahús við Aðalstræti nr. 16.

Innlend hlutabréf

1964 mátti finna bílaumboð í bárujárnshúsi við Lækjargötu í Reykjavík. Nú er þetta hús horfið og fjölmörg fyrirtæki og veitingahús komin í nýlega byggt hús á lóðinni.

Þróun hlutabréfaverðs 2015

Á árinu 2015 hækkaði íslenska hlutabréfavisitalan, OMXI8 um 43,4% og með tilliti til arðs var ávöxtunin 49%. Hækkun á vísitölunni skýrist að mestu af hækkun á gengi Marel sem hækkaði um 84% og Icelandair sem hækkaði um 65%. Þrjú ný félög voru skráð á aðallista kauphallar á árinu en það voru Reitir, Eik og Síminn. Vænta má fleiri nýskráninga í kauphöllinni á árinu 2016. Velta með hlutabréf á aðallista kauphallarinnar jókst um 34% á árinu 2015 og var um 392 milljarðar króna. Markaðsverðmæti félaga á aðallista í árslok var um 1.000 milljarðar króna og er nú komið í um helming af vergri landsframleiðslu.

Hlutabréfaviðskipti og ávöxtun

Í árslok 2015 nam eign sjóðsins í skráðum innlendum hlutabréfum um 109 milljörðum, í óskráðum hlutabréfum um 31 milljarð eða samtals um 140 milljörðum, samanborið við um 99 milljarða árið áður. Vægi innlendra hlutabréfa í eignasafni sjóðsins er 24% samanborið við 19% í árslok 2014. Sjóðurinn fjárfesti fyrir 8 milljarða í innlendum hlutabréfum umfram sölu á árinu. Stærsta einstaka hlutabréfaeign sjóðsins er í Icelandair, þar á eftir koma Marel og Össur.

Lífeyrissjóðurinn hefur tekið virkan þátt í hlutabréfa-kaupum undanfarna áratugi. Á árinu tók sjóðurinn þátt í hlutafjárútboðum Reita, Eikar og Símans sem skráð voru á markað.

Nafnávöxtun skráðra hlutabréfa lífeyrissjóðsins var 44,7% sem samsvarar 42,1% raunávöxtun.

Innlend hlutabréfaeign í árslok

	2015	2014	2013	2012	2011
Eign í milljónum kr.	139.733	98.879	74.833	48.787	30.528
Hlutfall af eign	24,0%	19,4%	16,0%	11,8%	8,3%

Fimm stærstu eignir lífeyrissjóðsins í skráðum innlendum hlutafélögum

Félag	m.kr.
Icelandair	25.811
Össur	17.214
Marel	16.979
HB Grandi	8.687
Reitir	7.307

Helstu fréttir á árinu af fimm stærstu félögum í eigu sjóðsins voru meðal annars kaup Marels á hollenska félaginu MPS fyrir um 382 milljónir evra. Þessi kaup styrkja félagið með samþættingu starfsferla og kostnaðar ásamt því að framleiðsla Marel nær nú yfir alla virðisbæturina í framleiðslu á rauðu kjöti. Árið 2015 var enn eitt metár hjá Icelandair í fjölda fluttra farþega en félagið flutti nærri 3,1 milljón farþega á árinu, sem er tæplega 18% aukning frá fyrra ári. Á kauphallardegi sínum kynnti Össur nýja tækni í gervigreind, en um er að ræða gervifætur sem stýra má með hugarfli. Á árinu tók HB Grandi í notkun tvö ný uppsjárskip og leysa þau þrjú eldri skip af hólmi. Þrjú ný ísfiskskip eru væntanleg á næstu árum. Með nýjum skipum eykst hagkvæmni í rekstri með minni olíunotkun og

lægri viðhaldskostnaði, ennfremur verður aflameðferð og nýting betri ásamt því að rekstraröryggi eykst. Fasteignafélagið Reitir tilkynnti um útgáfu nýrra skuldabréfa og áætlun um frekari útgáfu á næstu árum. Með því endurfjármagnar félagið hluta af eldri skuldum og styður við þróun félagsins.

Nánari sundurliðun á eign sjóðsins í einstökum hlutafélögum má sjá í skýringu 9 á bls. 60 og 61.

Fjárfesting í innlendum framtakssjóðum og félögum

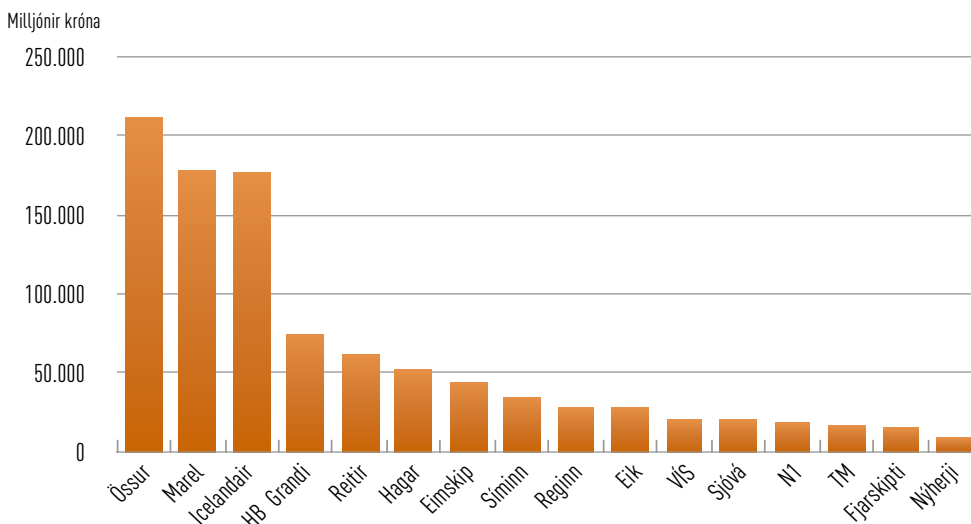
Á undanförunum árum hefur lífeyrissjóðurinn fjárfest í innlendum framtakssjóðum og félögum sem fjárfesta í fyrirtækjum sem ekki eru skráð á hlutabréfmarkaði. Félögin sem sjóðurinn á hlutdeild í eru: Akur, Arev NII, Auður, Edda, Framtakssjóður Íslands, Frumtak, Frumtak II, Horn II, Horn III, Icelandic Tourism Fund, Eldey, Kjölfesta, Eyrir sprotar og Brunnur vaxtarsjóður.

Fjárfestingarstefna framangreindra sjóða og félaga er nokkuð mismunandi, allt frá því að fjárfesta í minni eða meðalstórum fyrirtækjum sem þurfa eigið fé til vaxtar yfir í stærri félög sem stefna á skráningu á markað. Samanlögð fjárfestingarloforð lífeyrissjóðsins í innlendum framtakssjóðum voru um áramót 21,9 milljarðar króna og þar af hefur nú þegar verið fjárfest fyrir rúma 12,9 milljarða. Bókfært virði þessara eignarhluta er 11,7 milljarðar og arðgreiðslur 7,8 milljarðar. Eignarhlutur lífeyrissjóðsins er frá því að vera 9,4% til 19,9% í framangreindum framtakssjóðum og félögum. Fram kemur í fjárfestingarstefnu sjóðsins að þegar fjárfest er í óskráðum hlutafélögum og nýsköpunarverkefnum skuli það gert í gegnum sérstaka fjárfestingarsjóði. Tilgangurinn er meðal annars að ná fram áhættudreifingu og fela sérhæfðum aðilum rekstur slíkra sjóða.

Þróun innlends hlutabréfaverðs á árinu 2015

OMX18 er hlutabréfavisitala sem mælir verðbreytingar átta stærstu fyrirtækja í NASDAQ á Íslandi.

Markaðsvirði hlutafélaga í NASDAQ Íslandi, í milljónum króna í árslok 2015.

Innlend skuldabréf

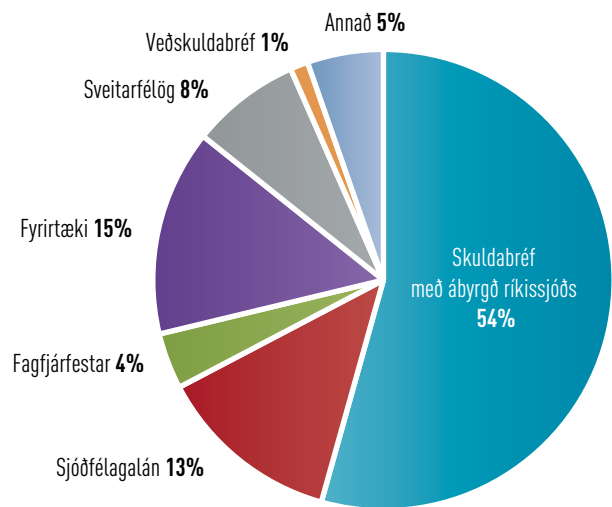
Innlend skuldabréfaeign sjóðsins var 284 milljarðar króna í árslok í samanburði við 261 milljarða árið áður. Innlend skuldabréf eru um helmingur eigna lífeyrissjóðsins, en vægi þeirra lækkaði lítillega frá fyrra ári. Lífeyrissjóðurinn hefur um langt árabil fjárfest í innlendum skuldabréfum og vega þar þyngst skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs.

Verðlagsþróun

Liðið ár einkenndist af lágrri verðbólgu í sögulegu samhengi og nam hún 2,0%. Verðbólga hefur mælst undir verðbólgu markmiði Seðlabanka Íslands frá því í febrúar 2014. Tólf mánaða verðbólga hélst undir 2,0% nær allt árið en samsetning hennar hefur breyst töluvert. Orsök hennar er nú fyrst og fremst hækkun innlendra kostnaðarliða, en á móti vegur lækkun erlendra kostnaðarliða.

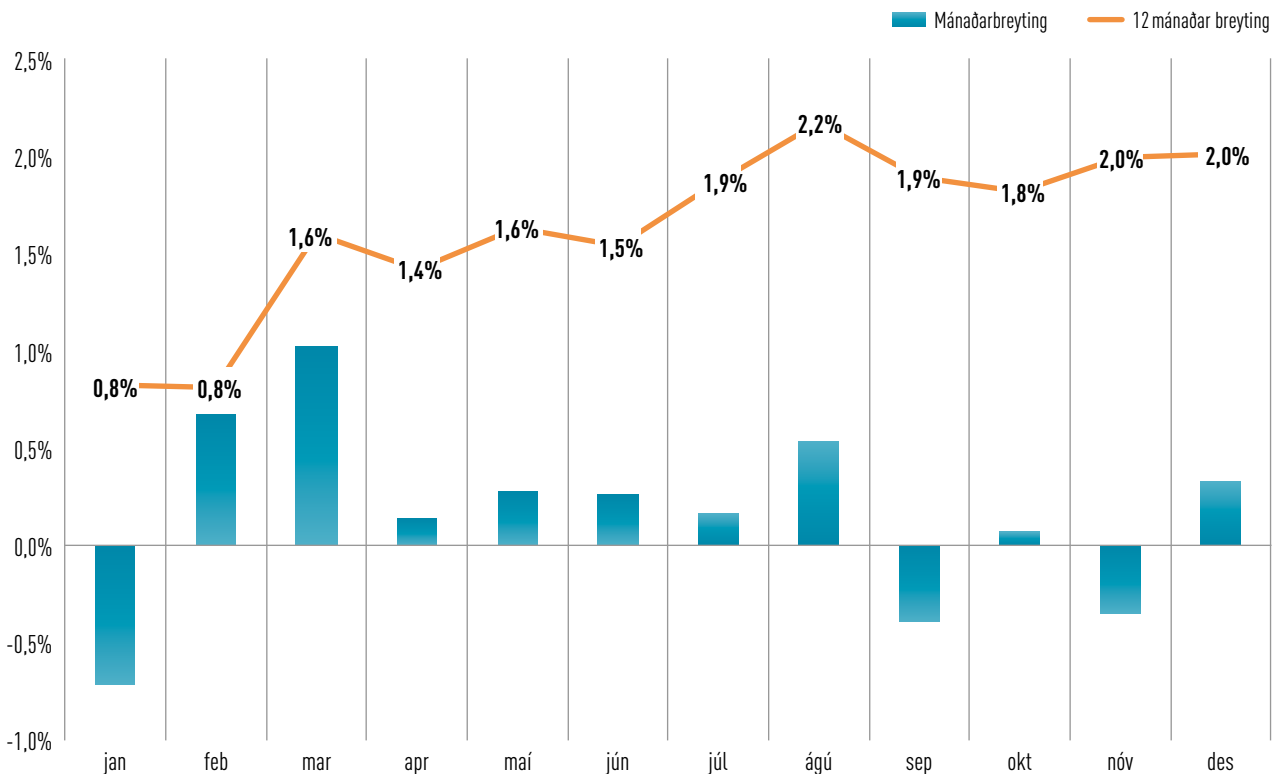
Hækkun húsnæðisverðs er stærsti áhrifaþáttur verðbólgunnar á liðnu ári, en án húsnæðisliðarins mælist verðbólga einungis 0,3%. Einnig hefur innlend þjónustuverðbólga farið vaxandi eftir kjarasamningana fyrr á árinu 2015. Á móti hefur lækkandi innflutningsverð vegna styrkingar krónunnar og verðlækkun á ýmsum innfluttum vörum haldið aftur af verðbólguþrýstingi. Helst ber að nefna lækkun heimsmarkaðsverðs á olíu í því samhengi.

Skuldabréfasafn í árslok 2015

Myndin sýnir flokkun innlendra skuldabréfa sjóðsins. Ríkistryggð skuldabréf eru nú um 54% af skuldabréfaeign sjóðsins og sjóðfélagalán 13%.

Verðlagsþróun

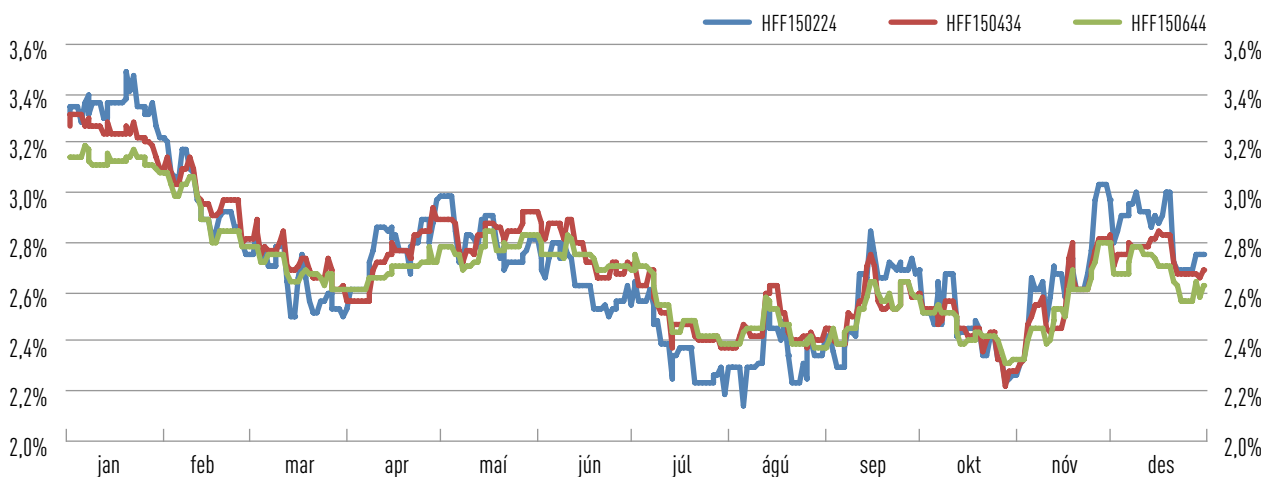
Verðbólga: Myndin sýnir þróun verðbólgu milli ára (línurit) og mánaðar (súlurit).

Þróun ávöxtunarkröfu

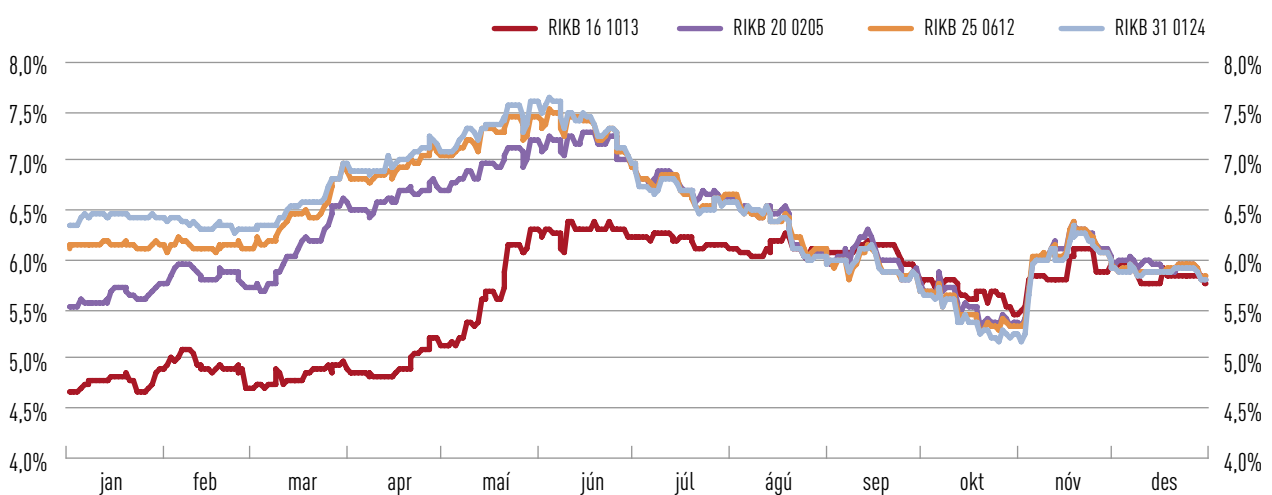
Töluverðar sveiflur voru í ávöxtunarkröfu skulda-
bréfa á árinu 2015. Ávöxtunarkrafa íbúðabréfa (HFF)
sveiflaðist á bilinu 2,1% til 3,5%. Hærri ávöxtunarkröfu
verðtryggðra bréfa má einkum rekja til lægri
verðbólgu en væntingar markaðarins höfðu gert ráð
fyrir, en það leiddi til minni eftirspurnar fjárfesta eftir
verðtryggðum skuldabréfum.

Ávöxtunarkrafa óverðtryggðra ríkisskuldabréfa
fór hækkanði á vormánuðum og hæst fór lengsti
flokkurinn í 7,6% ávöxtunarkröfu. Um sumarið hófst
lækkunarferli ávöxtunarkröfu vegna kaupþrýstings
sem má helst rekja til áhuga nýrra erlendra aðila.
Lægst fór ávöxtunarkrafan í 5,2% en snerist snögg-
lega, meðal annars í kjölfar á hækkun stýrivaxta
og áætlunar Seðlabankans um að takmarka inn-
flæði erlendra aðila í vaxtamunarviðskiptum. Á árinu
hækkaði Seðlabankinn stýrivexti þrisvar sinnum, alls
um 1,25 prósentustig.

Þróun ávöxtunarkröfu íbúðabréfa (HFF) 2015

Þróun ávöxtunarkröfu ríkisbréfa (RIKB) 2015

Erlend verðbréf

Erlend verðbréfaeign sjóðsins um síðastliðin áramót nam um 152,9 milljörðum króna samanborið við 146,7 milljarða árið áður. Erlend verðbréfaeign sjóðsins er 26% af eignum og er ávöxtuð í vel dreifðum alþjóðlegum hlutabréfasöfnum. Af erlendu verðbréfaeigninni eru 105,3 milljarðar í alþjóðlegum hlutabréfum, 32,2 milljarðar í framtakssjóðum (e. private equity), 11,9 milljarðar í hlutabréfasjóðum í Asíu og 3,5 milljarðar í skuldabréfasjóðum.

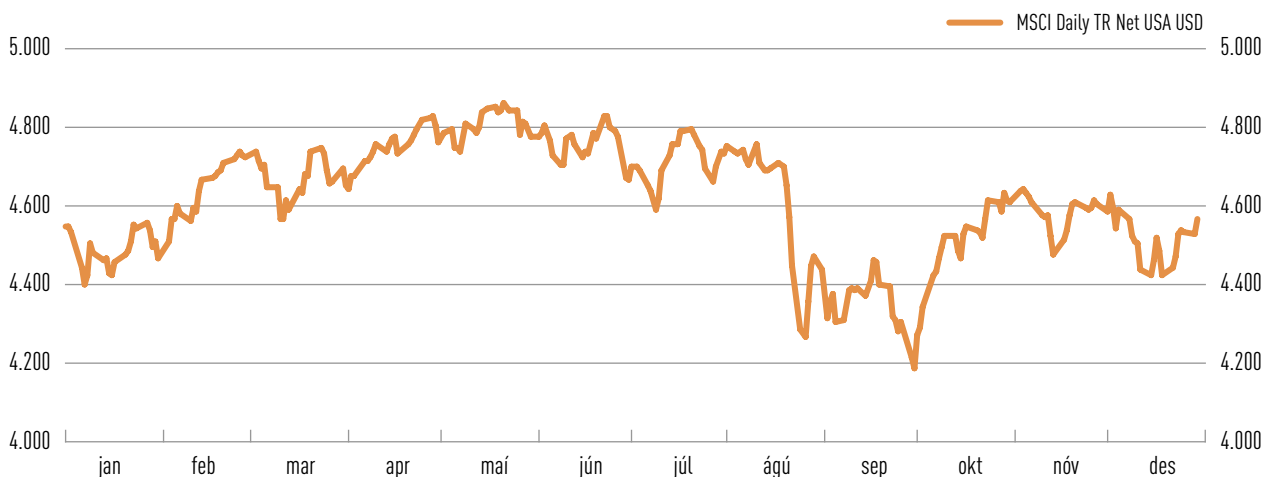
Heimsvísitala Morgan Stanley (MSCI) með arði hækkaði um 0,7% í dollurum á árinu 2015, en hún er helsti mælikvarði á breytingu hlutabréfaverðs í heiminum. Hlutabréf í Bandaríkjunum (S&P500) sem vega mest í heimsvísitölunni hækkuðu um 1,4% í dollurum, með arði. Hlutabréf í Evrópu (Euro Stoxx)

hækkuðu um 6,4% í evrum, með arði. Japanski hlutabréfamarkaðurinn (Nikkei) hækkaði um 11,0% í jenum, með arði. Gengisvísitala íslensku krónunnar styrktist um 7,9% gagnvart erlendum gjaldmiðlum á árinu 2015. Gengi dollars styrktist gagnvart helstu myntum á árinu og nam styrkingin 2,1% gagnvart krónunni. Raunávöxtun erlendra verðbréfa lífeyris-sjóðsins var um 0,5%.

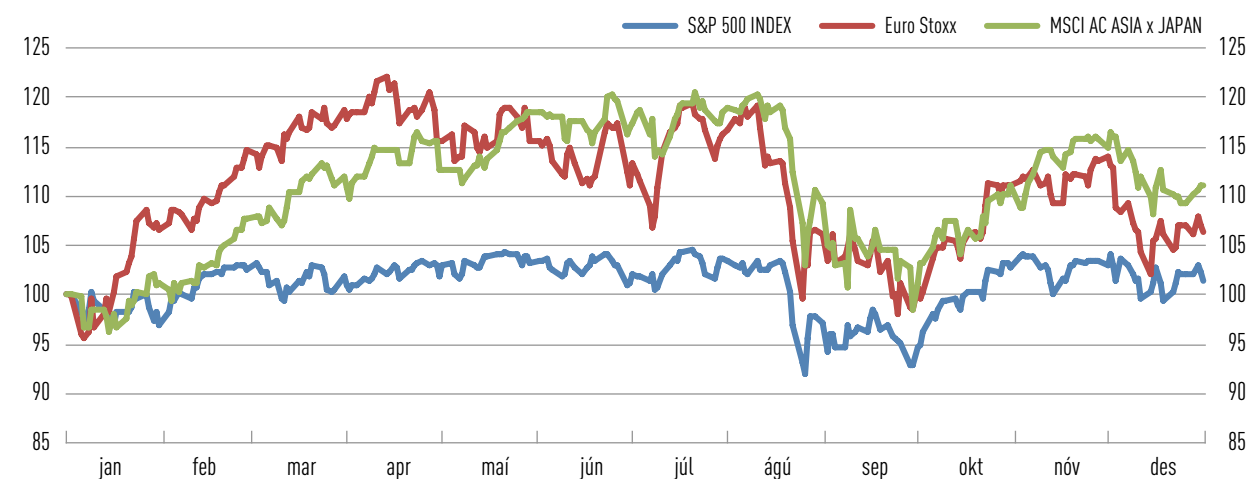
Erlend verðbréfaeign í árslok

	2015	2014	2013	2012	2011
Eign í milljónum kr.	152.914	146.714	125.911	117.860	101.014
Hlutfall af eignum	26,2%	28,8%	26,9%	28,5%	27,5%

Verðþróun alþjóðlegra hlutabréfa á árinu 2015 samkvæmt heimsvísitölu Morgan Stanley

Verðþróun á hlutabréfamörkuðum á árinu 2015

Áhættudreifing

Sjóðurinn hefur frá árinu 1994 fjárfest í alþjóðlegum verðbréfasöfnum til að dreifa áhættu í eignasafninu og dreifa áhættu á einstaka útgefendur. Ríflega aldarläng reynsla af alþjóðlega dreifðum fjárfestingum hefur sýnt að til lengdar litið skila erlend hlutabréf góðri ávöxtun. Þá er mikilvægt að hafa í huga að þá fjármuni sem sjóðurinn er að ávaxta á erlendum fjármálamörkuðum þarf ekki að færa aftur til Íslands til lífeyrisgreiðslna fyrr en að áratugum liðnum. Rétt er að benda á að virði erlendra eigna í íslenskum krónum hefur áhrif á uppgjör hvers árs og þar með á tryggingafræðilega stöðu sjóðsins.

Frá setningu gjaldeyrishafta hefur lífeyrissjóðnum verið óheimilt að selja íslenskar krónur og kaupa erlenda gjaldeyri til fjárfestinga erlendis. Sjóðnum hefur hinsvegar verið heimilt að uppfylla loforð um erlendar framtaksfjárfestingar sem gefin voru fyrir haustið 2008. Um mitt ár 2015 heimilaði Seðlabanki Íslands íslenskum lífeyrissjóðum að fjárfesta á seinni hluta ársins í nýjum erlendum fjárfestingum fyrir samtals 10 milljarða. Lífeyrissjóður verzlunarmanna nýtti sér sína heimild.

Nánari sundurliðun á erlendu verðbréfaeigninni í árslok má sjá í skýringu 9 á bls. 62 og 63.

1965 var Hagkaup enn, í bókstaflegri merkingu, á byrjunarreit: Við Miklatorg í Reykjavík nokkurn veginn á sama stað og nú eru mislæg gatnamót Miklubrautar og Bústaðavegar/Snorrabrautar.

Eignasafn

Eignir námu 584,2 milljörðum króna í árslok 2015 samanborið við 515,2 milljarða árið áður og hækkaði því um 69 milljarða eða 13,4% á milli ára. Eignasafn í árslok skiptist þannig hlutfallslega, að innlend skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs nema 26,5% af eigninni, lán til sjóðfélaga 6,3%, önnur skuldabréf 15,9%, innlend hlutabréf og hlutdeildarskírteini 23,9%, erlend verðbréf 26,2%, bankainnstæður 0,7% og aðrar eignir 0,5%.

Skipting eignasafns

í milljónum kr.

	2015	%	2014	%
Bankainnstæður	4.263	0,7	5.805	1,1
Veðskuldabréf sjóðfélaga	36.532	6,3	37.859	7,4
Íbúðabréf og húsbref	95.628	16,4	91.578	17,8
Önnur bréf með ríkisábyrgð	58.974	10,1	59.395	11,5
Bankar og ýmsir lánasjóðir	15.443	2,6	9.880	1,9
Fyrirtæki	41.201	7,1	28.559	5,5
Sveitarfélög	21.874	3,7	18.367	3,6
Skuldabréf fagjáfrestasjóða	11.183	1,9	10.990	2,1
Önnur veðskuldabréf	3.309	0,6	3.922	0,8
Innlend hlutabréf og hlutdeildarskírteini	139.733	23,9	98.879	19,2
Erlend verðbréf	152.914	26,2	146.714	28,5
Aðrar eignir	3.192	0,5	3.218	0,6
Samtals	584.246	100	515.166	100

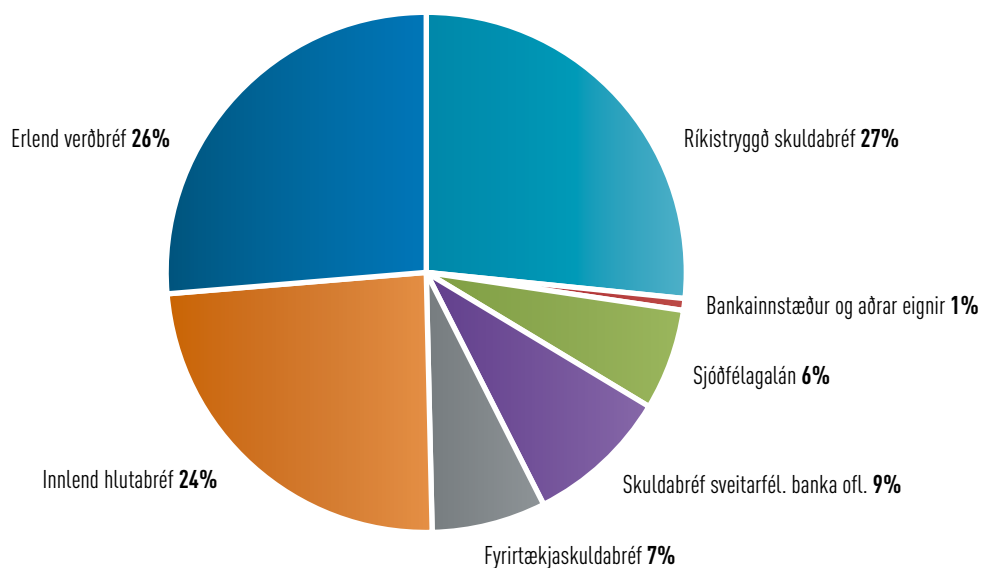
Taflan hér að ofan sýnir skiptingu eignasafnsins á liðnum árum.

Hlutfallsleg skipting eignasafns

	2015	2014	2013	2012	2011
Skuldabréf og innstæður	50%	52%	57%	60%	65%
Innlend hlutabréf	24%	19%	16%	12%	8%
Erlend verðbréf	26%	29%	27%	28%	27%

Þegar þróun eignasafns sjóðsins síðastliðin fimm ár er skoðuð sést að helsta breytingin er aukning innlendra hlutabréfa. Á mótí hefur vægi skuldabréfa og innstæðna lækkað. Á sama tíma hefur hlutfall erlendra hlutabréfa haldist nánast óbreytt, þrátt fyrir takmarkaðar heimildir sjóðsins til að auka við fjárfestingar sínar erlendis frá haustmánuðum 2008 vegna gjaldeyrishafta.

Skipting eignasafns í árslok 2015

Verðbréfavíðskipti og lánveitingar

Á liðnu ári ráðstafaði sjóðurinn 94.343 milljónum króna til verðbréfakaupa og lánveitinga og seldi verðbréf fyrir 36.937 milljónir. Kaup verðbréfa umfram sölu námu því 57.406 milljónum.

Lánveitingar til sjóðfélaga námu 4.903 milljónum. Kaup umfram sölu á skuldabréfum með ábyrgð ríkissjóðs námu 8.509 milljónum. Kaup á skuldabréfum banka umfram sölu námu 6.248 milljónum, skuldabréf fasteignafélaga og fyrirtækja 13.837 milljónum, skuldabréf sveitarfélaga 3.496 milljónum og skuldabréf fagfjárfestasjóða og önnur skuldabréf 1.698 milljónum.

Kaup umfram sölu innlendra hlutabréfa og hlutdeildarskírteina námu 7.984 milljónum og kaup erlendra verðbréfa umfram sölu námu 10.731 milljón.

Verðbréfavíðskipti 2015

í milljónum kr.

	Kaup umfram sölu
Veðskuldabréf sjóðfélaga	4.903
Ríkistryggð skuldabréf	8.509
Skuldabréf banka	6.248
Skuldabréf fasteignafélaga* og fyrirtækja	13.837
Skuldabréf sveitarfélaga	3.496
Fagfjárfestasjóðir og önnur skuldabréf	1.698
Innlend hlutabréf og hlutdeildarskírteini	7.984
Erlend verðbréf	10.731
Samtals	57.406

*Skuldabréf með veðtryggingu í atvinnuhúsnæði.

1966 hófust útsendingar Sjónvarpsins, einn brautryðjenda í að nýta þá nýju fjölmiðlunartækni til auglýsinga var Gróðrarstöðin Alaska við Miklatorg sem hér sést, þar eru nú Valsmenn og samgöngumannvirki.

Lán til sjóðfélaga

Stjórn Lífeyrissjóðs verzlunarmanna samþykkti á haustdögum 2015 umtalsverðar breytingar á kjörum nýrra sjóðfélagalána. Helstu breytingarnar eru að veðhlutfall hækkar í allt að 75%, boðið er upp á óverðtryggt lán, vextir nýrra verðtryggðra lána með föstum vöxtum voru lækkaðir í 3,6% og lántöku-kostnaður var lækkaður í 0,75%. Allir sjóðfélagar eiga lánsrétt, þ.e. þeir sem einhvern tíma hafa greitt iðgjöld til sjóðsins. Þeir eru um 150 þúsund talsins. Þá var enn fremur ákveðið að lífeyrissjóðurinn byði þjónustu við greiðslumat.

Breytingarnar miða allar að því að auðvelda sjóðfélögum langtíma fjármögnun heimilisins. Strax og þessar breytingar voru kynntar í byrjun október mæltust þær vel fyrir meðal sjóðfélaga og af viðbrögðum er ljóst að þær komu vel til móts við þarfir þeirra fyrir fjármögnun heimilisins.

Lífeyrissjóðurinn býður sjóðfélögum verðtryggt lán með tvenns konar vaxtakjörum, föstum vöxtum og breytilegum vöxtum. Stjórn sjóðsins ákvað í september 2015 að lækka fasta vexti á nýjum sjóðfélagalánum úr 3,7% í 3,6%. Breytilegir vextir taka breytingum 15. hvers mánaðar, í samræmi við ákvæði lánareglna sjóðsins og fylgja þróun vaxta á íbúðabréfum (HFF150434). Í árslok voru breytilegir vextir 3,36%.

Sjóðurinn hóf að veita óverðtryggt sjóðfélagalán í október, um leið og aðrar breytingar voru gerðar á kjörum sjóðfélagalána, sbr. upptalningu hér að ofan. Í byrjun voru vextir 6,97% á þeim lánum.

Sjóðfélagalán lífeyrissjóðsins falla undir lög um neytendalán, nr. 33/2013. Samkvæmt lögnum er aukin upplýsingagjöf til lántakenda og auknar kröfur um mat á greiðslugetu og lánshæfi þeirra.

Sjóðfélögum voru lánaðar alls 4.268 milljónir króna samanborið við 1.250 milljónir á árinu 2014. Afgreidd voru 333 sjóðfélagalán samanborið við 172 árið áður.

Afgreidd sjóðfélagalán

í milljónum kr.

	2015	2014	Breyting
Fjárhæð	4.268	1.250	241%
Fjöldi lána	332	172	93%
Meðalfjárhæð	12,8	7,3	75%

Tegund sjóðfélagalána

í milljónum kr.

	Verðtryggt lán Fastir vextir	Verðtryggt lán Breytilegir vextir	Óverðtryggt lán
Fjárhæð	2.953	483	832
Fjöldi lána	226	53	53
Meðalfjárhæð	13,0	9,1	15,7

Útistandandi lán

Útistandandi lán til sjóðfélaga námu 36.532 milljónum í árslok 2015 eða um 6,3% af heildareignum sam- anborið við 37.859 milljónir eða um 7,4% af eignum í árslok 2014.

Staða sjóðfélagalána í árslok

fjárhæðir í milljónum kr.

	2015	2014	Breyting
Útistandandi lán	36.532	37.859	-4%
Fjöldi lána	7.027	7.817	-10%
Meðalfjárhæð	5,2	4,8	8%
Hlutfall af heildareignum	6,3%	7,4%	

Vanskil sjóðfélagalána

(meira en 90 daga vanskil)

	2015	2014
Vanskil í m.kr.	310	423
Hlutfall af heildarfjárhæð	0,8%	1,1%
Fjöldi lána	291	408
Hlutfall af heildarfjöldi	4,1%	5,2%

Séreignarsparnaður

Sjóðfélögum standa til boða tvær ávöxtunarleiðir fyrir séreignarsparnað.

Verðbréfastærleið

Sparnaður í verðbréfastærleið er ávaxtaður í dreifðu safni innlendra og erlendra verðbréfa. Áhersla er lögð á góða langtímaávöxtun en sveiflur í ávöxtun geta verið allnokkrar frá einum tíma til annars. Verðbréfastærleið er ætluð þeim sem eru að byggja upp lífeyrissparnað til langs tíma. Fjárfestingarstefna verðbréfastærleiðar endurspeglar af fjárfestingarstefnu samtryggingardeildar lífeyrissjóðsins.

Hrein ávöxtun verðbréfastærleiðar á árinu 2015 var 12,4% sem svarar til 10,2% raunávöxtunar. Meðalraunávöxtun síðustu fimm ára er 7,3% og síðustu tíu ára 2,5%.

Innlánsleið

Innlánsleið er ávöxtunarleið þar sem sparnaður er ávaxtaður í innlánnum banka. Lögð er áhersla á verðtryggð innlán. Innlánsleið er einkum ætluð þeim sem hafa hafið úttekt lífeyrissparnaðar eða gera ráð fyrir því að hefja úttekt hans innan fárra ára.

Hrein ávöxtun innlánsleiðar á liðnu ári var 3,4% sem svarar til 1,4% raunávöxtunar.

Flutningur milli ávöxtunarleiða hjá lífeyrissjóðnum

Sjóðfélagar geta með umsókn til sjóðsins skipt um þá ávöxtunarleið sem greitt er til og/eða flutt upp-safnaðan milli leiða.

Lífeyrisgreiðslur

Lífeyrisgreiðslur úr séreignardeild námu alls 552 milljónum króna en voru 433 milljónir árið 2014. Þar af námu greiðslur vegna tímabundinnar heimildar til ráðstöfunar hluta af séreignariðgjöldum inn á höfuð-

stól íbúðalána alls 349 milljónum til 921 sjóðfélaga samanborið við 44 milljónir til 374 sjóðfélaga árið 2014. Greiðslur vegna tímabundinnar heimildar til úttektar á séreignarsparnaði námu 30 milljónum til 21 sjóðfélaga samanborið við 204 milljónir til 323 sjóðfélaga á árinu 2014.

Inneignir og iðgjöld

Inneignir séreignardeildar námu 10.665 milljónum í árslok 2015 en 9.377 milljónir árið áður. Alls áttu 42.180 sjóðfélagar inneignir samanborið við 41.965 í árslok 2014. Iðgjöld til séreignardeildar námu 826 milljónum á árinu 2015 samanborið við 593 milljónir árið 2014.

Ráðstöfun séreignarsparnaðar inn á lán

Þeir sem greiða í séreignarsjóð til sjóðsins geta nýtt inngreiðslur, skattfrjálst, á tímabilinu 1. júlí 2014 til 30. júní 2017 til greiðslu inn á höfuðstól lána sem tekin eru vegna íbúðarhúsnæðis til eigin nota.

Þeir sem ekki búa í eigin húsnæði geta notað séreignarsparnaðinn, skattfrjálst, fyrir sama tímabil og að ofan greinir til kaupa á íbúðarhúsnæði. Þessi heimild gildir til 1. júlí 2019.

Á árinu 2015 var 349 milljónum ráðstafað inn á lán.

Séreignardeild

í milljónum kr.

	2015	2014	Breyting %
Iðgjöld	826	593	39
Lífeyrisgreiðslur	552	433	27
Inneignir í árslok	10.655	9.377	14
Fjöldi með inneignir	42.180	41.965	1

Nánari sundurlíðun séreignardeildar má sjá í árskýrslunni á bls. 80 til 82.

Bankastræti 5 í Reykjavík árið 1972. Þarna voru Verzlunarbankinn og Lífeyrissjóður verzlunarmanna til húsa um árabíl, nú eru þarna verslanir, verðbréfastærir og veitingahús.

Stjórn og stjórnarhættir Lífeyrissjóðs verzlunarmanna

Stjórnarháttayfirlýsing 2015

Grundvöllur sjóðsins og hlutverk

Lífeyrissjóður verzlunarmanna starfar á grundvelli starfsleyfis fjármálaráðherra, í samræmi við lög nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, með síðari breytingum, og samþykktir sjóðsins.

Í samþykktum kemur fram að sjóðurinn starfar á grundvelli samkomulags VR og Félags atvinnurekenda, Kaupmannasamtaka Íslands, Samtaka iðnaðarins, Viðskiptaráðs Íslands og Samtaka atvinnulífsins og samnings þessara aðila um lífeyrismál frá 30. desember 1996.

Hlutverk sjóðsins er að tryggja sjóðfélögum, eftirlifandi mökum þeirra og börnum lífeyri eftir þeim reglum sem fram koma í samþykktum. Í samþykktum kemur m.a. fram að sjóðurinn leggi sérstaka áherslu á ellilífeyrisréttindi og áskilji sér heimild til að verja þau réttindi umfram önnur við endurskoðun á réttindaákvæðum samþykktar sjóðsins.

Sjóðurinn er langtímafjárfestir sem ávaxtar fjármuni sjóðfélaga með það að markmiði að ná sem bestri ávöxtun að teknu tilliti til áhættu. Stjórn leggur áherslu á að þróa hluthafastefnu sjóðsins með þeim hætti að hún styðji, eftir því sem því verður við komið, við góða stjórnarhætti í þeim félögum sem sjóðurinn fer með eignahlut í.

Umboðsskylda

Stjórnarmenn og starfsmenn skulu taka ákvarðanir í samræmi við gildandi lög og reglur og sannfæringu sína með þeim hætti að hagsmuna sjóðfélaga sé sem best gætt og að ákvörðunin styðji við tilgang og starfsemi sjóðsins.

Stjórnarmenn og starfsmenn mega ekki gera neinar þær ráðstafanir sem bersýnilega eru til þess fallnar að afla ákveðnum sjóðfélögum, félögum eða öðrum ótilhlýðilegra hagsmuna umfram aðra eða á kostnað sjóðsins.

Stjórnarmaður er ekki bundinn af fyrirmælum þeirra sem tilnefna hann til setu í stjórn sjóðsins.

Stjórnarhættir og stjórnarháttayfirlýsing LV

Lífeyrissjóðurinn leggur áherslu á góða stjórnarhætti við stefnumótun og daglega stjórnun sjóðsins. Með stjórnarháttayfirlýsingu þessari er sjóðfélögum, iðgjaldagreiðendum, opinberum aðilum, starfsmönnum og öðrum haghöfum veittar upplýsingar um stjórnarhætti lífeyrissjóðsins. Yfirlýsingunni er jafnframt ætlað að styðja við góða stjórnarhætti hjá sjóðnum og styðja þannig við traustan rekstur.

Stjórnarháttayfirlýsing LV fyrir árið 2015 byggir á þeim lögum og reglum sem í gildi eru á þeim tíma

sem ársreikningur sjóðsins er staðfestur af stjórn og framkvæmdastjóra. Í því sambandi er sérstaklega litið til þeirra ákvæða laga nr. 129/1997 sem lúta að stjórnarháttum lífeyrissjóða, ákvæða samþykktar sjóðsins, reglna FME þar um, m.a. reglna nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða sem og 5. útgáfu leiðbeininga um stjórnarhætti fyrirtækja útgefnum af Viðskiptaráði Íslands, Nasdaq Iceland og Samtökum atvinnulífsins.

Lög, reglur og leiðbeiningar sem sérstaklega varða stjórnarhætti LV

Eftirfarandi er yfirlit yfir löggjöf, stjórnvaldsreglur, leiðbeinandi tilmæli og innri reglur LV. Listinn er til upplýsinga en er ekki tæmandi. Yfirlit yfir lög, reglugerðir og aðrar reglur opinberra aðila sem gilda um starfsemi lífeyrissjóða er m.a. að finna á vef Fjármálaeftirlitsins (FME).

Lög frá Alþingi

- Lög nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða.
- Lög nr. 87/1998 um opinbert eftirlit með fjármálastarfsemi.

Reglur og leiðbeiningar FME

- Reglur FME nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða.
- Leiðbeinandi tilmæli FME nr. 1/2013 um áhættustýringu (eftirlitskerfi) samtryggingardeilda lífeyrissjóða.
- Reglur FME nr. 577/2012 um endurskoðunardeildir og sjálfstætt starfandi eftirlitsaðila.
- Leiðbeinandi tilmæli FME nr. 3/2011 um aðgerðir gegn peningaþvætti og fjármögnun hryðjuverka.
- Leiðbeinandi tilmæli FME nr. 3/2010 um mat á hæfi lykilstarfsmanna

Innri reglur LV

- Samþykktir lífeyrissjóðs verzlunarmanna
- Síða- og samskiptareglur LV, dags. 11. desember 2011.
- Hluthafastefna LV, dags. 5. febrúar 2015.
- Starfsreglur stjórnar og framkvæmdastjóra, dags. 26. september 2013.
- Reglur um upplýsingagjöf framkvæmdastjóra til stjórnar og til opinberra aðila sbr. 29. gr. laga nr. 129/1997, dags. 21. maí 2015.
- Starfsreglur endurskoðunarnefndar, dags. 18. október 2011.
- Verklagsreglur LV um viðskipti stjórnarmanna og starfsmanna lífeyrissjóðsins með fjármála-gerninga, dags. 16. maí 2013.
- Verklagsreglur um hæfi lykilstarfsmanna, dags. 18. september 2014.
- Starfskjarastefna LV, dags. 20. nóvember 2015.

Stefna um samfélagslega ábyrgð og siðferðisviðmið

Gildi Lífeyrissjóðs verzlunarmanna

Ábyrgð Með ábyrgð er lögð áhersla á fagmennsku, áræðni og samvirkusemi sem birtist m.a. í vandaðri áhættustýringu, eftirfylgni með fyrirtækjum sem fjárfest er í og áherslu á góða stjórnarhætti. Til grundvallar þurfa að liggja vönduð vinnubrögð, hæft starfsfólk og skýr skilaboð frá stjórn um ábyrgð vinnubrögð.

Umhyggja Með umhyggju er lögð áhersla á heilindi og ráðvæðni sem birtist m.a. í frumkvæði í þjónustu og góðu viðmóti. Lögð er áhersla á að virkja og hvetja starfsmenn í starfi og að þeir séu þátttakendur í stefnumótun og markmiðssetningu sjóðsins.

Árangur Með árangri er áhersla lögð á að keppa að settum markmiðum og skila góðu starfi við stjórnun og í öðrum störfum fyrir sjóðinn. Þessi markmið birtast m.a. í áherslum á skilvirkni og arðsemi, stöðugleika í rekstri, starfsánægju og opnum stjórnarháttum og vilja til að veita sjóðfélögum á öllum aldri góða þjónustu. Eftirfylgni felst í raunhæfri markmiðssetningu og hvatningu til starfsmanna.

Siða- og samskiptareglur Stjórn lífeyrissjóðsins hefur sett siða- og samskiptareglur fyrir starfsmenn og stjórnarmenn sjóðsins. Reglunum er ætlað að styðja við vönduð vinnubrögð, draga úr hættu á hagsmunaaðrekstrum og auka öryggi í meðferð fjármuna sjóðsins. Í reglunum er m.a. fjallað um góða starfshætti, hagsmunaaðrekstra, meðferð trúnaðarupplýsinga sem og reglur um gjafir, boðsferðir og starfstengdar ferðir.

UN-PRI Lífeyrissjóðurinn er aðili að reglum Sameinuðu þjóðanna (Principles for Responsible Investment – UN PRI) um ábyrgð fjárfestingar, ásamt mörgum af stærstu lífeyrissjóðum og fagfjárfestum vestan hafs og í Evrópu. Í reglunum er fjallað um hvernig áhersla á umhverfisleg og samfélagsleg málefni auk góðra stjórnarháttanna fyrirtækja getur stuðlað að bættum fjárfestingarárangri verðbréfasafna. Þannig fari saman hagsmunir fjárfesta og markmið þjóðfélagsins í víðara samhengi.

Hluthafastefna Það er markmið stjórnar LV að stefnan styðji við góða stjórnarhætti félaga og þróun þeirra. Í hluthafastefnu LV eru kynntar áherslur stjórnar sjóðsins varðandi viðmið um stjórnarhætti í þeim félögum sem sjóðurinn á eignarhlut í. Hluthafastefnan innifelur þau viðmið sem LV leggur áherslu

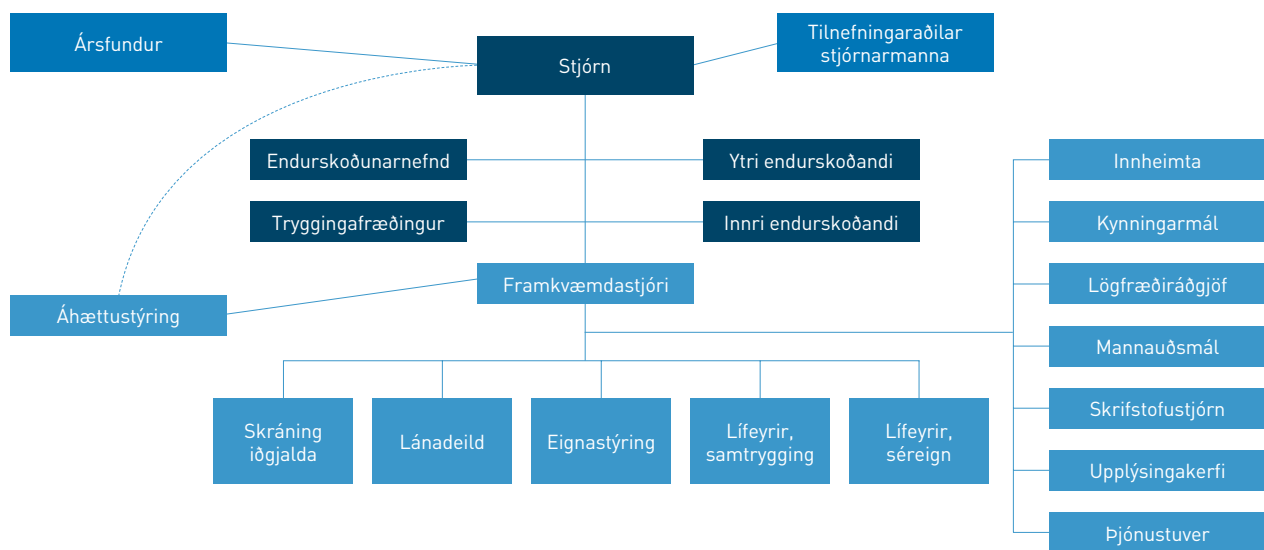
á við meðferð eignarhalds í hlutafélögum sem eru skráð á hlutabréfamarkaði og sjóðurinn fer með eignarhlut í. Stefna þessi gildir einnig eftir því sem við á fyrir óskráð félög sem LV hefur fjárfest í. Eðli málsins samkvæmt er stefnunni fyrst og fremst beint til félaga sem skráð eru á Íslandi. Þó gilda grundvallarviðmið hennar einnig fyrir félög sem sjóðurinn er hluthafi í og sem skráð eru erlendis.

Jafnlaunavottun Í janúar 2014 fékk LV jafnlaunavottun VR, fyrstur lífeyrissjóða. Jafnlaunavottunin er árangur markvissrar jafnréttis- og jafnlaunastefnu í starfi sjóðsins og staðfesting á því að karlar og konur fá í störfum sínum hjá sjóðnum sömu laun fyrir jafnverðmæt störf. Með jafnlaunavottuninni hefur verið staðfest með formlegum hætti að búið sé að kerfisbinda launaákvæðanir, koma upp jafnlaunakerfi samkvæmt kröfum ÍST85:2012 jafnlaunastaðals og að markvisst sé fylgst með því að starfsfólki sjóðsins sé ekki mismunað í launum eftir kyni. Auk jafnlaunavottunar hefur sjóðurinn sett sér jafnréttisstefnu sem hefur það að markmiði að stuðla að jafnri stöðu karla og kvenna og jöfnum tækifærum óháð kynferði.

Starfsmannastefna Liður í samfélagslegri ábyrgð LV er áhersla á að sjóðurinn sé góður og eftirsóknarverður vinnustaður. Í starfsmannastefnu sjóðsins er lögð áhersla á gott starfsumhverfi, virka upplýsingagjöf til starfsmanna, þjálfun og endurmenntun starfsmanna, virðingu og umburðalyndi í samskiptum, jafnrétti og jafnvægi vinnu og einkalífs.

Stjórnskipulag LV

Stjórn Stjórn sjóðsins ber ábyrgð á starfsemi hans og skal annast um að skipulag hans og starfsemi sé jafnan í réttu og góðu horfi. Hún tekur stefnumarkandi ákvarðanir, er varða hag og starfsemi sjóðsins, og annast um að nægilegt eftirlit sé haft með bókhaldi og meðferð fjármuna sjóðsins. Stjórn mótar innra eftirlit lífeyrissjóðsins og skjalfestir eftirlitsferla. Stjórn ræður forstöðumann endurskoðunardeildar eða semur við sjálfstætt starfandi eftirlitsaðila til að annast innri endurskoðun. Stjórnin ræður ennfremur löggiltan endurskoðanda eða endurskoðunarfélag til að annast ytri endurskoðun hjá sjóðnum sem og tryggingastærðfræðing til að annast tryggingafræðilega athugun. Meðal annarra mála sem stjórn fjallar um á fundum sínum eru veigameiri fjárfestingarákvarðanir sem og tillögur að breytingum á samþykktum, fjárfestingar-, hluthafa- og áhættustefna, lánareglur, fjárhagsáætlun og kynningarmál. Stjórn hefur sett sér starfsreglur sem eru aðgengilegar á vef sjóðsins.

Framkvæmdastjóri Stjórn sjóðsins ræður framkvæmdastjóra, ákveður laun hans og önnur starfskjör, veitir honum prókúruumboð og setur honum starfsreglur sem eru aðgengilegar á vef sjóðsins. Framkvæmdastjóri annast daglegan rekstur og fer í því efni eftir ákvæðum laga og samþykktu sjóðsins og þeirri stefnu og fyrirmælum, sem stjórn hefur gefið. Framkvæmdastjóri ræður starfsmenn til sjóðsins.

Ársfundur Ársfund sjóðsins skal halda fyrir lok júní ár hvert og eiga allir sjóðfélagar og réttahafar í B-deild rétt til fundarsetu með málfrelsi og tillögurétti. Á ársfundi skal leggja fram og gera grein fyrir: i) skýrslu stjórnar, ii) ársreikningi fyrir síðasta starfsár, iii) tryggingafræðilegri athugun, iv) fjárfestingarstefnu sjóðsins og fjárhagsáætlun yfirstandandi árs, v) tilnefningu stjórnarmanna og varamanna þeirra, vi) tillögum stjórnar til breytinga á samþykktum sjóðsins, vii) ákvörðun um stjórnarlaun og viii) önnur mál. Tillögur til ályktunar sem taka á fyrir á ársfundi þurfa að berast stjórn sjóðsins skriflega eigi síðar en viku fyrir ársfund. Fundargerðir ársfunda eru aðgengilegar á vef sjóðsins.

Nánnar er fjallað um stjórnskipulag sjóðsins í samþykktum hans sem og lögum nr. 129/1997.

Endurskoðun Reikningar sjóðsins eru endurskoðaðir og áritaðir af löggiltum endurskoðanda. Innri endurskoðun sjóðsins er í höndum sjálfstætt starfandi endurskoðanda. Endurskoðun sjóðsins og innri endurskoðun eru í höndum aðskilinna endurskoðunarfyrirtækja. Endurskoðunarnefnd LV gerir tillögu til stjórnar um val á endurskoðanda sjóðsins (ytri endurskoðanda) og innri endurskoðanda.

Tryggingastærðfræðingur Tryggingafræðileg athugun er framkvæmd árlega í samræmi við 39. gr. laga nr. 129/1997 og reglugerð 391/1998. Athuginin

er framkvæmd af löggiltum tryggingastærðfræðingi samkvæmt samningi við sjóðinn. Með athugininni er lagt mat á áfallnar skuldbindingar sjóðsins og væntar framtíðarskuldbindingar annars vegar og núverandi eignasafn og vænt iðgjöld og ávöxtun hins vegar.

Undirnefnd stjórnar – Endurskoðunarnefnd

Samkvæmt ákvæðum laga um ársreikninga skulu einingar tengdar almannahagsmunum, þar á meðal lífeyrissjóðir, starfrækja endurskoðunarnefnd. Stjórn hefur skipað endurskoðunarnefnd sem heyrir beint undir stjórn. Upplýsingar um nefndina eru á vef sjóðsins.

Nefndina skipa:

- Anna G. Sverrisdóttir, formaður nefndarinnar. Anna er rekstrarfræðingur og starfar sem framkvæmdastjóri og ráðgjafi hjá AGMOS ehf.
- Stefanía Magnúsdóttir er kennaramenntuð, fyrrverandi formaður Landssambands íslenskra verslunarmanna og fyrrverandi stjórnarmaður í VR og Lífeyrissjóði verzlunarmanna.
- Stefán Sveinbjörnsson er bæði lögfræði- og viðskipafræðimenntaður og starfar sem framkvæmdastjóri VR.

Hlutverk endurskoðunarnefndar er eftirfarandi:

- Eftirlit með vinnuferli við gerð reikningsskila.
- Eftirlit með fyrirkomulagi og virkni innra eftirlits og áhættustýringu.
- Eftirlit með endurskoðun ársreiknings.
- Mat á óhæði og eftirlit með öðrum störfum endurskoðunarfyrirtækis.
- Setja fram tillögu til stjórnar um val á endurskoðunarfyrirtæki.

Starfsreglur endurskoðunarnefndar eru aðgengilegar á vef sjóðsins.

Starfskjarastefna

Starfskjarastefnu Lífeyrissjóðs verzlunarmanna er ætlað að styðja við góða stjórnarhætti hjá sjóðnum. Við mótun stefnunnar er byggt á samþykktum lífeyrissjóðsins, þeim sjónarmiðum sem koma fram í 5. útgáfu Leiðbeininga um góða stjórnarhætti fyrirtækja og þeim meginreglum sem liggja til grundvallar 79. gr. a, í lögum nr. 2/1995 um hlutafélög.

Stefnunni er ætlað að styðja við traustan rekstur og það markmið lífeyrissjóðsins að veita sjóðfélögum góða þjónustu. Starfskjarastefnu sjóðsins er því ætlað að styðja við að lífeyrissjóðurinn sé eftirsóknarverður vinnustaður og að hann hafi þannig á að skipa hæfu og reyndu starfsfólki sem er grundvöllur þess að rekstur sjóðsins sé vel samkeppnisfær og í samræmi við bestu viðmið.

Áhættustýring og innra eftirlit

Áhættustýring

Stjórn hefur sett sjóðnum áhættustefnu með það að markmiði að auka öryggi í rekstri sjóðsins. Stefnan grundvallast á lagafyrirmælum, leiðbeinandi til-mælum FME og stefnumótun sjóðsins. Áhættustefnan byggir á skilgreiningu á áhættustýringu sem felst í því að móta eftirlitskerfi sem gerir sjóðnum kleift að greina, meta, stýra og vakta áhættu í starfsemi sjóðsins, þar sem því verður við komið.

Stjórnin leggur áherslu á að áhættustefnan sé virk í starfsemi sjóðsins og er hún árlega tekin til umræðu á vettvangi stjórnar og eftir atvikum til endurskoðunar í heild eða að hluta. Áhersla er lögð á góða yfirsýn stjórnar og stjórnenda yfir helstu áhættuþætti í rekstri sjóðsins og að starfsmenn sjóðsins hafi þekkingu á hlutverki sínu í ferli áhættustýringar og eftirlits og taki virkan þátt í því. Mikilvægt er að stjórn, stjórnendur og aðrir starfsmenn meti áhættu og viðeigandi áhættuþætti við ákvarðanatöku eftir því sem eðlilegt er hverju sinni.

Áhættustjóri er ábyrgðarmaður við framkvæmd áhættustefnu og áhættustýringar og heyrir hann beint undir framkvæmdarstjóra. Til að tryggja honum aukið sjálfstæði í starfi og milliliðalausán aðgang stjórnar að upplýsingum er áhættustjóra heimilt að gefa skýrslur um áhættustýringu, og aðrar upplýsingar sem varða áhættustýringu, beint og milliliðalaust til stjórnar og endurskoðunarnefndar.

Í áhættustefnunni er fjallað um einstaka áhættuþætti, þeir skilgreindir og gerð er grein fyrir hvernig þeir eru metnir, mældir og vikmörk einstakra áhættuþátta eru tilgreind.

Nánari upplýsingar um áhættustýringu er að finna í ársskýrslu og í skýringum í ársreikningi.

Innra eftirlit

Innra eftirlit sjóðsins nær yfir sérhverja aðgerð af hálfu stjórnar, stjórnenda og starfsmanna til að stýra áhættu, þar sem því verður við komið, og auka líkur á að settum markmiðum verði náð við rekstur sjóðsins. Stjórnendur annast skipulagningu og framkvæmd innra eftirlits en að framkvæmd þess koma í raun allir starfsmenn sjóðsins með einum eða öðrum hætti.

Skipulag innra eftirlits tekur mið af reglum FME nr. 577/2012 um endurskoðunardeildir og sjálfstætt starfandi eftirlitsaðila lífeyrissjóða og er innra eftirlit sjóðsins yfirfarið árlega af þeim sem annast innri endurskoðun hjá sjóðnum.

Innra eftirlit sjóðsins byggir m.a. á skýrsluskilum, reglulegri upplýsingagjöf, skráðum verkferlum og starfslýsingum, reglum um aðgreiningu starfa, skipulegum aðgangsstýringum og skilvirkri áhættustefnu og áhættueftirliti.

Áhættustefna og áhættustýring sjóðsins er veigamikill þáttur í innra eftirlit. Helstu verkþættir í starfsemi sjóðsins byggja á skriflegum ferlum og starfslýsingum starfsmanna sem auka áreiðanleika og stuðla að fylgni við lög og reglur. Verkferlar og starfslýsingar eru yfirfarnar reglulega. Aðskilnaði starfa og aðgangsstýringum innan sjóðsins er ætlað að draga úr villu- og sviksemiáhættu. Margþætt skýrsluskil, afstemmingar og upplýsingagjöf til opinberra aðila, stjórnar sjóðsins og einstakra stjórnenda veita aðhald í rekstri. Hvað upplýsingakerfi sjóðsins varðar er í gildi öryggisstefna sjóðsins sem nær til meðferðar og varðveislu gagna. Henni er ætlað að tryggja örugga meðferð og varðveislu upplýsinga sem þýðingu hafa fyrir starfsemi sjóðsins. Eftirlit aðgerðir og sjálfvirk vöktun miða að því að lágmarka áhrif rekstraratvika á upplýsingakerfi. Neyðaráætlun sjóðsins er ætlað að taka á alvarlegri rekstraratvikum með endurheimt upplýsingakerfa.

Þá hefur sjóðurinn sett sér reglur um uppljóstrun vegna mögulegra svika eða misferlis starfsmanna.

Skipan stjórnar og stjórnarmenn

Stjórn Lífeyrissjóðs verzlunarmanna er skipuð á þriggja ára fresti, samkvæmt samþykktum sjóðsins.

Stjórnin er skipuð átta mönnum. Fjórir eru tilnefndir af stjórn VR og fjórir af þeim samtökum atvinnurekenda sem að sjóðnum standa, en þau eru: Kaupmannasamtök Íslands, Samtök atvinnulífsins, Samtök iðnaðarins, Félag atvinnurekenda og Viðskiptaráð Íslands. Kjörtímabil stjórnar er til loka febrúar 2016.

Stjórn sjóðsins skipa Ásta Rut Jónasdóttir formaður stjórnar, Birgir Már Guðmundsson, Fríður Birna Stefánsdóttir og Páll Örn Líndal tilnefnd af VR. Anna G. Sverrisdóttir er tilnefnd af Samtökum atvinnulífsins að fengnu álit Viðskiptaráðs Íslands, Birgir S. Bjarnason af Félagi atvinnurekenda, Helgi Magnússon varaformaður stjórnar af Samtökum iðnaðarins að fengnu álit Samtaka atvinnulífsins og Margrét Sif Hafsteinsdóttir af Kaupmannasamtökum Íslands.

Sjálfsmat stjórnar Stjórn framkvæmir frammistöðumat á störfum sínum í samræmi við starfsreglur. Niðurstöður eru nýttar af stjórn til að þróa starfs hætti og styðja við góða stjórnarhætti. Spurningar lúta að skipan og skipulagi stjórnar, hlutverki og ábyrgð sem og frammistöðu hennar og undirnefnda.

Fjöldi funda og mæting Á árinu 2015 voru haldnir 13 stjórnarfundir. Upplýsingar um fundarsókn einstakra stjórnarmanna koma fram í eftirfarandi upplýsingum um hvern og einn stjórnarmann.

Upplýsingar um stjórn og framkvæmdastjóra

Stjórnarmenn

- Ásta Rut Jónasdóttir formaður stjórnar
- Helgi Magnússon varaformaður
- Anna G. Sverrisdóttir
- Birgir S. Bjarnason
- Birgir Már Guðmundsson
- Fríður Birna Stefánsdóttir
- Margrét Sif Hafsteinsdóttir
- Páll Örn Líndal

Framkvæmdastjóri

- Guðmundur Þ. Þórhallsson

Nánari upplýsingar um stjórnarmenn og framkvæmdastjóra er að finna í rafrænni útgáfu af stjórnarháttaryfirlýsingunni sem er aðgengileg á vef sjóðsins.

1973 var Lækjartorg enn hluti helsta verslunarsvæðis borgarinnar ásamt Laugavegi, Bankastræti, Hafnarstræti, Austurstræti og fleiri nærliggjandi götum. Nú hafa risið þarna stærri hús og annarskonar starfsemi tekið við, þarna eru nú kaffihús og spilasalur svo nokkuð sé nefnt.

Fjárfestingarstefna

1. Grundvöllur fjárfestingarstefnu sameignardeildar

a) Lagalegur grundvöllur

Fjárfestingarstefna Lífeyrissjóðs verzlunarmanna (LV) er grundvölluð á VII. kafla laga nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, með síðari breytingum, samþykktum sjóðsins og á samningi VR og samtaka atvinnurekenda frá 30. desember 1996 um lífeyrismál.

b) Forsendur

LV er fagfjárfestir sem hefur að höfuðmarkmiði að ávaxta eignir sjóðsins í þeim tilgangi að standa undir lífeyrisskuldbindingum hans og hámarka réttindi sjóðfélaga. Við eignastýringu eru fjárfestingakostir metnir með tilliti til arðsemi og áhættu og með hliðsjón af því markmiði að ná ávöxtun umfram tryggingafræðileg viðmið.

Fjármagn sjóðsins skal ávaxtað með hliðsjón af þeim kjörum, sem best eru boðin á hverjum tíma, að teknu tilliti til varúðarsjónarmiða, áhættu og verðtryggðra langtímaskuldbindinga sjóðsins.

Við mótun fjárfestingarstefnunnar er horft til þess hvernig megi bæta samspil ávöxtunar og áhættu eignasafnsins. Við matið er beitt samvalsgreiningu (e. Strategic Asset Allocation) þar sem tekið er tillit til lífeyrisskuldbindinga, lagalegra takmarkana og möguleika í fjárfestingum. Jafnframt er lagt mat á hvaða ávöxtunar megi vænta á helstu eignaflokkum og hvernig ætla megi að samhengi ávöxtunar verði milli eignaflokka.

Það leiðir af eðli máls að núverandi fjárfestingarumhverfi setur mark sitt á mótun fjárfestingarstefnu og ráðstöfun fjármagns. Þar hafa til að mynda áhrif þættir eins og gjaldeyrishöft, hömlur á beitingu gjald-eyrisvarna, takmarkað framboð skráðra verðbréfa og aðstæður á skuldabréfamörkuðum.

c) Lífeyrisbyrði

Lífeyrisbyrði sjóðsins, þ.e. lífeyrir (elli-, maka-, barna- og örorkulífeyrir) í hlutfalli af iðgjöldum, hefur farið hækkandi frá árinu 2005 er hún var 28,1%, samanborið við 50% á árinu 2015. Spá um þróun lífeyrisbyrði á næstu árum bendir til þess að hún vaxi áfram og verði um 60% á árinu 2020 sbr. mynd 1 hér að neðan.

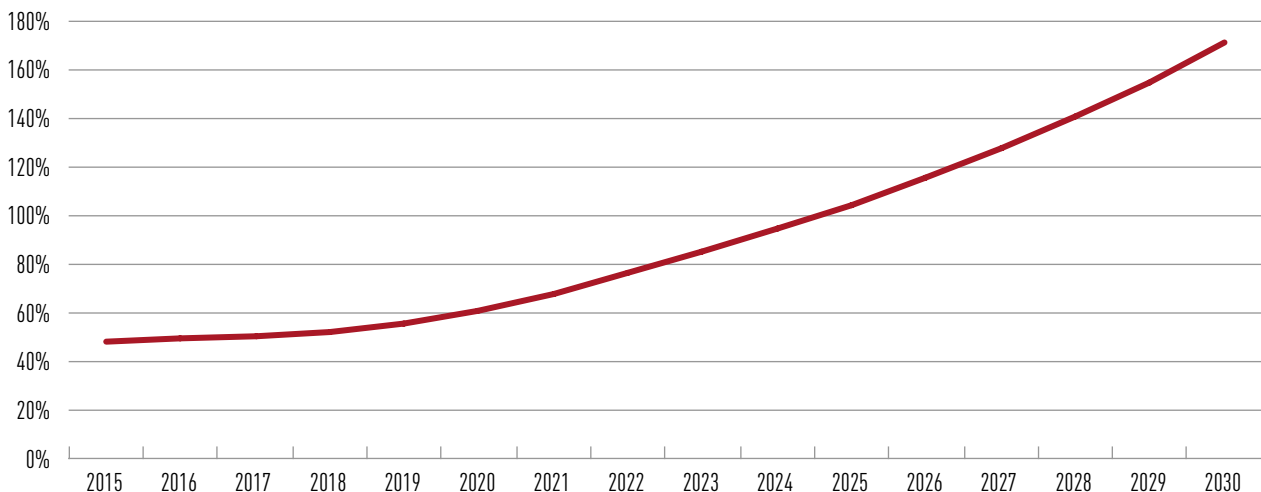
Ef skoðað er hreint greiðsluflæði til sjóðsins, þ.e. iðgjöld og greiðslur af skuldabréfum að frádregnum lífeyri sést að það er jákvætt næstu 14 árin, sbr. mynd 2 á bls. 28. Rétt er þó að hafa í huga að hér er ekki gert ráð fyrir nýliðun í sjóðnum.

Þessi fyrirsjáanlega þróun með tilliti til réttinda-ávinnslu hjá lífeyrissjóðnum mun leiða til þess að áætlað framtíðargreiðsluflæði vegna lífeyrisskuldbindinga er vel undir 100% af iðgjöldum og greiðslum af skuldabréfum á komandi árum. Ofangreind þróun lífeyrisbyrðar og hreins greiðsluflæðis styður þá niðurstöðu að beitt sé langtíamarkmiðum við ákvörðun um fjárfestingarstefnu lífeyrissjóðsins.

d) Samsetning sjóðfélaga

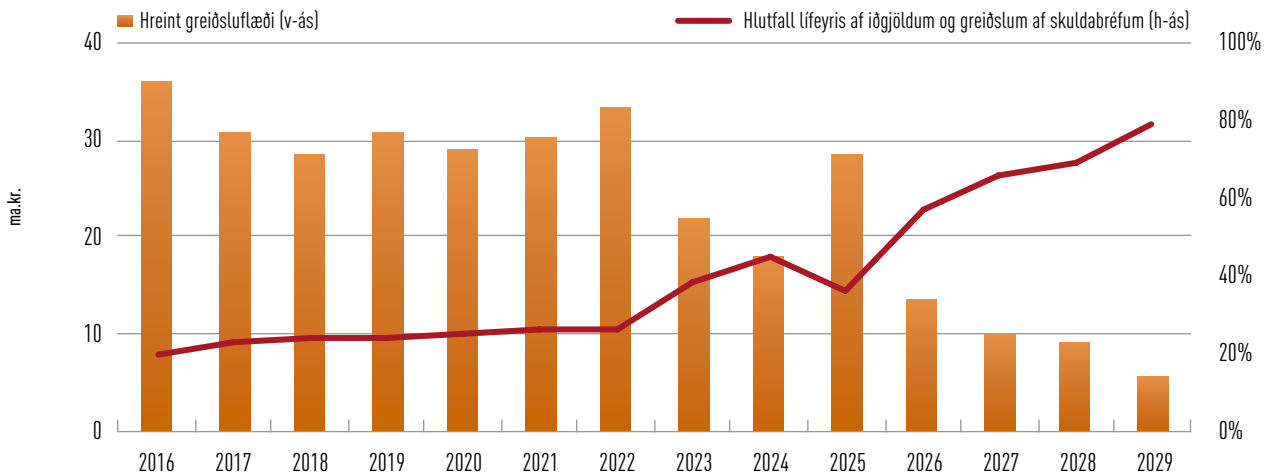
Meðalaldur greiðandi sjóðfélaga er 37 ár. Iðgjöld til sjóðsins á fyrstu níu mánuðum ársins 2015 skiptast þannig að 18% iðgjalda eru vegna sjóðfélaga yngri en 30 ára, 42% eru vegna sjóðfélaga yngri en 40 ára og 69% iðgjalda eru vegna sjóðfélaga yngri en 50 ára.

Lífeyrisbyrði án nýliðunar sjóðfélaga

Mynd 1: Lífeyrisbyrði sjóðsins (áætlaðar lífeyrisgreiðslur á móti iðgjöldum). Gögn miðast við tryggingafræðilega úttekt þar sem ekki er gert ráð fyrir nýliðun sjóðfélaga. Vænt eðlileg nýliðun í sjóðnum myndi lækka lífeyrisbyrðina.

Hreint greiðsluflæði

Mynd 2: Hreint greiðsluflæði, þ.e. iðgjöld og greiðslur af skuldabréfum að frádrögnum lífeyrisgreiðslum, og lífeyrisgreiðslur sem hlutfall af iðgjöldum og greiðslum af skuldabréfum. Bent er á að við útreikning á greiðsluflæði er ekki gert ráð fyrir nýliðun í sjóðnum né endurfjárfestingum í skuldabréfum.

e) Reiknað greiðsluflæði áfallinna og framtíðarskuldbindinga

Á mynd 4 á bls. 29 sést framtíðargreiðsluflæði áfallinna og framtíðarskuldbindinga samkvæmt forsendum tryggingafræðilegs uppgjors. Meðallíftími áfallinna skuldbindinga er um 24 ár og meðallíftími framtíðarskuldbindinga er um 37 ár.

2. Deildarskipting

LV skiptist í tvær deildir:

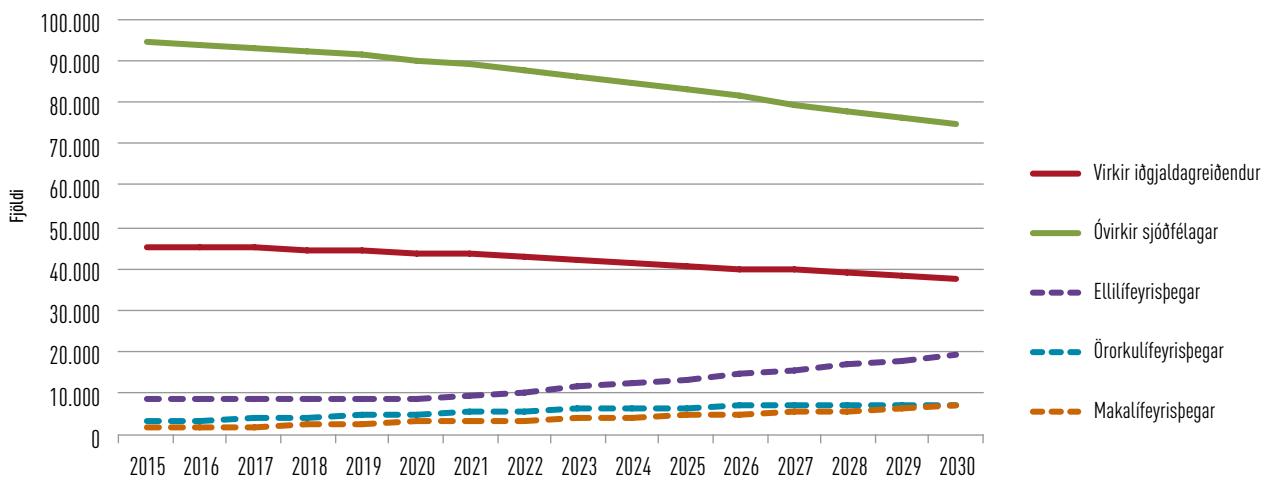
- **A-deild**, sem er sameignardeild. Í A-deild greiðast lögboðin eða samningsbundin iðgjöld, sbr. gr. 10.1. og 10.2. í samþykktum sjóðsins.

- **B-deild**, sem er séreignardeild. Í B-deild greiðast viðbótariðgjöld, sbr. gr. 10.3. í samþykktum sjóðsins. Séreignardeildin býður upp á tvær ávöxtunarleiðir:

Verðbréfareið, sem fylgir sömu fjárfestingarstefnu og A-deild, sameignardeild. Sérstök viðmið um lausafjárhlutfall, laust fé og auðseljanleg verðbréf eru að lágmarki 25%.

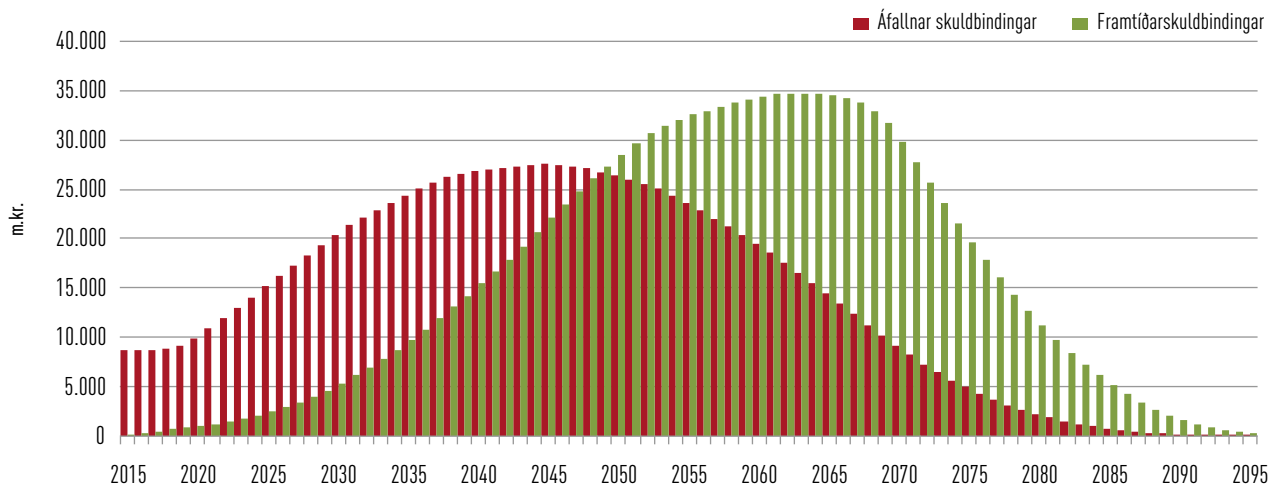
Innlánsleið, sem er ávöxtuð í innlánnum viðskiptabanka og sparisjóða með áherslu á verðtryggð innlán.

Fjöldi sjóðfélaga og lífeyrisþega

Mynd 3: Áætlaður fjöldi sjóðfélaga og lífeyrisþega miðað við tryggingafræðilega úttekt. Rétt er að hafa í huga að ekki er gert ráð fyrir nýliðun sjóðfélaga í tryggingafræðilegri úttekt.

Reiknað greiðslufæði áfallinna- og framtíðarskuldbindinga

Mynd 4: Áætlað greiðslufæði áfallinna og framtíðarskuldbindinga.

Verðbréfaeign: Í lok september 2015 námu heildareignir kr. 9.632 milljónum. Þar af áttu sjóðfélagar yngri en 40 ára 13% af heildareign, sjóðfélagar á aldrinum 40 til 49 ára áttu 24%, sjóðfélagar á aldrinum 50 til 59 ára 35% og sjóðfélagar 60 ára og eldri 28% af heildareignum.

Séreignariðgjöld til Verðbréfaeignar námu 526 milljónum árið 2014 en iðgjöld ársins 2015 eru áætluð um 650 milljónir.

Samanlagðar lífeyrisgreiðslur námu 395 milljónum á árinu 2014 en lífeyrisgreiðslur ársins 2015 eru áætlaðar 480 milljónir.

Eignasamsetning Verðbréfaeignar endurspeglar eignasamsetningu sameignardeildar.

Innlánsleið: Í lok september 2015 námu heildareignir í innlánsleið kr. 374 milljónum. Þar af áttu sjóðfélagar yngri en 40 ára 6% af eign, sjóðfélagar á aldrinum 40 til 49 ára 20%, sjóðfélagar á aldrinum 50 til 59 ára 18% og sjóðfélagar 60 ára og eldri 56% af heildareignum.

Iðgjöld í Innlánsleið eru áætluð 130 milljónir á árinu 2015 og lífeyrisgreiðslur eru áætlaðar 95 milljónir.

Eignir Innlánsleiðar eru að fullu ávaxtaðar í innlánum banka með áherslu á verðtryggt innlán.

Útgreiðslur úr B-deild (Verðbréfaeign og Innlánsleið)

Væntar útgreiðslur séreignardeildar ráðast einkum af aldri sjóðfélaga en heimilt er að taka eign í séreignardeild út frá 60 ára aldri. Einnig er heimilt að taka eign út við fráfall sjóðfélaga sem og við örorku ef orkutap er umfram 50%.

Þá hefur tímabundin lagaheimild til úttektar séreignarsparnaðar enn áhrif til aukinna útgreiðslna. Til viðbótar fyrri lagaheimildum er nú um að ræða nýja heimild til inngreiðslu séreignarsparnaðar á húsnæðislán eða húsnæðisparnað.

Sjóðfélögum er heimilt að flytja eign sína til annars vörsluaðila lífeyrissparnaðar. Möguleg áhætta vegna þessa fyrir Verðbréfaeign er fyrir hendi en takmarkast af sterkri lausafjárstöðu og takmörkuðu umfangi leiðarinnar. Innlánsleið er alfarið ávöxtuð í innlánum og er áhætta vegna flutninga takmörkuð.

3. Markmið og viðmið um ávöxtun og áhættu

Ávöxtunarviðmið:

- Viðmið um raunávöxtun annarra eignaflokka en hlutabréfa er 2,0 til 4,5%.
- Viðmið við ávöxtun skráðra innlendra hlutabréfa sjóðsins er Úrvalsvísitala aðallista Nasdaq OMX Íslands.
- Viðmið við ávöxtun óskráðra innlendra hlutabréfa sjóðsins er Úrvalsvísitala aðallista Nasdaq OMX Íslands að viðbættu álagi eftir eðli viðkomandi fjárfestinga.
- Viðmið við ávöxtun erlendra hlutabréfa sjóðsins er heimsvísitala Morgan Stanley (MSCI).
- Ávöxtunarviðmið erlendra framtakssjóða (Private Equity Funds) er almennt 3 til 5% umfram ávöxtun heimsvísitölu hlutabréfa (MSCI).

a) Núverandi eignasamsetning og áhrif hennar á fjárfestingarstefnuna

Hinn 30. september 2015 var hlutfallsleg eignasamsetning sjóðsins eftirfarandi:

Eignaflokkur:	%
Innlán í bönkum og sparisjóðum	0,3
Ríkisvixlar, ríkisskuldabréf og skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs	29,5
Skuldabréf bæjar- og sveitarfélaga	5,8
Skuldabréf og vixlar banka, sparisjóða og annarra lánastofnana	0,8
Fasteignaveðtryggð skuldabréf	7,2
Hlutabréf	43,3
Hlutir og hlutd.skírt. annarra sjóða um sameiginlega fjárfestingu	6,2
Önnur verðbréf	6,9

Gjaldmiðlasamsetning erlenda eignasafnsins skiptist þannig að 54% er í USD, 16% er í EUR, 5% í GBP og 25% í öðrum myntum sem liggur nærri markmiði sjóðsins um gjaldmiðlasamsetningu sem gerir ráð fyrir að erlendar fjárfestingar sjóðsins taki mið af heimsvísitölu Morgan Stanley.

Skuldabréfasafn sjóðsins einkennist af útgáfu ríkis-tryggðra skuldabréfa, að stórum hluta tengdum fjármögnun Íbúðalánasjóðs, auk beinna fasteignaveðtryggðra lánveitinga lífeyrissjóðsins til sjóðfélaga. Gert er ráð fyrir að atvinnugreinaskipting erlendra fjárfestinga sjóðsins hafi svipað vægi og heimsvísitala Morgan Stanley.

b) Markmið og vikmörk við ákvörðun eignasamsetningar

Ráðstöfun fjármagns og eignastýring á verðbréfasafni sjóðsins skal byggjast á tegundaflokkun innlána og verðbréfa sbr. 36. gr. laga nr. 129/1997, með síðari breytingum. Við ákvörðun um markmið eignasamsetningar er horft til langs tíma. Með vikmörkum er tekið tillit til ófyrirséðra markaðsaðstæðna. Skulu eftirfarandi viðmið notuð um skiptingu eigna:

Eignaflokkur	Markmið %	Lágmark %	Hámark %
Innlán í bönkum og sparisjóðum	1	0	10
Ríkisvixlar, ríkisskuldabréf og skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs	23	15	35
Skuldabréf bæjar- og sveitarfélaga	5	0	10
Skuldabréf og vixlar banka, sparisjóða og annarra lánastofnana	2	0	10
Fasteignaveðtryggð skuldabréf	8	5	15
Innlend hlutabréf og hlutdeildarskírteini	23	15	28
Erlend verðbréf	30	20	40
Skuldabréf fyrirtækja og önnur verðbréf	8	0	15

Skýringar:

- Innlán í bönkum og sparisjóðum.** Innlán banka og sparisjóða skulu alla jafna vera undir 10% af eignum.
- Ríkisvixlar, ríkisskuldabréf og skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs.** Í vixlum og skuldabréfum útgefnum af ríkissjóði eða með ábyrgð ríkissjóðs, s.s. spariskírteini ríkissjóðs, ríkisbréf og íbúðabréf.
- Skuldabréf bæjar- og sveitarfélaga.** Í skuldabréfum og vixlum útgefnum af sveitarfélögum með trausta rekstrar- og fjárhagsstöðu eða með ábyrgð þeirra. Verðbréf þessi skulu að jafnaði skráð á skipulegum markaði.
- Skuldabréf og vixlar banka, sparisjóða og annarra lánastofnana.** Í skuldabréfum og vixlum útgefnum af bönkum og sparisjóðum, fjárfestingarbönkum og öðrum lánastofnunum, enda hafi þessar stofnanir trausta eiginfjárfestingu og starfi samkvæmt sérstökum lögum eða séu undir eftirliti Fjármálaeftirlitsins. Verðbréf samkvæmt þessum flokki skulu hafa skráð kaup- og sölugengi á skipulegum markaði.
- Fasteignaveðtryggð skuldabréf.** Í skuldabréfum tryggðum með veði í fasteignum, þ.m.t. sjóðfélagalán. Áhvílandi uppreiknaðar veðskuldir að viðbættu nýju láni frá sjóðnum, mega ekki fara umfram 75% af metnu markaðsverði viðkomandi eignar sem löggiltur fasteignasali eða annar sérfróður aðili tilnefndur af sjóðnum framkvæmir. Þegar um sérhæft atvinnuhúsnæði er að ræða þá skal hámarkið vera 35% af metnu markaðsverði. Veðandlög eru því bæði íbúðarhúsnæði, heilsársbústaðir (lánstími takmarkaður við 15 ár og lánsfjárhæðir við 5 milljónir), lögbýli og atvinnuhúsnæði með þeim takmörkunum sem að ofan greinir.
- Hlutabréf og hlutdeildarskírteini.** Í hlutabréfum innlendra fyrirtækja og innlendum samlagshlutafélögum. Erlend hlutabréf og hlutdeildarskírteini í hlutabréfasjóðum skulu að hámarki nema 40% af eignum. Eignarhluti sjóðsins í einstökum hlutafélögum takmarkast við 15%. Þó getur eignarhlutur í innlendum samlagshlutafélögum numið allt að 20%, sbr. gildandi bráðabirgðaákvæði í lögum nr. 129/1997, með síðari breytingum. Eignist sjóðurinn hlut í fyrirtæki sem eingöngu sinnir þjónustuverkefnum fyrir lífeyrissjóðinn skal slík eignaraðild takmarkast við 25%.

7. **Hlutdeildarskírteini eða hlutir í verðbréfa-, fjárfestinga- og fagfjárfestasjóðum.** Sjóðnum er ekki heimilt að eiga meira en 25% af hlutdeildarskírteinum eða hlutum útgefnum af sama verðbréfasjóði eða sama fjárfestingasjóði eða einstakri deild hans. Hámarksfjárfesting í verðbréfasjóðum eða fjárfestingasjóðum innan sama rekstrarfélags er 25% af hreinni eign sjóða viðkomandi rekstrarfélags. Ekki er sjóðnum heimilt að eiga meira en 15% af útgefnum hlutdeildarskírteinum eða hlutum annarra sjóða um sameiginlega fjárfestingu.

8. **Skuldabréf fyrirtækja og önnur verðbréf.** Þegar fjárfest er í skuldabréfum fyrirtækja skulu þau hafa trausta eiginfjárstöðu og góða rekstrarafkomu enda séu viðkomandi skuldabréf skráð á skipulegum markaði og stefnt sé að skráningu hlutabréfa félagsins á skipulegan markað. Við mat á eiginfjárstöðu og rekstrarafkomu er m.a. horft til þess hvort fyrirtæki hafi verið fjárhagslega endurskipulagt, stofnað á grunni eldra fyrirtækis eða með samruna tveggja eða fleiri fyrirtækja. Undir önnur verðbréf fellur einnig fjárfesting í verðbréfum útgefnum af lögaðilum til fjármögnunar á innviðafjárfestingum (Infrastructure Investments) með aðkomu hins opinbera. Þá falla jafnframt hér undir skuldabréf útgefin af fagfjárfestasjóðum.

Afleiðusamningar. Heimilt er að gera afleiðusamninga til að draga úr áhættu vegna undirliggjandi eignaflokka sjóðsins, þ.m.t. til að takmarka misvægi á gjaldmiðlasamsetningu erlendra verðbréfaeignar sjóðsins gagnvart gengisvog íslensku krónunnar og til þess að minnka gjaldreyrisáhættu sjóðsins.

c) **Aðrar helstu viðmiðanir við ráðstöfun fjármagns og eignastýringu**

Almennt:

1. Við það skal miðað að sem stærstur hluti af verðbréfum sjóðsins hafi þekkt markaðsverð og sé skráður í kauphöll og dreift eftir atvinnugreinum.
2. Markmið með virkri eignastýringu er að tryggja sem besta ávöxtun til lengri tíma lítið, að teknu tilliti til áhættu. Beita skal virkri eignastýringu, þar sem því verður viðkomið, á þau verðbréf sem hafa skráð kaup- og sölugengi á skipulegum markaði og innlán. Hlutfall þetta nemur nú um 74% af heildareignum sjóðsins.
3. Viðmiðunarvísitala fyrir erlend hlutabréf er heimsvísitala Morgan Stanley. Viðmiðunar-

vísitala fyrir innlend hlutabréf er Úrvalsvísitala Nasdaq OMX Íslands.

4. Viðmið um ávöxtun á skuldabréfasafni sjóðsins byggir á áhættuálagi á vaxtaferil ríkistryggðra skuldabréfa. Þannig eru breytilegir vextir á lánum til sjóðfélaga ákveðnir með 0,75% álagi á meðalávöxtun íbúðabréfa HFF150434 og ríkisbréfa RIKB 31 0124 í viðskiptakerfi kauphallarinnar. Með tilliti til verðtryggðra langtímaskuldbindinga sjóðsins er leitast við að halda meðallíftíma skuldabréfasafnsins löngum, en hann er nú áætlaður 9,0 ár.
5. Lánveitingar til sjóðfélaga miðast við að annað sé eftirspurn eftir slíkum lánum samkvæmt lánareglum eins og þær eru á hverjum tíma.
6. Fjárfestingar sjóðsins skulu miðast við að kröfur útgefnar af sama aðila eða aðilum sem tilheyra sömu samstæðunni eða tengdum aðilum sbr. lög um fjármálafyrirtæki fari ekki umfram 5% af hreinni eign sjóðsins til greiðslu lífeyris. Er þá miðað við samtölu verðbréfa, jafnt hlutabréfa sem skuldabréfa viðkomandi aðila. Þetta hlutfall má þó vera allt að 10% í heildarkröfum gagnvart einstökum viðskiptabönkum. Þetta á þó ekki við um skuldbindingar með ríkisábyrgð.

Hlutabréf:

Við fjárfestingar í hlutabréfum hefur stjórn sjóðsins markað eftirfarandi fjárfestingarstefnu:

1. Fjárfest er í félögum sem eru skráð á skipulögðum mörkuðum.
2. Fjárfest er í öðrum hlutafélögum að jafnaði með a.m.k. 5 ára rekstrarsögu og hafa samþykktir sem tryggja hömlulaus viðskipti með hlutafé. Við mat á skilyrði um rekstrarsögu er m.a. horft til þess hvort fyrirtæki hafi verið fjárhagslega endurskipulagt, stofnað á grunni eldra fyrirtækis eða með samruna tveggja eða fleiri fyrirtækja.
3. Þátttaka í nýsköpunarverkefnum og áhættufjármögnun fer fram í gegnum félög og sjóði sem hafa slíkar fjárfestingar á stefnuskrá sinni og lífeyrissjóðurinn hefur gerst hluthafi í.
4. Að jafnaði er ekki fjárfest í félögum ef einn aðili á meirihluta hlutafjár. Mat á því er háð ákvörðun stjórnar. Þessi regla á þó ekki við um einkavæðingu opinberra fyrirtækja, ríkis eða sveitarfélaga þegar fyrir liggja stefnuyfirlýsingar um sölu á meirihluta hlutafjár í þeim félögum, þó slík sala fari ekki fram í einu lagi.
5. Eignarhlutur í einstökum hlutafélögum skal ekki vera hærri en 15% af hlutafé viðkomandi félags. Þó getur eignarhlutur í samlagshlutafélögum numið allt að 20%.

Áhættustýring

Áhættustýring lífeyrissjóðsins byggir á áhættustefnu, samþykktri af stjórn sjóðsins, í samræmi við ákvæði laga og viðmið um góða stjórnarhætti. Á grundvelli hennar felur stjórn framkvæmdastjóra, áhættustjóra og eftir atvikum öðru starfsfólki sjóðsins umsjón með daglegri framkvæmd stefnunnar. Eftirlit stjórnar með framkvæmd stefnunnar byggir m.a. á reglulegri upplýsingagjöf framkvæmdastjóra til stjórnar, upplýsingagjöf starfsmanna og áhættustjóra til framkvæmdastjóra og stjórnar, árlegri úttekt innri endurskoðunar og starfi endurskoðunarnefndar sjóðsins. Þá hefur endurskoðunarnefnd, endurskoðandi og innri endurskoðandi sjóðsins mikilvægu hlutverki að gegna varðandi eftirfylgni með framkvæmd stefnunnar.

Áhættustjóri sjóðsins hefur yfirumsjón með framkvæmd áhættustefnunnar og áhættustýringu sjóðsins. Hann heyrir beint undir framkvæmdarstjóra. Til að tryggja honum aukid sjálfstæði í sínu starfi er honum heimilt að gefa skýrslur um áhættustýringu, og aðrar upplýsingar sem varða áhættustýringu sjóðsins, beint og milliliðalaust til stjórnar og endurskoðunarnefndar.

Markmið með áhættustefnunni er að auka öryggi í rekstri sjóðsins. Samkvæmt henni meta stjórn, stjórnendur og aðrir starfsmenn, áhættu og viðeigandi áhættuþætti við ákvarðanatöku eftir eðli máls hverju sinni. Við mótun, innleiðingu og framkvæmd áhættustefnunnar er m.a. litið til landfræðilegra aðstæðna á Íslandi, stærðar sjóðsins meðal lífeyrissjóða í innlendu og erlendu samhengi sem og vægis einstakra þátta í rekstri sjóðsins.

Lífeyrissjóðurinn leggur áherslu á að áhættustefnan og framkvæmd hennar sé virkur þáttur í starfsemiinni. Stefnan tekur m.a. mið af leiðbeinandi tilmælum Fjármálaeftirlitsins um áhættustýringu lífeyrissjóða, reynslu af áhættustýringu, eðli og umfangi reksturs sjóðsins og skýrslu erlendra aðila eins og IOPS (e. International Organisation of Pension Supervision).

Í stefnunni er skipulag sjóðsins skilgreint, mælt fyrir um umsjón og ábyrgð er varðar framkvæmd áhættustýringar, þeir áhættuþættir sem sjóðurinn fylgist með eru tilgreindir sem og hvernig með þeim er fylgst. Jafnframt er í stefnunni áhættuskra með yfirliti yfir helstu áhættuþætti.

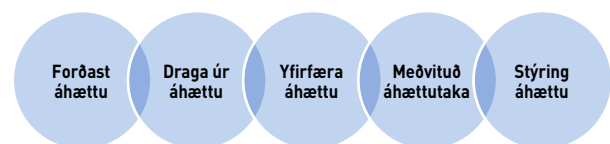
Skilgreining áhættu

Áhætta í starfsemi sjóðsins er skilgreind, til samræmis við skilgreiningu í leiðbeinandi tilmælum Fjármálaeftirlitsins, sem öll þau atvik sem auka marktækt líkurnar á því að réttindi sjóðfélaga skerðist til skemmri eða lengri tíma. Nær þessi áhætta bæði til atvika sem lúta að eignum og skuldbindingum sjóðsins sem og rekstrarlegum þáttum.

Samspil áhættustefnu og fjárfestingarstefnu

Fjárfestingarstefna sjóðsins gegnir mikilvægu hlutverki við áhættustýringu hans. Þar er m.a. markaður rammi fyrir ráðstöfun fjármuna sjóðsins eftir eignaflokkum og takmarkanir á mótaðilaáhættu. Við mótun áhættustefnunnar liggur til grundvallar mat á núverandi stöðu sjóðsins og þróun til framtíðar, til að mynda hvað varðar vænt greiðsluflæði, þróun lífeyrisskuldbindinga og samsetningu sjóðfélaga. Einnig er framkvæmd greining á áhrifum mismunandi eignasamsetningar eftir eignaflokkum á vænta áhættu og ávöxtun, t.a.m. á grundvelli svokallaðrar framfallsgreiningar.

Leiðir til að stýra áhættu

Í áhættustefnunni eru skilgreindar fimm leiðir til að stýra og/eða eftir atvikum takmarka áhættu. Þær eru:

1. Forðast áhættu

Í rekstri sjóðsins er leitast við að komast hjá áhættu eftir því sem kostur er, t.d. með því að fjárfesta ekki í tilteknum flokki eigna eða tilteknum verðbréfum. Í þessu sambandi er þó vert að benda á að rekstri lífeyrissjóðs fylgir ávallt tiltekin áhætta og ákveðin áhættutaka er eðlilegur liður í stýringu eignasafns lífeyrissjóðs.

2. Draga úr áhættu

Eðli málsins samkvæmt er ekki unnt að útiloka áhættu með öllu í starfsemi lífeyrissjóðs og viss áhættutaka við stýringu eigna getur verið tilgangur í sjálfu sér. Í þeim tilvikum sem ekki er hægt að stýra að fullu eða útiloka áhættu er leitast við að draga úr henni eða stýra með sem hagkvæmustum hætti.

Ein leið til að draga úr áhættu er áhættudreifing eigna, t.d. með því að velja saman eignaflokka sem hafa takmarkaða innbyrðis fylgni. Með áhættudreifingu er markmiðið m.a. að minnka líkurnar á tapi og að takmarka það tap sem einstakir atburðir geta valdið.

3. Yfirfæra áhættu

Hér er yfirleitt um varnir eða tryggingar að ræða, þar sem annar aðili tekur að sér áhættuna að hluta eða öllu leyti gegn gjaldi. Yfirleitt fer kostnaðurinn eftir því að hve miklu leyti áhættan er yfirfærð og hverjar líkur eru á tapi. Hér þarf sérstaklega að huga að

markmiðum hvors aðila um sig, að sá sem tekur við áhættunni hafi burði til að takast á við hana og í hvaða samhengi vörnin verður virk.

4. Meðvitund áhættutaka

Hér er átt við áhættu sem er þekkt og ásættanleg eða óhjákvæmileg í rekstri lífeyrissjóðs. Þetta kann að vera nauðsynlegt til að ná markmiðum um ávöxtun eða ef ekki er mögulegt eða hagkvæmt að beita áhættuvörnum. Í þessu sambandi þarf að huga að þeim möguleikum sem eru fyrir hendi, hvort áhættan skuli alltaf vera opin, eða tímabundin.

5. Stýra áhættu

Þar sem því verður við komið er áhættu sjóðsins stýrt með beinum aðgerðum sem fara eftir eðli máls hverju sinni.

Flokkar áhættu

Mikilvægur þáttur í áhættustefnu er að tryggja eins vel og kostur er góða yfirsýn yfir þá áhættuþætti sem einkum skipta máli í rekstri sjóðsins. Í því skyni er áhættunni skipt upp í fimm megin flokka, þeir eru:

1. Fjárhagsleg áhætta (markaðsáhætta)
2. Mótaðilaáhætta
3. Lífeyristryggingaáhætta (skuldbindinga-áhætta)
4. Lausafjáraáhætta
5. Rekstraráhætta

Í áhættustefnu er svo fjallað sérstaklega um einstaka áhættuflokka. Þá eru framkvæmdar tiltekna mælingar sem tengjast einstökum áhættuþáttum. Hér á eftir eru nánari upplýsingar um nokkra áhættuþætti í starfsemi sjóðsins.

1. Fjárhagsleg áhætta

Fjárhagslegri áhættu er skipt í sjö undirflokkar: a) vaxta- og endurfjárfestingaráhætta, b) uppgreiðslu-

áhætta, c) markaðsáhætta, d) gjaldmiðlaáhætta, e) ósamræmisáhætta, f) verðbólguáhætta og g) áhætta vegna eigna og skuldbindinga utan efnahagsreiknings.

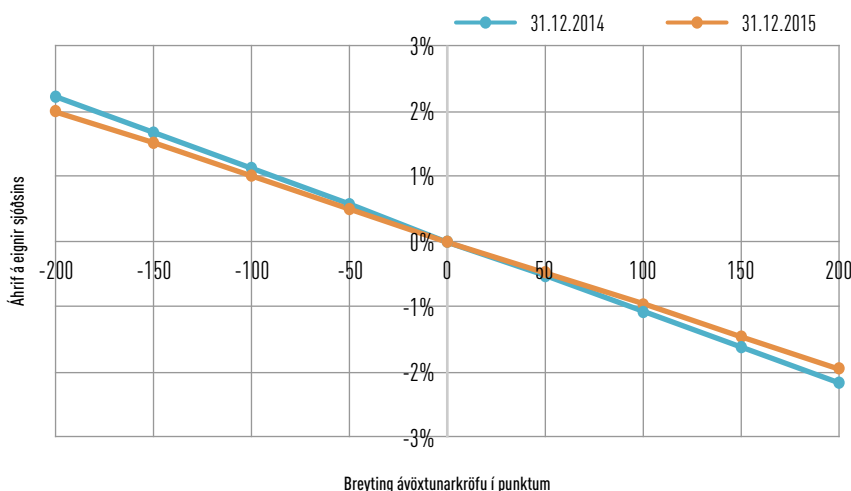
Fylgst er með einstökum áhættuþáttum með sérstökum úttektum, skýrsluskilum og mælingum. Til nánari glöggvunar eru hér gerð almenn grein fyrir einstökum undirflokkum fjárhagslegrar áhættu í rekstri sjóðsins.

a) Vaxta- og endurfjárfestingaráhætta

Breytingar á vöxtum og lögun vaxtaferils geta leitt til lækkunar á virði skuldabréfa í eignasafni sjóðsins. Ef vextir hækka getur sjóðurinn þurft að innleysa gengistap við sölu á skuldabréfum sem keypt voru á lægri vöxtum. Þá getur lækkandi vaxtaumhverfi leitt til lægri ávöxtunarkröfu við kaup nýrra skuldabréfa þegar núverandi skuldabréf eru á gjalddaga og þegar fjárfest er fyrir innflæði (endurfjárfestingaráhætta).

Nú um áramótin tóku gildi nýjar reglur Fjármálaeftirlitsins, nr. 335/2015, um ársreikninga lífeyrissjóða. Samkvæmt þeim skal almennt meta fjármálagerninga á gangvirði. Hins vegar er heimilt að miða verðmat við kaupávöxtunarkröfu ef það er markmið sjóðsins að halda skuldabréfi til gjalddaga. Lífeyrisjóðurinn hefur mótað sér stefnu um matsaðferð skuldabréfa sem segir til um hvaða skuldabréf eru metin á gangvirði og hvaða skuldabréf falla í þann flokk að vera metin á kaupávöxtunarkröfu. Við þessar breytingar verður sjóðurinn næmari fyrir vaxtabreytingum en áður þegar skuldabréf sjóðsins voru alfarið gerð upp á kaupávöxtunarkröfu.

Markaðsverð skuldabréfa metin á gangvirði var um 65,6 milljarðar króna þann 31.12.2015, eða 11,2% af eignum sjóðsins. Á mynd 1 má sjá hvaða áhrif það hefur á eignasafn sjóðsins ef ávöxtunarkrafa á markaði breytist. Ef krafan hækkar um 100 punkta, lækkar virði bréfanna sem nemur 0,97% af eignum sjóðsins. Ef krafan lækkar um 100 punkta þá hækkar virði

Mynd 1: Punktstaða vaxtanæmni skuldabréfa í lok árs 2014 og 2015 m.v. stefnu sjóðsins um matsaðferð skuldabréfa. Vaxtanæmni segir til um hversu mikil áhrif breytingar á ávöxtunarkröfu hefur á virði skuldabréfa. Myndin sýnir breytingu á ávöxtunarkröfu í punktum (100 punktar = eitt prósentustig) og áhrif breytingarinnar á eignir sjóðsins.

bréfanna sem nemur 1% af eignum. Til samanburðar má sjá að vaxtanæmni er mjög svipuð á milli ára m.v. stefnu um matsaðferð skuldabréfa. Þó vaxtanæmni skuldabréfa hafi verið svipuð í lok árs 2014 og 2015 sveiflaðist hún lítillega innan ársins.

Það skal tekið fram að ekki er endilega samfylgni á milli breytinga á ávöxtunarkröfu á milli skuldabréfa-flokka. Þess vegna geta breytingar á ávöxtunarkröfu á einum skuldabréfaflokki dregið úr áhrifum annars á vaxtanæmni. Í útreikningi á vaxtanæmni er gert ráð fyrir fullri samfylgni, þ.e. sama breyting ávöxtunarkröfu í öllum flokkum skuldabréfa sem metnir eru á gangvirði.

b) Uppgreiðsluáhætta

Hluti af skuldabréfaeign sjóðsins er með uppgreiðsluheimild. Það felur í sér uppgreiðsluáhættu sem felst í því að skuldabréf verði mögulega greidd upp fyrir lokagjalddaga og lífeyrissjóðurinn þurfi því að endurfjárfesta á lægri vöxtum.

c) Markaðsáhætta

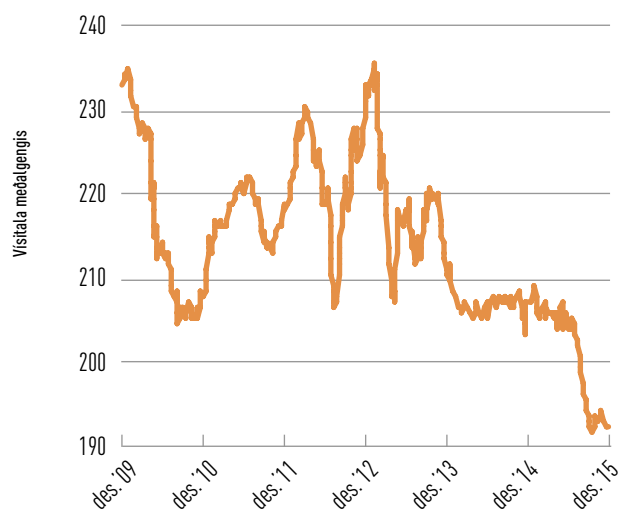
Markaðsáhætta er skilgreind sem hætta á lækun markaðsvirðis verðbréfa með breytilegar tekjur, svo sem hlutabréfa og hlutdeildarskírteina sjóða. VaR (Value at Risk) er notað til að meta líkur á tilteknu tapi miðað við eignasafn sjóðsins og söguleg gögn. Staðalfrávik er notað til að meta flökt/sveiflur eignasafna og með því er unnt að skoða sviðsmyndir til að meta markaðsáhættu.

Sjá nánar í skýringu 19 í ársreikningi.

d) Gjaldmiðlaáhætta

Gjaldmiðlaáhætta sjóðsins felst í hættu á að sveiflur á gengi krónunnar annars vegar og erlendra gjald-eyriskrossa (e. currency pairs) hins vegar geti haft neikvæð áhrif á eignastöðu sjóðsins. Þessari áhættu er almennt hægt að stýra með framvirkum samningum og valréttum en sökum gjaldeyrishafta eru möguleikar á því nú takmarkaðir.

Erlendar fjárfestingar lífeyrissjóðsins eru mikilvægar þegar kemur að áhættudreifingu eigna, þá sérstaklega í litlu hagkerfi eins og því íslenska. Þær gegna lykilhlutverki í að dreifa og stýra landfræðilegri áhættu sjóðsins. Við efnahagsþrengingar geta erlendar eignir dregið úr þeim áhrifum sem þær hafa á ávöxtun og þannig mildað áhrif vegna skakkafalla innanlands.

Mynd 2: Þróun vísitölu meðalgengis íslensku krónunnar 2011–2015. Heimild: Seðlabankinn

Undanfarin ár hafa gjaldeyrishöft verið við lýði á Íslandi. Höftunum var m.a. ætlað að auka gengisstöðugleika íslensku krónunnar og draga úr líkum á gengisveikingu hennar. Þrátt fyrir það hafa verið sveiflur á gengi krónunnar í tíð hafta eins og sjá má á mynd 2 og í töflu sem sýnir flökt á gengi krónunnar undanfarin ár. Á árunum 2014 og 2015 dró úr sveiflum á sama tíma og aðgerðum stjórnvalda um losun hafta hefur undið fram ásamt viðsnúningi í efnahag landsins. Sem hluti af þessum aðgerðum fengu lífeyrissjóðir, á nýliðnu ári, heimild til að fjárfesta erlendis fyrir 10 milljarða króna. Þetta var í fyrsta skipti sem sjóðirnir fengu slíka heimild frá frá setningu gjaldeyrishaftanna árið 2008. Þá hafa stjórnvöld veitt lífeyrissjóðum heimild til að fjárfesta í erlendum eignum fyrir 20 milljarða króna, fyrstu fjóra mánuði ársins 2016. Þess er vænst að framhald verði á þeim heimildum. Þrátt fyrir að gengi krónunnar hafi styrkst að undanförunu og haldist nokkuð stöðugt er ekki tryggt að svo verði áfram. Nú um áramót voru 26,5% af eignum sjóðsins í erlendri mynt.

Eignir í erlendri mynt

	2015	2014	2013	2012	2011
Hlutfall	26,5%	28,7%	26,9%	28,4%	27,3%

Árlegt flökt íslensku krónunnar

	2015	2014	2013	2012	2011
Flökt	3,3%	3,4%	6,2%	5,0%	2,9%

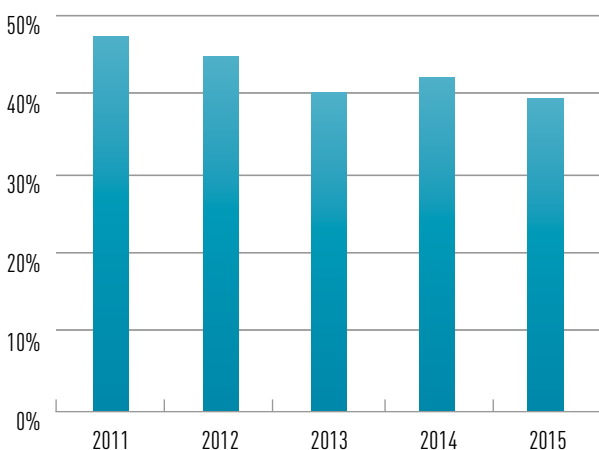
Flökt (e. volatility) er m.a. mælikvarði á sveiflur í gengi gjaldmiðils. Þegar óvissa ríkir á fjármálamörkuðum eru verðbreytingar tíðari og flökt mælist hærra.

e) Ósamræmisáhætta

Ósamræmisáhætta vísar til ósamræmis í breytingum á markaðsverði eigna annars vegar og skuldbindinga hins vegar. Dæmi um áhættuþátt í þessu sambandi er verðtrygging. Lífeyrisréttindi eru verðtryggðar skuldbindingar, en eignasafn er verðtryggt að hluta til. Ýmsar eignir, aðrar en verðtryggð skuldabréf, hafa þó eiginleika óbeinnar verðtryggingar. Álagspróf eða næmniþróf eru nýtt hjá sjóðnum til að mæla áhrif tengd ósamræmi eigna og skuldbindinga. Þar er leitast er við að meta næmni eigna og skuldbindinga fyrir breytingum á vöxtum, verðbólgu og öðrum þáttum sem eru sameiginlegir eignum og skuldbindingum.

f) Verðbólguáhætta

Verðbólguáhætta er sú hættu að verðbólga valdi hækkun á lífeyrisskuldbindingum umfram raunávöxtun óverðtryggðra eigna. Verðbólguáhætta er viðvarandi í rekstri sjóðsins þar sem skuldbindingar eru að fullu verðtryggðar en eignasafnið er hins vegar að hluta ávaxtað í óverðtryggðum verðbréfum.

Mynd 3: Þróun verðtryggðra eigna sem hlutfall af eignum 2011–2015.

Með stækkandi eignasafni og minna framboði af verðtryggðum skuldabréfum hefur hlutfall verðtryggðra eigna af eignum sjóðsins lækkað á undanförunum árum. Um nýliðin áramót var hlutfall verðtryggðra eigna 39,7%. Með aukinni verðbólgu aukast skuldbindingar sjóðsins hraðar heldur en eignir hans, að öðru óbreyttu. Þó er það þannig, eins og nefnt var hér að ofan í kaflanum um ósamræmisáhættu, að ýmsar eignir sjóðsins hafa eiginleika óbeinnar verðtryggingar sem milda áhrifin til lengri tíma litið. Þar má til dæmis nefna eignir í hlutabréfum.

g) Áhætta vegna eigna utan efnahagsreiknings

Hætta á breytingum á undirliggjandi eignum eða skuldbindingum utan efnahags. Framvirkir gjaldmiðlasamningar, afleiður og skuldbindandi samningar um greiðslur í framtakssjóði eru dæmi um eignir og skuldbindingar utan efnahagsreiknings.

Ekki eru til staðar opnir og útistandandi framvirkir gjaldmiðlasamningar eða afleiður hjá sjóðnum.

2. Mótaðilaáhætta

Með greiningu á mótaðilaáhættu er leitast við að meta áhættuna á því að gagnaðilar fjármálagerningsstandi ekki við skuldbindingar sínar. Undir mótaðilaáhættu fellur m.a. útlánaáhætta, sem er sú áhætta að mótaðilar standi ekki skil á greiðslum af fjármálagerningum. Dæmi um slíka fjármálagerninga eru skuldabréf, víxlar, skuldaviðurkenningar og innlán, en dæmi um aðra samninga sem geta falið í sér útlánaígildi eru afleiðusamningar. Útlánaáhætta er m.a. metin á grundvelli mats á láns hæfi.

Láns hæfi mótaðila lífeyrissjóðsins er bæði metið af sjóðnum sjálfum og einnig er stuðst við opinbert láns hæfismat þeirra mótaðila sem slíkt hafa. Stærsti einstaki mótaðili sjóðsins er ríkissjóður. Láns hæfiseinkunn ríkissjóðs hefur farið batnandi með árunum og hækkuðu öll þrjú alþjóðlegu láns hæfismatsfyrirtækin einkunn ríkisins um mitt árið 2015. Hlutfall skuldabréfa útgefnum af ríkissjóði, eða með ábyrgð hans, er 56,9% af skuldabréfasafni sjóðsins og 27,7% af eignum sjóðsins.

Hlutfall sjóðfélagalána í 90 daga vanskilum hefur lækkað eftir að það náði toppi árið 2013, hlutfallið í dag er 0,8% af virði sjóðfélagalána. Þetta helst í hendur við batnandi stöðu heimila, aukin kaupmátt og lága verðbólgu. Einnig hafa aðgerðir stjórnvalda til lækkunar fasteignaskulda heimilanna verið til þess fallnar að daga úr vanskilum.

Vanskil sjóðfélagalána

	2015	2014	2013	2012	2011
90 daga vanskil	0,8%	1,1%	1,2%	1,2%	1,0%

Þróun 90 daga vanskila miðað við afborgunaraðferð, þ.e. sá hluti lána sem er í meira en 90 daga vanskilum sem hlutfall af bókfærðu virði sjóðfélagalána.

Á haustdögum var lánsframboð til sjóðfélaga aukið og lánareglum breytt. Farið var að bjóða óverðtryggð lán og láns hlutfall var hækkað úr 65% í 75%. Þá bætti sjóðurinn þjónustu við láns umsækjendur með því að bjóða upp á greiðslumat, en áður þurftu sjóðfélagar að leita til bankastofnunar eftir greiðslumati. Þetta breytta fyrirkomulag á greiðslumati er til þess fallið að treysta enn forsendur lánveitinga.

3. Lífeyrstryggingaráhætta

Lífeyrstryggingaráhætta er skilgreind sem hættan á að lífeyrissjóðurinn geti ekki staðið við skuldbindingar sínar að fullu. Með því að framkvæma svokallaðar tölfræðilegar hermanir (e. simulation) á eignum og skuldbindingum sjóðsins miðað við mismunandi forsendur er lagt mat á líkur á því að sjóðurinn þurfi að breyta réttindum, sbr. nánari ákvæði laga og samþykka sjóðsins.

Tryggingafræðileg staða sjóðsins er nú 8,7% og hefur hún farið jafnt og þétt batnandi undanfarin 5 ár. Helstu áskoranir fyrir lífeyrissjóði almennt í framtíðinni eru þær lýðfræðilegu breytingar sem eru að eiga sér stað. Lífslíkur fólks og örorkutíðni er að aukast sem þýðir að lífeyrisbyrði lífeyrissjóða eykst almennt. Stöðu lífeyrissjóðsins í þessu tilliti er nánar gerð skil í kafla um tryggingafræðilega stöðu.

4. Lausafjárahætta

Lausafjárahætta er skipt í seljanleikaáhætta annars vegar og útstreymisáhætta hins vegar.

Seljanleikaáhætta lýtur að áhættunni á því að ekki sé unnt að selja tiltekna fjármálagerninga innan tiltekins tíma, eftir þörfum sjóðsins. 79,4% af eignum sjóðsins eru í innlánnum, skuldabréfum með ábyrgð ríkissjóðs og skráðum verðbréfum sem almennt teljast auðseljanlegar eignir. Það getur þó gerst með þessar tegundir eigna að takmörkuð eftirspurn getur haft áhrif á verðmyndun og seljanleika þeirra. Miðað við væntar greiðslur til og frá sjóðnum er lítil hætta á lausafjárþurrð líkt og fjallað er um hér að neðan.

Skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs, skráð verðbréf og innlán

	2015	2014
Innlán	0,7%	1,1%
Skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs	27,7%	29,4%
Innlend skráð hlutabréf	18,7%	14,5%
Skráð skuldabréf sveitarfélaga, lánastofnanna og annarra fyrirtækja	11,7%	10%
Erlend skráð hlutabréf	9,7%	8,2%
Erlend hlutdeildarskírteini (lög nr. 30/2003)	10,9%	13,4%
Samtals	79,4%	76,6%

Útstreymisáhætta vísar hins vegar til hættunnar á því að ekki sé unnt að standa við greiðslur vegna lífeyrisskuldbindinga eða uppgjör samninga sem lífeyrissjóðurinn hefur undirgengist, t.d. vegna verðbréfavíðskipta. Þegar lítið er til undanfarinna ára má sjá að hlutfall greidds lífeyris og greiddra iðgjalda er nokkuð lágt. Hlutfallið segir til um hversu hátt hlutfall af greiddum iðgjöldum hvers mánaðar fer í að greiða út lífeyri, svonefnd lífeyrisbyrði. Þetta lága hlutfall stafar m.a. af aldursamsetningu sjóðfélaga en meðalaldur sjóðfélaga er 36 ár.

Lífeyrisbyrði

í milljónum kr.

	2015	2014	2013	2012	2011
Lífeyrir	11.253	10.222	9.231	8.141	7.365
Iðgjöld	22.214	20.540	19.184	17.997	17.330
Lífeyrisbyrði	50,7%	49,8%	48,1%	45,2%	42,5%

5. Rekstraráhætta

Undir rekstraráhætta fellur m.a. hættan á tapi sem orsakast getur af ófullnægjandi innri reglum, verkferlum, kerfum eða vegna ytri atburða í rekstrarumhverfi lífeyrissjóðsins sem og starfsmannaáhætta. Skilvirkar leiðir til að takmarka rekstraráhætta eru skýrar innri reglur, starfslýsingar, verkferlar sem skilgreina verklag við helstu verkþætti og skýrt skipurit.

Undir rekstraráhætta flokkast jafnframt pólitísk áhætta, en hún er skilgreind sem áhættan af því að aðgerðir eða aðgerðarleysi stjórnvalda auki lífeyrisbyrði sjóðsins eða skerði eignir hans, auk annarra neikvæðra áhrifa sem óvissa um mögulegar stjórnvaldsaðgerðir kann að skapa. Undir þetta falla t.a.m. breytingar á lögum eða reglum um starfseminna eða túlkun þeirra sem valda verulegum breytingum á starfseminni. Þetta kunna t.d. að vera breytingar á lögum um lífeyrissjóði, uppgjörsglum, skattalögum, lögum um aðra aðila sem hafa áhrif á starfsemi sjóðsins, eftirliti og eftirlitsreglum og heimildum til fjárfestinga.

Hluthafastefna

Inngangur

Í stefnu þessari eru kynntar áherslur stjórnar Lífeyrissjóðs verzlunarmanna (LV) varðandi viðmið um stjórnarhætti í þeim félögum sem sjóðurinn á eignarhlut í. Það er markmið stjórnar LV að stefnan styðji við góða stjórnarhætti félaga og þróun þeirra.

Stefnan kemur í stað áður gildandi hluthafastefnu sjóðsins. Í henni eru kynnt þau viðmið sem LV leggur áherslu á við meðferð eignarhalds í hlutafélögum sem eru skráð á hlutabréfamarkaði og sjóðurinn fer með eignarhlut í. Stefna þessi gildir einnig eftir því sem við á fyrir óskráð félög sem LV hefur fjárfest í. Eðli málsins samkvæmt er stefnunni fyrst og fremst beint til félaga sem skráð eru á Íslandi. Þó gilda grundvallarviðmið hennar einnig fyrir félög sem sjóðurinn er hluthafi í og sem skráð eru erlendis.

Stefnan felur í sér stefnumarkandi atriði sem lögð er áhersla á en um leið er tekið fram að ekki er um ófrávíkjanlegar reglur að ræða og fer mat á áherslum og eftirfylgni eftir atvikum hverju sinni.

Við framkvæmd stefnunnar og eftirfylgni varðandi einstök atriði er m.a. litið til fjárhæðar og hlutfalls eignarhlutar LV í viðkomandi félagi, stærðar viðkomandi félags og möguleika sjóðsins á að hafa áhrif á þau atriði sem um ræðir.

1. Um hlutverk LV og áherslu á stjórnarhætti félaga

- Eitt meginhlutverk LV er að ávaxta eignasafn sjóðsins til lengri tíma með ábyrgum hætti.
- LV leggur áherslu á að félög sem sjóðurinn fjárfestir í viðhafi vönduð vinnubrögð við rekstur og ástundi góða stjórnarhætti.
- Stjórnarhættir eru hér skilgreindir sem samband milli stjórnenda félags, stjórnar þess, hluthafa og annarra haghafa (e. stakeholders). Stjórnarhættir ákvarða með hvaða hætti félagi er stjórnað. LV telur að stjórnarhættir félags geti skipt sköpum, því félag sem viðhefur góða stjórnarhætti er líklegra til að vera samkeppnishæfara og vegna vel til lengri tíma litið.
- LV hefur það hlutverk að taka á móti iðgjöldum frá sjóðfélögum, ávaxta eignir sjóðsins og greiða út lífeyri á grundvelli samþykka sjóðsins. Markmið sjóðsins er að ávaxta eignasafn hans með sem bestum hætti með hliðsjón af þeim kjörum sem best eru boðin á hverjum tíma með tilliti til ávöxtunar og áhættu. Sjóðurinn er langtímafjárfestir. Því er lögð áhersla á að þeim félögum sem sjóðurinn fjárfestir í sé stýrt með langtímahagsmunum þeirra í huga.
- Sjóðurinn gegnir eigendaskyldum sínum með virkum hætti og kemur ábendingum um rekstur og stefnu félaga auk bættra stjórnarháttanna, sem sjóðurinn er hluthafi í, á framfæri með beinum samskiptum við stjórn og/eða forstjóra viðkomandi félaga og/eða á hluthafafundum.
- Sjóðurinn tekur jafnframt afstöðu til mála á hluthafafundum með atkvæðum sínum og á hlutabréfamarkaði með aðgerðum sínum.

2. Vegvísar LV sem fjárfestis

Við fjárfestingar í félögum gengur LV út frá eftirfarandi:

- Félag sem skráð er á hlutabréfamarkað hefur undirgengist þá skuldbindingu gagnvart hluthöfum að meginmarkmið þess sé að ávaxta fjármuni hluthafa.
- Við ávöxtun fjármuna félags ber stjórn og stjórnendum félags að líta til langtímahagsmuna félagsins.
- Atkvæðaréttur er einn grundvallaréttur sem fylgir eignarhlut í félagi. Áhersla er lögð á meginregluna einn hlutur – eitt atkvæði.
- Áhersla er lögð á að stjórn og stjórnendur félags gæti þess að reka það í samræmi við lög og með eðlilegu tilliti til annarra haghafa. Með þessu er LV þó á engan hátt að taka afstöðu til eðlilegrar hagsmunagæslu félags, til að mynda hvað varðar samkeppni á markaði, samskipti við starfsmenn eða birgja.
- Áhersla er lögð á að stjórnendur gæti að reglum og viðmiðum sem gilda fyrir viðkomandi starfsemi varðandi umhverfismál.
- Lífeyrissjóðurinn er aðili að reglum Sameinuðu Þjóðanna (Principles for Responsible Investment – UN PRI) um ábyrgar fjárfestingar, ásamt mörgum af stærstu lífeyrissjóðum og fagfjárfestum vestan hafs og í Evrópu. Í reglunum er fjallað um hvernig áhersla á umhverfisleg og samfélagsleg málefni auk góðra stjórnarháttanna fyrirtækja getur stuðlað að bættum fjárfestingarárangri verðbréfasafna. Þannig fari saman hagsmunir fjárfesta og markmið þjóðfélagsins í víðara samhengi.
- LV telur mikilvægt að félög, einkum þau sem skráð eru á hlutabréfamarkaði, setji sér opinbera stefnu um:

- að viðhafa góða stjórnarhætti
- starfskjör
- samfélagslega ábyrgð og umhverfismál

Um einstök atriði varðandi stjórnarhætti félaga

3. Atkvæðisréttur

- LV nýtir atkvæðisrétt sinn á hluthafafundum í félögum sem sjóðurinn hefur fjárfest í á Íslandi.
- Framkvæmdastjóri LV ákveður hver skuli fara með atkvæði sjóðsins á hluthafafundum í félögum sem sjóðurinn á eignarhlut í og hefur heimild til að veita öðrum aðila umboð til að fara með atkvæðisrétt sjóðsins.
- Við beiðingu atkvæðisréttar styður LV tillögur sem sjóðurinn telur til þess fallnar að auka verðmæti hlutfjár og samræmast hagsmunum lífeyrissjóðsins sem fjárfestis.
- Með vísan til vegvísa LV sem fjárfestis gengur sjóðurinn út frá því að stjórn félags leitist ávallt við að gæta sem best langtímahagsmuna félagsins. Því styður LV almennt tillögur stjórnar á hluthafafundum. LV lítur á það sem síðasta valkost að kjósa gegn tillögum stjórnar, að öðrum leiðum fullreyndum.
- LV mun að öðru jöfnu beita sér gegn tillögum sem sjóðurinn telur að hafi neikvæð áhrif á rétt hluthafa eða fjárhagslega hagsmuni þeirra. LV mun í slíkum tilvikum almennt leitast við að gera stjórn viðkomandi félags kunnugt um afstöðu sína áður en til atkvæðagreiðslu kemur á hluthafafundi.
- LV leggur áherslu á meginregluna um að jafn atkvæðisréttur fylgi hverjum hlut í félagi. Þar af leiðir mun LV að öðru jöfnu greiða atkvæði gegn tillögum sem leiða til annarrar niðurstöðu.
- LV telur að forkaupsréttur hluthafa að nýju hlutfé sé mikilvægur réttur hluthafa til að tryggja eignarhlut sinn í félagi. Við mat á mögulegri eftirgjöf forkaupsréttar er almennt litið til rekstrarhagsmuna félagsins og eiginendahagsmuna LV.

4. Val og samsetning stjórna í félögum

- LV lítur á stjórn félags sem heild og hlutverk allra stjórnarmanna sé að vinna sameiginlega að hagsmunum félagsins og gæta þess á sama tíma að hagsmunir einstakra hluthafa eða hluthafahópa séu ekki teknir fram fyrir hagsmuni annarra.
- Áhersla er lögð á að samsetning stjórnar sé með þeim hætti að reynsla, menntun og hæfni

stjórnarinnar í heild hæfi sem best þörfum félagsins.

- Áhersla er lögð á að meirihluti stjórnarmanna sé óháður stjórnendum félagsins og að meirihluti þeirra sé óháður félaginu. Við mat á óhæði gagnvart félaginu er litið til viðmiða sem settar eru fram í leiðbeiningum um stjórnarhætti¹.
- LV styður fyrirkomulag sem byggir á því að stjórnarmenn séu kosnir beinni kosningu á hluthafafundi.
- LV styður fyrirkomulag sem tryggir að stjórnarmenn séu kosnir árlega.
- LV leggur áherslu á að fjöldi stjórnarmanna sé hæfilegur með hliðsjón af eðli félags og umfangi rekstrar þess.

5. Stjórnarlaun og starfskjarastefna

- Við ákvörðun um endurgjald fyrir stjórnarsetu skal taka eðlilegt tillit til umfangs og eðlis rekstrar, ábyrgðar og vinnuframlags.
- Upplýsingar um starfskjarastefnu og framkvæmd hennar skulu vera fjárfestum vel aðgengilegar.
- Starfskjarastefna er á ábyrgð stjórnar félags. Hún skal sett í samræmi við ákvæði laga og leiðbeiningar um stjórnarhætti. Eðlilegt er að stefnan nái til launa og annarra starfskjara forstjóra, framkvæmdastjóra, eftir atvikum annarra æðstu stjórnenda og stjórnarmanna þess.
- Lögð er áhersla á að starfskjarastefna og forsendur hennar séu kynntar fyrir hluthöfum tímanlega fyrir aðalfund þannig að hluthafar geti tekið upplýsta afstöðu til stefnunnar.
- Ef kjör byggja að einhverju leyti á breytilegum greiðslum skulu þær byggja á efnislegu mati stjórnar/ starfskjaranefndar og hafa skýran rekstrarlegan tilgang. LV leggur í þessu sambandi áherslu á að ef starfskjör eru árangurstengd í formi kaupauka (breytileg kjör, annað en föst laun), sé þess gætt að bein tengsl séu á milli langtíamarkmiða félagsins í þágu hluthafa annars vegar og þeirra stjórnenda sem njóta breytilegra kjara hins vegar. Réttur til árangurstengdra launa byggi á viðmiðum til lengri tíma og sé með þeim hætti að sem minnst hætta sé á að sértækir hagsmunir eða skammtímasjónarmið hafi áhrif á þau kjör.

6. Áherslur varðandi hlutverk stjórnar félags

- LV leggur áherslu á að stjórn starfi í samræmi við leiðbeiningar um stjórnarhætti og setji sér starfsreglur sem hún yfirfer reglulega.

¹ Leiðbeiningar um stjórnarhætti, 4. útgáfa. Gefnar út af Viðskiptaráði Íslands, NASDAQ OMX á Íslandi og Samtökum atvinnulífsins.

- b) LV telur mikilvægt að stjórn útlisti í reglum félags með hvaða hætti verkaskiptingu stjórnar og forstjóra er háttað og skilgreini valdheimildir hans, m.a. með hliðsjón af reglum félagaréttar.
- c) LV telur mikilvægt að stjórn hafi ætíð langtímahagsmuni félagsins að leiðarljósi í ákvarðanatöku sinni.
- d) LV telur mikilvægt að stjórn taki virkan þátt í stefnumótun félags og stuðli að virku innra eftirliti og áhættustjórnun.
- e) LV telur mikilvægt að stjórn meti eigin störf árlega með árangursmati ásamt því að meta störf forstjóra og undirnefnda stjórnar.
- f) LV væntir þess, ef við á, að undirnefndum stjórnar séu settar starfsreglur sem stjórn samþykkir og að stjórn sé haldið upplýstri um störf undirnefnda.
- g) LV væntir þess að stjórn sjái til þess að félagið birti fullnægjandi upplýsingar um stjórnarhætti sína.
- h) Með hliðsjón af hagsmunum hluthafa leggur LV áherslu á að stjórn tryggi sem best að félag sinni upplýsingagjöf til markaðarins í samræmi við lög og innlend og erlend viðmið (e. best praxis). Með því er stuðlað að því að fá betri kjör á fjármögnun félagsins sem styður við samkeppnisstöðu þess og rekstur og þar með langtímahagsmuni haghafa félagsins.
- c) LV leggur áherslu á að í samskiptum sé gætt þeirra sjónarmiða sem samkeppislög og virk samkeppni byggja á.
- d) LV kynnir hluthafastefnu sína um stjórnarhætti og eftir atvikum aðrar áherslur varðandi afstöðu LV sem eiganda, fyrir þeim félögum sem hann fjárfestir í.
- e) Ef tilefni er til á LV bein samskipti við stjórn og/eða forstjóra félags ef það er mat sjóðsins að stefna félagsins eða einstakar ákvarðanir séu í grundvallaratriðum í ósamræmi við hluthafastefnu lífeyrissjóðsins. Slík samskipti eru eftir atvikum bréfleg eða á vettvangi formlegra funda.
- f) Ef LV telur að félag bregðist ekki við ábendingum eða athugasemdum sjóðsins með ásættanlegum hætti mun hann gera grein fyrir afstöðu sinni á hluthafafundum eða eftir atvikum með öðrum hætti.
- g) LV beitir ekki áhrifum sínum beint gagnvart þeim stjórnarmanni sem sjóðurinn kann að styðja í krafti eignarhalds sjóðsins. Sjóðurinn áskilur sér þó rétt til að kynna viðkomandi stjórnarmanni og eftir atvikum öðrum stjórnarmönnum afstöðu sína til stjórnarháttar og annarra atriða sem varða þróun og viðgang félagsins.
- h) LV kemur sem hluthafi ekki að einstökum rekstrarákvörðunum eða stefnumótandi ákvörðunum stjórnar félags, nema eftir eðli máls á vettvangi hluthafafundar.
- i) Í félögum þar sem til staðar er öflugur kjölfestufjárfestir, eða hópur fjárfesta sem móta sameiginlega afstöðu til stefnumótunar og rekstrar félags, leggur LV áherslu á að til grundvallar stefnumarkandi ákvörðunum og rekstrarákvörðunum sé gætt eðlilegra hagsmuna allra hluthafa.

Samskipti LV við stjórnir, stjórnendur og aðra hluthafa

7. Samskipti við stjórn, stjórnendur og aðra hluthafa félags

- a) LV telur mikilvægt að sjálfstæði stjórnarmanna í störfum þeirra sé virt sem og þagnar- og trúnaðarskylda sem á þeim hvílir.
- b) Áhersla er lögð á að gæta að reglum um meðferð innherjaupplýsinga í samskiptum við stjórn og stjórnendur félags.

Siða- og samskiptareglur

Siða- og samskiptareglur lífeyrissjóðsins eru mikilvægur liður í að búa starfsemi sjóðsins traust starfsumhverfi. Þeim er ætlað að styðja við vönduð vinnubrögð, draga úr hættu á hagsmunaaðrekstrum og auka öryggi í meðferð fjármuna sjóðsins. Í reglunum er m. a. fjallað um góða starfshætti, meðferð trúnaðarupplýsinga sem og reglur um gjafir, boðsferðir og starfstengdar ferðir.

Kjarni siða- og samskiptareglna sjóðsins er að stjórnarmenn og starfsmenn skulu leggja rækt við starf sitt og stunda það af kostgæfni og skulu miða að því að vera lífeyrissjóðnum, sjóðfélögum og öðrum sem sjóðurinn veitir þjónustu til framdráttar. Þá er tekið fram að stjórn lífeyrissjóðsins og starfsmenn skuli vera meðvitaðir um þá ábyrgð sem fylgir því að hafa umsjón með fjármunum sjóðfélaga.

Siða- og samskiptareglur

Meginhlutverk sjóðsins er að taka á móti iðgjöldum, ávaxta þau, greiða út lífeyri og veita sjóðfélögum framúrskarandi þjónustu. Í þeim tilgangi að sinna því hlutverki sem best hefur stjórn sjóðsins samþykkt eftirfarandi siða- og samskiptareglur starfsmanna. Reglurnar taka einnig til stjórnarmanna, eftir því sem við getur átt.

1. Markmið reglnanna

Stjórn lífeyrissjóðsins og starfsmenn hans eru meðvitaðir um þá ábyrgð sem fylgir því að hafa umsjón með fjármunum sjóðfélaga. Markmið reglnanna er að stuðla að góðum starfsháttum og samskiptum.

Umsjón fjármuna sjóðsins felur í sér samskipti við aðila á fjármálamarkaði og útgefendur verðbréfa. Stjórn LV leggur áherslu á að starfsmenn sjóðsins rækti slík samskipti í þágu lífeyrissjóðsins. Stjórn sjóðsins áréttar mikilvægi þess að öll slík samskipti séu í samræmi við gott viðskiptasiðferði.

Reglur þessar eru hluti af ráðningarsamningi starfsmanna. Með undirritun ráðningarsamnings skuldbinda starfsmenn sig til að hlíta reglunum eins og þær eru á hverjum tíma.

2. Góðir starfshættir

Stjórnarmenn og starfsmenn skulu leggja rækt við starf sitt og stunda það af kostgæfni og skulu miða að því að vera lífeyrissjóðnum, sjóðfélögum og öðrum sem sjóðurinn veitir þjónustu til framdráttar.

Stjórnarmenn og starfsmenn skulu gæta þess innan sem utan vinnutíma að aðhafast ekkert það sem dregið getur í efa hæfni þeirra til að sinna störfum fyrir sjóðinn eða skaðað ímynd hans. Áreitni af nokkru tagi getur ekki samrýmst góðum samskiptum og starfsháttum á vinnustað og er ekki liðin.

1987 verður bylting í verslun á Íslandi þegar Kringlan er tekin í notkun, Lífeyrissjóður verzlunarmanna er þá nýlega fluttur í sitt núverandi aðsetur í Húsi verzlunarinnar, Kringlunni 7, sem sést hér til vinstri á myndinni. Þótt Kringlan þætti stór og mikil á þessum tíma svaraði hún ekki þeirri þörf sem var fyrir verslunarhús af þessu tagi og hefur mikið verið byggt við hana og nokkrar aðrar stórar verslunarmiðstöðvar risið til viðbótar á höfuðborgarsvæðinu.

3. Hagsmunaárekstrar

Stjórnarmönnum og starfsmönnum ber að forðast hvers konar hagsmunaárekstra sem upp kunna að koma milli starfa þeirra og annarra athafna eða tengsla við ytri aðila.

Þeir mega ekki taka þátt í meðferð máls ef aðstæður eru til þess fallnar að draga óhlutdrægni þeirra í efa. Stjórnarmaður eða starfsmaður sem veit um ástæður er kunna að valda vanhæfi hans skal án tafar vekja athygli á þeim.

4. Verðbréfavíðskipti starfsmanna

Um verðbréfavíðskipti gilda verklagsreglur LV um verðbréfavíðskipti lífeyrissjóðsins, stjórnar hans og starfsmanna.

Verklagsreglunum er ætlað að koma í veg fyrir hagsmunaárekstra í starfsemi sjóðsins og jafnframt að draga úr hættu á að þeir sem þær taka til tengist einstökum úrlausnarefnum með þeim hætti að fyrirfram megi draga í efa óhlutdrægni þeirra við meðferð og afgreiðslu einstakra mála.

5. Meðferð trúnaðarupplýsinga

Stjórnarmenn og starfsmenn eru bundnir þagnarskyldu um allt það sem þeir fá vitneskju um í starfi og leynt á að fara samkvæmt lögum eða eðli máls. Þagnarskylda helst þótt látið sé af starfi.

6. Störf utan Lífeyrissjóðs verzlunarmanna

Starfsmönnum er óheimilt að gerast umboðsmenn annarra gagnvart lífeyrissjóðnum. Jafnframt mega starfsmenn ekki reka atvinnustarfsemi samhliða störfum sínum fyrir sjóðinn eða taka að sér launað starf utan lífeyrissjóðsins, nema með leyfi framkvæmdastjóra sjóðsins.

Starfsmönnum er óheimilt að sitja í stjórnnum fyrirtækja eða stofnana nema með leyfi framkvæmdastjóra.

Samkvæmt 4. mgr. 31. gr. laga um lífeyrissjóði þá er framkvæmdastjóra óheimilt að taka þátt í atvinnurekstri nema að fengnu leyfi stjórnar sjóðsins. Eignarhlutur í fyrirtæki telst þátttaka í atvinnurekstri nema um sé að ræða óverulegan hlut sem ekki veitir bein áhrif á stjórn þess.

7. Félagsmál og stjórnsmál

Áður en starfsmenn taka að sér ábyrgðarmikil forystustörf í félagsmálum eða stjórnsmálum skulu þeir upplýsa framkvæmdastjóra um það og ganga úr skugga um að það trufla ekki störf viðkomandi fyrir lífeyrissjóðinn eða að hætta sé á hagsmunaárekstrum. Framkvæmdastjóri skal að sama skapi hafa samráð við formann stjórnar.

8. Gjafir

Stjórnar- og starfsmönnum er óheimilt að þiggja gjafir af þjónustuaðilum og viðskiptavinum lífeyrissjóðsins. Frátaldar eru jólagjafir og aðrar tækifærisgjafir sem eru að fjárhagslegu verðmæti sem teljast algengar í slíkum tilvikum og verða því ekki taldar til hlunninda. Sé starfsmaður í vafa um hvort honum sé heimilt að þiggja gjöf skal hann leita álits framkvæmdastjóra. Sé framkvæmdastjóri í vafa um hvort honum sé heimilt að þiggja gjöf skal hann leita álits formanns stjórnar.

9. Boðsferðir og starfstengdar ferðir

Stjórnarmönnum og starfsmönnum lífeyrissjóðsins er óheimilt að þiggja boðsferðir af innlendum og erlendum þjónustuaðilum eða öðrum viðskiptavinum sjóðsins. Boðsferðir eru til að mynda skemmtiferðir hverskonar, s.s. veiðiferðir, ferðir í golf, og kynnisferðir vegna einstakra fyrirtækja eða viðskiptakosta og aðrar sambærilegar ferðir.

Þrátt fyrir framangreint er stjórnarmönnum og starfsmönnum lífeyrissjóðsins heimilt að sækja kynningar um fjárfestingarkosti sem eru til þess fallnar að afla upplýsinga eða þekkingar sem að gagni koma við rekstur sjóðsins og gera þannig viðkomandi hæfari til að sinna starfi sínu. Kynningarinnar skulu hafa skýrt kynningarinnihald sem byggir á gögnum sem lögð eru fram á fundum því til stuðnings. Slíkum gögnum skal haldið til haga og gerð stutt skýrsla um ferðina og árangur af henni, sem vera skal aðgengileg þeim starfsmönnum sem gagn kynnu að hafa af henni.

Krefjist slíkar kynningar ferðalaga skal sjóðurinn bera kostnað vegna ferða og gistingar nema annað sé sérstaklega ákveðið og formleg heimild veitt til þess. Lífeyrissjóðurinn skal halda yfirlit um þær ferðir sem stjórnarmenn og starfsmenn fara í vegna starfa sinna. Stjórn sjóðsins skal árlega gerð grein fyrir öllum ferðum skv. framansögðu.

10. Viðurlög

Brot á reglunum geta varðað áminningu eða uppsögn.

Stjórn

Stjórn sjóðsins er skipuð átta mönnum. Fjórir eru tilnefndir af stjórn VR og fjórir tilnefndir af þeim samtökum atvinnurekenda sem að sjóðnum standa en þau eru: Félag atvinnurekenda, Kaupmannasamtök Íslands, Samtök atvinnulífsins, Samtök iðnaðarins og Viðskiptaráð Íslands. Fulltrúar atvinnurekenda og VR hafa á hendi formennsku til skiptis þrjú ár í senn. Eftirtaldir hafa verið tilnefndir í stjórn af aðildarsamtökum sjóðsins fyrir kjörtímabilið sem lýkur í lok febrúar 2016:

Ásta Rut Jónasdóttir formaður
Helgi Magnússon varaformaður
Anna G. Sverrisdóttir
Birgir S. Bjarnason
Birgir Már Guðmundsson
Fríður Birna Stefánsdóttir
Margrét Sif Hafsteinsdóttir
Páll Örn Líndal

Ásta Rut Jónasdóttir, Birgir Már Guðmundsson, Fríður Birna Stefánsdóttir og Páll Örn Líndal eru kjörin af VR, Birgir S. Bjarnason er tilnefndur af Félagi atvinnurekenda, Margrét Sif Hafsteinsdóttir af Kaupmannasamtökum Íslands, Anna G. Sverrisdóttir af Samtökum atvinnulífsins að fengnu álit Viðskiptaráðs Íslands og Helgi Magnússon af Samtökum iðnaðarins að fengnu álit Samtaka atvinnulífsins.

Stjórnin ber ábyrgð á starfsemi sjóðsins samkvæmt ákvæðum laga og samþykktum hans. Meðal þess sem stjórnin fjallar um á fundum sínum eru breytingar á samþykktum, mótun áhættu-, fjárfestingar- og hluthafastefnu, eftirlit með fjárfestingum, mótun innra eftirlits, lánareglur, fjárhagsáætlanir og kynningarmál. Á liðnu ári kom stjórnin þrettán sinnum saman til fundar og frá stofnun sjóðsins hafa verið haldnir 1096 stjórnarfundir.

Stjórn ásamt framkvæmdastjóra

Standandi frá vinstri Guðmundur Þ. Þórhallsson framkvæmdastjóri, Anna G. Sverrisdóttir, Birgir Már Guðmundsson, Páll Örn Líndal, Margrét Sif Hafsteinsdóttir og Birgir S. Bjarnason.

Sitjandi frá vinstri: Fríður Birna Stefánsdóttir, Ásta Rut Jónasdóttir formaður og Helgi Magnússon varaformaður.

Starfsmenn

Hjá sjóðnum starfa 40 starfsmenn. Stöðugildi á árinu 2015 voru 35,1 samanborið við 32,7 á árinu 2014.

Aftari röð frá vinstri:

Hólmfríður Ólafsdóttir
Anna Kristín Fenger
Torfi Kristjánsson
Sigríður A. Sigurðardóttir
Jóhann Guðmundsson
Erna Valgeirsdóttir
Friðrik Nikulásson
Regína Jónsdóttir
Valgarður Sverrisson
Kolbrún Sigurlaug Harðardóttir
Ólafur H. Nielsen
Gerður Björk Guðjónsdóttir
Magnús Helgason
Sólveig Arnþrúður Skúladóttir
Þór Egilsson
Ragnhildur Heiðberg
Haraldur Arason
Karlotta Halldórsdóttir
Einar Freyr Jónsson
Anna María Ágústsdóttir
Kristín Ósk Óskarsdóttir
Þórhallur B. Jóseppson
Margrét Kristinsdóttir
Guðmundur Þ. Þórhallsson

Fremri röð frá vinstri:

Puríður Kristín Heiðarsdóttir
Helga Árnadóttir
Sigurbjörg Alda Guðmundsdóttir
Jenný Ýr Jóhannsdóttir
Halldís Hallsdóttir
Aðalheiður E. Þórðardóttir
Hildur Ósk Brynjarsdóttir
Alda Sif Jóhannsdóttir
Íris Hallvarðsdóttir

Á myndina vantar:

Berglind Stefánsdóttir
Brynja Hauksdóttir
Eyrún Björnsdóttir
Ingibjörg Elín Þorvaldsdóttir
Kristín Gísladóttir
Sólveig Auður Bergmann
Tómas N. Möller

Starfssvið

gjaldkeri
innheimta iðgjalda
deildarstjóri lánadeildar
iðgjaldamál
eignastýring
kaffistofa
forstöðumaður eignastýringar
lánamál
skrifstofustjóri
þjónustuver
tölvumál
mannauðsstjóri
áhættustýring
þjónustuver
deildarstjóri innheimtu / séreign
innheimta lána
deildarstjóri tölvudeildar
þjónustuver
tölvumál
eignastýring
lánamál
ráðgjafi
deildarstjóri lífeyrisdeildar
framkvæmdastjóri

lífeyrismál
innheimta iðgjalda
móttaka
lífeyrismál
innheimta iðgjalda
deildarstjóri iðgjaldadeildar
iðgjaldamál
bókhald
lánamál

skjalastjóri
lánamál
í fæðingarorlofi
þjónustuver
gjaldkeri
lánamál
lögfræðingur

Ársreikningur

2015

LÍFEYRISSJÓÐUR VERZLUNARMANNA
1956-2016

Áritun óháðs endurskoðanda

Til stjórnar og sjóðfélaga Lífeyrissjóðs verzlunarmanna

Við höfum endurskoðað meðfylgjandi ársreikning Lífeyrissjóðs verzlunarmanna fyrir árið 2015. Ársreikningurinn hefur að geyma skýrslu stjórnar, yfirlit yfir breytingar á hreinni eign til greiðslu lífeyris, efnahagsreikning, sjóðstreymi, yfirlit um tryggingafræðilega stöðu samtryggingardeildar, upplýsingar um mikilvægar reikningsskilaðferðir, skýringar og kennitölur.

Ábyrgð stjórnar og framkvæmdastjóra á ársreikningnum

Stjórn og framkvæmdastjóri eru ábyrg fyrir gerð og framsetningu ársreikningsins í samræmi við lög um ársreikninga og reglur um ársreikninga lífeyrissjóða. Stjórn og framkvæmdastjóri eru einnig ábyrgir fyrir því innra eftirliti sem nauðsynlegt er varðandi gerð og framsetningu ársreikningsins, þannig að hann sé án verulegra annmarka, hvort sem er vegna sviksemi eða mistaka.

Ábyrgð endurskoðanda

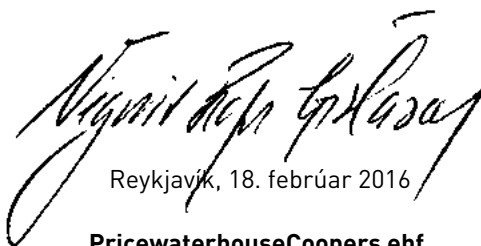
Ábyrgð okkar felst í því álit sem við látum í ljós á ársreikningnum á grundvelli endurskoðunarinnar. Endurskoðað var í samræmi við alþjóðlega endurskoðunarstaðla. Samkvæmt þeim ber okkur að fara eftir settum siðareglum og skipuleggja og haga endurskoðuninni þannig að nægjanleg víska fáiast um að ársreikningurinn sé án verulegra annmarka.

Endurskoðun felur í sér aðgerðir til staðfestingar á fjárhæðum og öðrum upplýsingum í ársreikningnum. Val endurskoðunaraðgerða byggir á faglegu mati endurskoðandans, þar með talið á þeirri hættu að verulegir annmarkar séu á ársreikningnum, hvort sem er af völdum sviksemi eða mistaka. Við áhættumatið er tekið tillit til þess innra eftirlits sjóðsins sem varðar gerð og glögga framsetningu ársreikningsins, til þess að skipuleggja viðeigandi endurskoðunaraðgerðir, en ekki í þeim tilgangi að gefa álit á virkni innra eftirlits sjóðsins. Endurskoðun felur einnig í sér mat á því hvort reikningsskilaðferðir og matsaðferðir sem stjórnendur nota við gerð ársreikningsins séu viðeigandi sem og mat á framsetningu hans í heild og að ganga úr skugga um að skýrsla stjórnar hafi að geyma þær upplýsingar sem þar ber að veita í samræmi við lög og reglur um ársreikninga lífeyrissjóða.

Við teljum að við endurskoðunina höfum við aflað nægilegra og viðeigandi gagna til að byggja álit okkar á.

Álit

Það er álit okkar að ársreikningurinn gefi glögga mynd af afkomu lífeyrissjóðsins á árinu 2015, efnahag hans 31. desember 2015, breytingu á handbæru fé á árinu 2015 og tryggingafræðilegri stöðu 31. desember 2015, í samræmi við lög um ársreikninga og reglur um ársreikninga lífeyrissjóða og að skýrsla stjórnar hafi að geyma þær upplýsingar, komi þær ekki fram annars staðar í ársreikningnum, sem þar ber að veita í samræmi við lög um ársreikninga og reglur um ársreikninga lífeyrissjóða.

Reykjavík, 18. febrúar 2016

PricewaterhouseCoopers ehf.

Vignir Rafn Gíslason
lögiltur endurskoðandi

Skýrsla stjórnar um starfsemi Lífeyrissjóðs verzlunarmanna árið 2015

Hlutverk lífeyrissjóðsins

Lífeyrissjóður verzlunarmanna starfar samkvæmt lögum nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða og hefur til þess fullgilt starfsleyfi. Sjóðurinn starfar á grundvelli samkomulags VR og Félags atvinnurekenda, Kaupmannasamtaka Íslands, Samtaka iðnaðarins, Viðskiptaráðs Íslands og Samtaka atvinnulífsins um lífeyrismál frá árinu 1996. Hlutverk sjóðsins er að tryggja sjóðfélögum, eftirlifandi mökum þeirra og börnum lífeyri í samræmi við samþykktir sjóðsins og með hliðsjón af lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða.

Nýjar reglur um ársreikninga lífeyrissjóða

Ársreikningur sjóðsins er gerður samkvæmt nýjum reglum Fjármálaeftirlitsins nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða sem kemur nú til framkvæmda í fyrsta sinn við gerð ársreiknings fyrir árið 2015. Samanburðarfrjárhæðum hefur verið breytt til samræmis. Heildaráhrif breytinganna eru að hrein eign sjóðsins m.v. árslok 2014 hækkar um 5.502 milljónir króna. Áhrif á nafnávöxtun á árinu 2015 er 1,13% til hækkunar. Frekari upplýsingar um áhrif breytinganna er að finna í skýringum nr. 2.2. og nr. 20.

Fjöldi sjóðfélaga, launagreiðenda og iðgjöld

Lífeyrissjóðurinn skiptist í sameignardeild og séreignardeild. Á árinu 2015 greiddu 48.630 einstaklingar iðgjald til sjóðsins samanborið við 47.960 árið áður. Virkir sjóðfélagar voru 33.859, þ.e. þeir sem að jafnaði greiða iðgjöld með reglubundnum hætti í hverjum mánuði. Heildarfjöldi launagreiðenda sem greiddu iðgjöld vegna starfsmanna sinna nam 8.197 á móti 8.083 árið á undan. Samanlagðar iðgjaldagreiðslur námu 22.214 m.kr. samanborið við 20.540 m.kr. árið áður.

Fjöldi lífeyrisþega og lífeyrisgreiðslur

Á árinu nutu 13.639 lífeyrisþegar að meðaltali lífeyrisgreiðslna úr sameignardeild að fjárhæð 10.464 m.kr. Lífeyrisþegum fjölgaði um 7,6% á árinu og lífeyrisgreiðslurnar hækkuðu um 9,4%. Lögbundið framlag sjóðsins til starfsendurhæfingarsjóð nam 223 m.kr. Lífeyrisgreiðslur séreignardeildar námu 552 m.kr. Lífeyrisbyrði sjóðsins, þ.e. lífeyrisgreiðslur í hlutfalli af iðgjaldagreiðslum nam 50,7% samanborið við 49,8% árið áður.

Fjárfestingartekjur og rekstrarkostnaður

Hreinar fjárfestingartekjur námu 58.856 m.kr. samanborið við 45.593 m.kr. árið áður. Rekstrarkostnaður sjóðsins, þ.e. skrifstofu- og stjórnunarkostnaður nam 712 m.kr. samanborið við 664 m.kr. árið áður. Rekstrarkostnaður í hlutfalli af meðalstöðu eigna var 0,13% samanborið við 0,14% árið áður. Fjöldi stöðugilda á árinu var 35,1 og nam heildarfjárhæð launa 402,1 m.kr., launatengd gjöld voru 93,5 m.kr. og gjaldfærð orlofsskuldbinding 4,1 m.kr.

Hrein eign til greiðslu lífeyris

Hrein eign sameignardeildar til greiðslu lífeyris nam 573.021 m.kr. í árslok samanborið við 505.193 m.kr. árið áður. Inneignir séreignardeildar námu 10.655 m.kr. samanborið við 9.378 m.kr. árið áður. Samanlagðar eignir sameignar- og séreignardeildar námu því 583.676 m.kr. en 514.571 m.kr. í árslok 2014.

Ávöxtun

Nafnávöxtun á árinu 2015 var 12,5% sem samsvarar 10,3% raunávöxtun samanborið við 8,7% raunávöxtun á árinu 2014. Hrein nafnávöxtun, þ.e. ávöxtun þegar rekstrarkostnaður hefur verið dreginn frá hreinum fjárfestingartekjum var 12,4% sem samsvarar 10,2% raunávöxtun. Meðalraunávöxtun síðustu 5 ára er 7,3%, síðustu 10 ára 2,5% og síðustu 20 ára 4,9%.

Tryggingafræðileg úttekt

Tryggingafræðileg úttekt miðað við árslok 2015 sýnir að heildareignir sjóðsins námu 8,7% umfram heildarskuldbindingar samanborið við 5,1% stöðu í árslok 2014. Við úttektina er miðað við að ávöxtun eigna sjóðsins á næstu áratugum verði 3,5% umfram hækkun vísitölu neysliverðs. Nánari upplýsingar um tryggingafræðilega stöðu má sjá í sérstöku yfirliti og í skýringu nr. 16.

Stjórnarhættir og áhættustýring

Lífeyrissjóðurinn leggur áherslu á góða stjórnarhætti við stefnumótun og daglega stjórnun sjóðsins. Gildi sjóðsins eru ábyrgð, umhyggja og árangur.

Stjórnarmenn og starfsmenn skulu taka ákvarðanir í samræmi við sannfæringu sína, gildandi lög og reglur, með þeim hætti að hagsmunum sjóðfélaga sé sem best gætt og að ákvörðunin styðji við tilgang og starfsemi sjóðsins.

Með stjórnarháttayfirlýsingu er sjóðfélögum, iðgjaldsgreiðendum, opinberum aðilum, starfsmönnum og öðrum haghöfum veittar upplýsingar um stjórnarhætti lífeyrissjóðsins. Yfirlýsingunni er jafnframt ætlað að styðja við góða stjórnarhætti hjá sjóðnum og styðja þannig við traustan rekstur. Yfirlýsingin byggir á þeim lögum og reglum sem í gildi eru á þeim tíma sem ársreikningur sjóðsins er staðfestur af stjórn og framkvæmdastjóra. Í því sambandi er sérstaklega litið til þeirra ákvæða laga nr. 129/1997 sem lúta að stjórnarháttum lífeyrissjóða, ákvæða samþykka sjóðsins, reglna FME þar um, m.a. reglna nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða sem og 5. útgáfu Leiðbeininga um stjórnarhætti fyrirtækja útgefnun af Viðskiparáði, Nasdaq Iceland og Samtökum atvinnulífsins.

Stjórnarháttayfirlýsing fyrir árið 2015 er birt í heild í ársskýrslu sjóðsins.

Stjórn hefur sett sjóðnum áhættustefnu með það að markmiði að auka öryggi í rekstri sjóðsins. Stefnan grundvallast á lagafyrirmælum, leiðbeinandi tilmælum FME og stefnumótun sjóðsins. Áhættustefnan byggir á skilgreiningu á áhættustýringu sem felst í því að móta eftirlitskerfi sem gerir sjóðnum kleift að greina, meta, vakta og stýra áhættu í starfsemi sjóðsins þar sem því verður við komið. Stjórnin leggur áherslu á að áhættustefnan sé virk í starfsemi sjóðsins og er hún árlega tekin til umræðu á vettvangi stjórnar og eftir atvikum til endurskoðunar í heild eða að hluta. Áhersla er lögð á góða yfirsýn stjórnar og stjórnenda yfir helstu áhættuþætti í rekstri sjóðsins og að starfsmenn sjóðsins hafi þekkingu á hlutverki sínu í ferli áhættustýringar og eftirlits og taki virkan þátt í því. Mikilvægt er að stjórn, stjórnendur og aðrir starfsmenn meti áhættu og viðeigandi áhættuþætti við ákvarðanatöku eftir því sem eðlilegt er hverju sinni. Frekari upplýsingar um áhættustýringu sjóðsins er að finna í skýringu nr. 19 í ársreikningnum.

Upplýsingastarf

Sjóðurinn birtir í ársbyrjun hvers árs auglýsingu í dagblöðum þar sem gerð er grein fyrir starfsemi og reikningum fyrir liðið ár. Sjóðurinn sendir greiðandi sjóðfélögum hálfárslega, í mars og september, yfirlit yfir móttekin iðgjöld ásamt útreikningi á áunnum lífeyrisréttindum. Með yfirlitinu í mars fylgdi jafnframt sjóðfélagabréf þar sem greint var frá starfseminni á liðnu ári. Sjóðfélagabréfið var jafnframt sent ellilífeyrisþegum sjóðsins. Á ársfundum sjóðsins á liðnu ári var m.a. gerð grein fyrir skýrslu stjórnar, ársreikningi, fjárfestingarstefnu og tryggingafræðilegri stöðu sjóðsins. Á vefsíðu sjóðsins má nálgast almennar upplýsingar um sjóðinn, starfsemi, eignasafn, iðgjald, lífeyrisrétt og lánareglur.

Áhrif óvissu í ytra starfsumhverfi

Starfsemi sjóðsins var með hefðbundnum hætti á árinu 2015. Ytra starfsumhverfi sjóðsins einkenndist sem fyrr af gjaldeyrishöftum og takmörkuðum fjárfestingarkostum. Unnið er að losun gjaldeyrishafta með það að markmiði að takmarka neikvæð áhrif á íslenskt hagkerfi og í ljósi þess voru heimildir lífeyrissjóða til erlendra verðbréfaþakaupa rýmkaðar undir lok ársins. Vegna gildandi reglna um gjaldeyrisviðskipti er sjóðnum þó ekki mögulegt að beita gjaldeyrisvörnum og er erlend verðbréfaeign sjóðsins því óvarin gagnvart gengissveiflum íslensku krónunnar.

Væntanleg þróun sjóðsins og framtíðarhorfur

Á komandi árum mun lífeyrissjóðurinn hafa áfram að höfuðmarkmiði að ávaxta eignir innan ramma laga og fjárfestingarstefnu sjóðsins í þeim tilgangi að standa undir lífeyrisskuldbindingum og hámarka réttindi sjóðfélaga.

Atburðir eftir lok reikningsárs

Frá lokum reikningsárs fram að áritunardegi hefur orðið lækkun á erlendum og innlendum hlutabréfamörkuðum. Á móti kemur hagnaður að fjárhæð 2,2 milljarðar króna vegna sölu á hlutabréfum í Bakkavör. Þessar breytingar hafa óveruleg áhrif á tryggingafræðilega stöðu sjóðsins.

Það er álit stjórnar sjóðsins að allar upplýsingar komi fram í ársreikningnum, sem nauðsynlegar eru til að glöggva sig á stöðu hans í árslok, rekstrarárangri ársins og fjárhagslegri þróun. Stjórn og framkvæmdastjóri sjóðsins staðfesta hér með ársreikninginn með undirritun sinni.

Reykjavík, 18. febrúar 2016

Stjórn

Ásta Rut Jónasdóttir
stjórnarformaður

Helgi Magnússon
varaformaður

Anna G. Sverrisdóttir

Birgir S. Bjarnason

Birgir Már Guðmundsson

Fríður Birga Stefánsdóttir

Margrét Sif Hafsteinsdóttir

Páll Örn Línadal

Framkvæmdastjóri

Guðmundur Þ. Þórhallsson

Yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris árið 2015

	Skýr.	2015	2014
Iðgjöld			
Iðgjöld sjóðfélaga		7.454.172	6.878.622
Iðgjöld launagreiðenda		14.356.556	13.391.918
Réttindaflutningur og endurgreiðslur		(37.070)	(33.023)
		<u>21.773.658</u>	<u>20.237.517</u>
Sérstök aukaframlög	3	440.754	302.859
		<u>22.214.412</u>	<u>20.540.376</u>
Lífeyrir			
Heildarfjárhæð lífeyris	4.1.	11.015.202	9.998.314
Framlag til starfsendurhæfingarsjóðs		223.210	207.844
Beinn kostnaður vegna örorkulífeyris	4.2.	14.541	15.546
		<u>11.252.953</u>	<u>10.221.704</u>
Hreinar fjárfestingartekjur			
Hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum	5.1.	38.990.409	30.004.939
Hreinar tekjur af skuldabréfum	5.2.	19.763.317	13.768.070
Hreinar tekjur af afleiðusamningum	5.3.	0	881.038
Vaxtatekjur af bundnum bankainnstæðum		15.438	327.716
Vaxtatekjur af handbæru fé		44.523	757.064
Vaxtatekjur af iðgjöldum og öðrum kröfum		81.340	78.906
Ýmsar fjárfestingartekjur	6	59.084	0
Fjárfestingargjöld	7	(98.608)	(224.708)
		<u>58.855.503</u>	<u>45.593.025</u>
Rekstrarkostnaður			
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður	8	712.082	663.825
Breyting á hreinni eign til greiðslu lífeyris			
Hrein eign frá fyrra ári		69.104.880	55.247.872
		514.570.672	459.322.800
Hrein eign til greiðslu lífeyris í árslok		<u>583.675.552</u>	<u>514.570.672</u>

Efnahagsreikningur 31. desember 2015

Eignir	Skýr.	2015	2014
Fjárfestingar	12,18		
Eignarhlutir í félögum og sjóðum	9	292.647.621	245.593.794
Skuldabréf.....	10	284.142.789	260.550.866
Bundnar bankainnstæður		258.070	1.046.241
Aðrar fjárfestingar	11	381.150	374.250
		<u>577.429.630</u>	<u>507.565.151</u>
Kröfur	13		
Kröfur á launagreiðendur		2.342.885	2.378.308
Aðrar kröfur		14.707	46.853
		<u>2.357.592</u>	<u>2.425.161</u>
Ýmsar eignir			
Varanlegir rekstrarfjármunir	14	453.668	416.869
Handbært fé		4.004.856	4.758.628
Eignir samtals		<u>584.245.746</u>	<u>515.165.809</u>
Skuldir			
Viðskiptaskuldir			
Áfallinn kostnaður og fyrirfram innheimtar tekjur		60.888	56.830
Aðrar skuldir.....	15	509.306	538.307
		<u>570.194</u>	<u>595.137</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris		<u>583.675.552</u>	<u>514.570.672</u>
Skipting á hreinni eign til greiðslu lífeyris			
Hrein eign sameignardeildar.....		573.021.017	505.193.146
Hrein eign séreignardeildar – verðbréfaleið		10.268.275	8.994.181
Hrein eign séreignardeildar – innlánsleið		386.260	383.345
		<u>583.675.552</u>	<u>514.570.672</u>
Skuldbindingar utan efnahags	17		
Aðrar skýringar.....	18-20		
Kennitölur	21		

Sjóðstreymi árið 2015

	2015	2014
Inngreiðslur		
Iðgjöld	22.237.012	20.532.776
Innborgaðar vaxtatekjur af handbæru fé og kröfum	238.224	761.690
Aðrar inngreiðslur	144.718	143.931
	<u>22.619.954</u>	<u>21.438.397</u>
Útgreiðslur		
Lífeyrir	11.252.953	10.221.704
Rekstrarkostnaður	634.410	600.001
Fjárfesting í rekstrarfjármunum	89.305	160.105
Aðrar útgreiðslur	161.492	134.377
	<u>12.138.160</u>	<u>11.116.187</u>
Nýtt ráðstöfunarfé til fjárfestinga	<u>10.481.794</u>	<u>10.322.210</u>
Fjárfestingarhreyfingar		
Innborgaðar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum	10.662.749	9.283.086
Keyptir eignarhlutir í félögum og sjóðum	(20.206.018)	(27.205.391)
Seldir eignarhlutir í félögum og sjóðum	1.505.083	2.579.077
Afborganir höfuðstóls og vaxta skuldabréfa	34.211.232	31.126.960
Keypt skuldabréf	(40.668.885)	(48.070.626)
Seld skuldabréf	2.579.730	5.118.591
Uppgjör afleiðusamninga	0	(7.346.275)
Ný bundin innlán	(15.438)	(327.715)
Endurgreidd bundin innlán	803.609	1.198.740
Keyptar aðrar fjárfestingar	(179.870)	(139.100)
Seldar aðrar fjárfestingar	172.970	105.150
	<u>(11.134.838)</u>	<u>(33.677.503)</u>
(Lækkun) á handbæru fé	<u>(653.044)</u>	<u>(23.355.293)</u>
Gengismunur af handbæru fé	<u>(100.728)</u>	<u>87.838</u>
Handbært fé í upphafi árs	<u>4.758.628</u>	<u>28.026.083</u>
Handbært fé í lok árs	<u>4.004.856</u>	<u>4.758.628</u>

Fjárhæðir í þúsundum króna.

Yfirlit um tryggingafræðilega stöðu samtryggingardeildar 31. desember 2015

Tryggingafræðileg staða

Skýr.

2015

		Áfallin skuldbinding	Framtíðar- skuldbinding	Heildar- skuldbinding
Eignir	16			
Hrein eign til greiðslu lífeyris		573.021.017	0	573.021.017
Mismunur á bókfærðu verði og núvirði skuldabréfa		10.236.946	0	10.236.946
Mismunur á bókfærðu verði og matsverði skráðra hlutabréfa		(5.509.389)	0	(5.509.389)
Núvirði framtíðarfjárfestingarkostnaðar		(8.356.665)	0	(8.356.665)
Núvirði framtíðarrekkstrarkostnaðar		(3.344.759)	(4.680.981)	(8.025.740)
Núvirði framtíðariðgjalda		0	341.642.829	341.642.829
Eignir samtals		566.047.150	336.961.848	903.008.998
Skuldbindingar				
Ellilífeyrir		417.099.621	283.710.979	700.810.600
Örorkulífeyrir		44.116.189	42.793.987	86.910.176
Makalífeyrir		26.991.021	12.772.278	39.763.299
Barnalífeyrir		369.133	2.840.597	3.209.730
Skuldbindingar samtals		488.575.964	342.117.841	830.693.805
Eignir umfram skuldbindingar		77.471.186	(5.155.993)	72.315.193
Í hlutfalli af skuldbindingum í árslok		15,9%	-1,5%	8,7%
Í hlutfalli af skuldbindingum í ársbyrjun		10,4%	-2,4%	5,1%

2014

		Áfallin skuldbinding	Framtíðar- skuldbinding	Heildar- skuldbinding
Eignir				
Hrein eign til greiðslu lífeyris		505.193.146	0	505.193.146
Mismunur á bókfærðu verði og núvirði skuldabréfa		14.298.852	0	14.298.852
Mismunur á bókfærðu verði og matsverði skráðra hlutabréfa		(4.176.260)	0	(4.176.260)
Núvirði framtíðarfjárfestingarkostnaðar		(9.147.277)	0	(9.147.277)
Núvirði framtíðarrekkstrarkostnaðar		(3.070.329)	(4.239.354)	(7.309.683)
Núvirði framtíðariðgjalda		0	312.895.795	312.895.795
Eignir samtals		503.098.132	308.656.441	811.754.573
Skuldbindingar				
Ellilífeyrir		388.166.719	262.564.492	650.731.211
Örorkulífeyrir		41.359.987	39.396.300	80.756.287
Makalífeyrir		25.787.960	11.597.784	37.385.744
Barnalífeyrir		379.596	2.745.037	3.124.633
Skuldbindingar samtals		455.694.262	316.303.613	771.997.875
Eignir umfram skuldbindingar		47.403.870	(7.647.172)	39.756.698
Í hlutfalli af skuldbindingum í árslok		10,4%	-2,4%	5,1%
Í hlutfalli af skuldbindingum í ársbyrjun		4,6%	-4,3%	0,9%

Fjárhæðir í þúsundum króna.

Skýringar

1. Almennar upplýsingar um sjóðinn

Lífeyrissjóðurinn starfar á grundvelli laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða. Hlutverk sjóðsins er að tryggja sjóðfélögum, eftirlifandi mökum þeirra og börnum lífeyri í samræmi við samþykktir sjóðsins og með hliðsjón af lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða. Sjóðurinn rekur samtryggingardeild auk tveggja séreignarleiða, þ.e. verðbréfaleið og innlánsleið. Verðbréfaleiðin er ávöxtuð samhliða samtryggingardeild sjóðsins. Innlánsleiðin er ávöxtuð í innlánnum viðskiptabanka og sparissjóða með áherslu á verðtryggt innlán.

2. Reikningsskilaaðferðir

2.1. Grundvöllur reikningsskila

Ársreikningurinn er gerður í samræmi við lög nr. 3/2006 um ársreikninga og reglur Fjármálaeftirlitsins nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða. Hér fyrir neðan er gerð grein fyrir helstu reikningsskilaaðferðum sem eru nokkuð breyttar frá árinu 2014 og koma í fyrsta sinn til framkvæmda við gerð ársreiknings lífeyrissjóðsins fyrir árið 2015.

2.2. Breytingar á reikningsskilaaðferðum

Uptaka á reglum Fjármálaeftirlitsins nr. 335/2015 leiðir til breytinga á mati og framsetningu ýmissa liða reikningsskilanna. Samanburðarfjárhæðum er jafnframt breytt. Finna má nánari upplýsingar um breytingarnar og áhrif þeirra í skýringu nr. 20.

2.3. Starfsrækslu- og framsetningargjaldmiðill

Ársreikningurinn er settur fram í íslenskum krónum, sem er bæði starfsrækslu- og framsetningargjaldmiðill lífeyrissjóðsins. Fjárhæðir eru birtar í þúsundum króna nema fjárhæðir í skýringu 20 sem eru settar fram í milljónum króna.

2.4. Mat og ákvarðanir

Við gerð reikningsskilanna þurfa stjórnendur að meta ýmis atriði og gefa sér forsendur um mat á eignum, skuldum, tekjum og gjöldum. Þó svo mat þetta sé samkvæmt bestu vitund stjórnenda geta raunveruleg verðmæti þeirra liða sem þannig eru metnir reynst önnur en niðurstaða samkvæmt matinu.

Mat og forsendur eru endurskoðaðar reglulega og eru áhrifin af breytingum færð á því tímabili sem breyting er gerð og jafnframt á síðari tímabilum ef breytingin hefur áhrif á þau.

Stjórnendur hafa gefið sér forsendur um og lagt reikningshaldslegt mat á eftirfarandi liði sem hafa veruleg áhrif á ársreikning sjóðsins:

- i) Gangvirði óskráðra eignarhluta í félögum og sjóðum, sjá skýringu 9.
- ii) Tryggingafræðileg staða, sjá skýringu 16.

2.5. Iðgjöld

Árlegt fjárframlag ríkissjóðs til jöfnunar á örorkubyrdi lífeyrissjóða er fært undir liðinn sérstök aukaframlög.

Áætluð óinnheimt iðgjöld ásamt dráttarvöxtum eru færð í efnahagsreikningi undir liðnum kröfur á launagreiðendur. Mat þeirra byggist á reynslu liðinna ára og stuðst er við gögn og greiðslur sem fyrir liggja um skil eftir lok reikningsársins.

2.6. Hreinar fjárfestingartekjur

Undir þennan lið eru færðar allar fjárfestingartekjur sjóðsins að frádrögnum öllum fjárfestingargjöldum.

Viðskipti í öðrum gjaldmiðlum en íslenskum krónum eru umreiknuð yfir í íslenskar krónur á gengi viðskiptadags. Gengismunur sem myndast við greiðslu og innheimtu krafna er færður í yfirliti um breytingu á hreinni eign sem og áfallinn gengismunur á eignir í árslok.

a) Hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum

Þessi liður samanstendur af tekjum af fjárfestingum sjóðsins í hlutabréfum og hlutdeildarskírteinum, að frádrögnum gjöldum vegna slíkra fjárfestinga annarra en gjalda sem tilgreind eru í skýringu nr. 7 um fjárfestingargjöld.

Skýringar

Undir þennan lið falla arðgreiðslur, söluhagnaður og sölutap sem og breytingar á gangvirði.

Arðstekjur eru tekjufærðar þegar ákvörðun aðalfundar um arðgreiðslu í viðkomandi félögum liggur fyrir.

Í skýringu 5.1 má sjá hreinar fjárfestingartekjur 20 stærstu fjárfestinga sjóðsins í félögum og sjóðum.

b) Hreinar tekjur af skuldabréfum

Þessi liður samanstendur af tekjum af fjárfestingum sjóðsins í skuldabréfum, að frádregnum gjöldum vegna slíkra fjárfestinga annarra en gjalda sem tilgreind eru í skýringu nr. 7 um fjárfestingargjöld.

Hér eru færðar vaxtatekjur, verðbætur og lántökupóknanir af skuldabréfum, hagnaður og tap af sölu skuldabréfa, breytingar á gangvirði til hækkunar og lækkunar og hliðstæðar tekjur og gjöld.

Hér undir er einnig færð varúðarniðurfærsla skuldabréfa vegna tapshættu sem er fyrir hendi á reikningskiladegi.

c) Ýmsar fjárfestingartekjur

Undir liðinn ýmsar fjárfestingartekjur falla m.a. tekjur af fullnustueignum sjóðsins.

d) Fjárfestingargjöld

Undir þennan lið eru færð fjárfestingargjöld og þóknanir til fjármálafyrirtækja vegna umsýslu og vörslugjalda. Í skýringu nr. 7 er greint frá áætlaðri umsýsluþóknun vegna fjárfestinga sjóðsins í innlendum og erlendum verðbréfa- og framtakssjóðum.

2.7. Rekstrarkostnaður

Allur skrifstofu- og stjórnunarkostnaður lífeyrissjóðsins fellur undir rekstrarkostnað, þ.m.t. launakostnaður starfsmanna sjóðsins. Kostnaðurinn er færður til gjalda þegar hann fellur til. Frá rekstrarkostnaði dregst þóknun til sjóðsins vegna innheimtu gjalda fyrir stéttarfélög.

2.8. Fjárfestingar

Fjárfestingar eru fjármálagerningar samkvæmt skilgreiningu laga um verðbréfaviðskipti nr. 108/2007. Fjárfestingar sjóðsins samanstanda af eignarhlutum í félögum og sjóðum, skuldabréfum, bundnum banka-innstæðum og öðrum fjárfestingum.

Stjórnendur ákvarða flokkun fjárfestinga þegar þær eru færðar í upphafi og endurmeta þessa flokkun á hverjum reikningskiladegi.

a) Matsaðferðir fjárfestinga

Fjármálagerningar, aðrir en útlán til sjóðfélaga og skuldabréf sem haldið er til gjalddaga, eru metnir á gangvirði í samræmi við settar reikningskilareglur. Útlán til sjóðfélaga og skuldabréf, sem sjóðurinn tilgreinir að verði haldið til gjalddaga, eru færð á afskrifuðu kostnaðarverði miðað við upphaflega ávöxtunarkröfu og aðferð virkra vaxta.

Gangvirði fjármálagerninga sem skráðir eru á skipulegum verðbréfamarkaði er markaðsverð í árslok, en gangvirði annarra fjárfestinga (óskráðra) í þessum flokki byggist á verðmatsaðferðum sem lýst er í skýringu nr. 18. Í þeirri skýringu eru jafnframt upplýsingar um stigskiptingu gangvirðis samkvæmt verðmatsaðferðum.

b) Eignarhlutir í félögum og sjóðum

Eignarhlutir í félögum og sjóðum eru hlutabréf og hlutdeildarskírteini verðbréfasjóða. Þessi flokkur fjárfestinga er færður á gangvirði.

c) Skuldabréf

Undir skuldabréf eru færð öll skuldabréf, bæði verðbréf sem eru á afskrifuðu kostnaðarverði og gangvirði. Undir þennan flokk falla jafnframt útlán. Skuldabréf og útlán eru færð með áföllnum vöxtum, verðbótum og gengismun í árslok. Verðbætur miðast við viðeigandi vísitölu næsta mánaðar eftir lok reikningsárs. Í skýringu nr. 18 er gerð nánari grein fyrir skiptinu skuldabréfa eftir reikningshaldslegri meðhöndlun.

d) Niðurfærsla skuldabréfa og útlána

Við mat á útlánnum og skuldabréfum sem færð eru á afskrifuðu kostnaðarverði er tekið tillit til tapsáhættu vegna óvissu um innheimtu sem kann að vera fyrir hendi á reikningskiladegi í samræmi við settar reikningskilareglur. Hér er ekki um endanlega afskrift að ræða heldur er myndaður niðurfærslureikningur til að mæta

Skýringar

þeim kröfum sem kunna að tapast. Við niðurfærsluna hafa sérstakar áhættur verið metnar jafnframt því sem reiknuð er almenn niðurfærsla. Niðurfærslureikningurinn er dreginn frá stöðu skuldabréfa og útlána til sjóðfélaga í árslok.

e) Bundnar bankainnstæður

Undir bundnar bankainnstæður eru færð innlán í bönkum og sparisjóðum sem bundin eru til lengri tíma en þriggja mánaða en þessar bankainnstæður eru skilgreindar sem fjárfesting en ekki handbært fé.

f) Aðrar fjárfestingar

Undir aðrar fjárfestingar eru færðar allar fjárfestingar sem ekki falla undir liði sem taldir eru upp hér að ofan. Hér eru meðal annars færðar húseignir og lóðir sem tekin voru yfir til fullnustu greiðslu. Fullnustueignir eru færðar á gangvirði eða kostnaðarverði hvort sem lægra reynist á reikningsskiladegi. Í skýringu nr. 11 er gerð nánari grein fyrir þessum lið.

2.9. Kröfur

Kröfur eru færðar á gangvirði við upphaflega skráningu í bókhald. Á hverjum reikningsskiladegi eru kröfur metnar með hliðsjón af tapsáhættu og fært til lækkunar á kröfunum samkvæmt niðurstöðu slíks mats.

2.10. Varanlegir rekstrarfjármunir og óefnislegar eignir

Fasteignir og aðrir varanlegir rekstrarfjármunir eru færðir á kostnaðarverði að frádregnum afskriftum. Afskriftir eru reiknaðar sem fastur árlegur hundraðshluti af kostnaðarverði og greinast þannig: Fasteign undir starfsemi sjóðsins í Húsi verslunarinnar er afskrifuð um 2%, endurbætur á fasteigninni um 4%, innréttingar um 10% og skrifstofutæki ásamt tölva- og hugbúnaði um 20%.

2.11. Handbært fé

Handbært fé er fært í efnahagsreikning á gangvirði. Handbært fé samkvæmt sjóðstreymi samanstendur af óbundnum bankainnstæðum í íslenskum krónum og erlendum gjaldmiðlum.

2.12. Umreikningur í íslenskar krónur

Eignir og skuldir í erlendri mynt eru umreiknaðar í íslenskar krónur miðað við opinbert gengi Seðlabanka Íslands í árslok. Notað er kaupgengi fyrir eignir og sölugengi fyrir skuldir.

3. Sérstök aukaframlög

	2015	2014
Árlegt fjárframlag ríkissjóðs til jöfnunar á örorkubyrdi lífeyrissjóða	440.754	302.859

4. Lífeyrir

4.1. Heildarfjárhæð lífeyris:

	2015	2014
Ellilífeyrir	7.506.961	6.837.550
Örorkulífeyrir	2.163.051	1.960.942
Makalífeyrir	686.933	666.077
Barnalífeyrir	106.595	100.890
Samtals úr samtryggingardeild	10.463.540	9.565.459
Lífeyrir úr verðbréfaleið	455.627	395.147
Lífeyrir úr innlánsleið	96.035	37.708
Samtals úr séreignardeild	551.662	432.855
Heildarfjárhæð lífeyris	11.015.202	9.998.314

4.2. Beinn kostnaður vegna örorkulífeyris:

Kostnaður vegna örorkumats	14.541	15.546
--------------------------------------	--------	--------

Fjárhæðir í þúsundum króna.

Skýringar

5. Hreinar fjárfestingartekjur

5.1. Hreinar tekjur af eignarhlutum í innlendum félögum og sjóðum sundurliðast þannig:

	Bókfært verð 31.12.2015	Arður	Gangvirðis- breyting	Hreinar tekjur samtsals 2015	Hreinar tekjur samtsals 2014
Icelandair Group hf.	25.811.419	364.568	10.207.906	10.572.474	2.639.614
Össur hf.	17.213.697	82.594	3.951.579	4.034.173	4.602.468
Marel hf.	16.979.187	47.968	7.736.079	7.784.047	415.057
HB Grandi hf.	8.687.332	272.431	1.316.230	1.588.661	1.446.835
Reitir fasteignafélag hf.	7.307.170	0	2.427.426	2.427.426	0
Framtakssjóður Íslands slhf.	6.946.852	0	(48.553)	(48.553)	1.020.037
Eimskipafélag Íslands hf.	6.696.459	145.675	(38.703)	106.972	(652.625)
Síminn hf.	4.985.376	0	1.434.046	1.434.046	0
Hagar hf.	4.294.163	162.948	416.956	579.904	159.148
Reginn fasteignafélag hf.	4.084.412	0	1.260.750	1.260.750	(407.027)
Aðrar eignir	36.727.420	1.253.423	4.219.839	5.473.262	73.713
	139.733.487	2.329.607	32.883.555	35.213.162	9.297.220

Hreinar tekjur af eignarhlutum í erlendum félögum og sjóðum sundurliðast þannig:

	Bókfært verð 31.12.2015	Áhrif gjaldmiðils	Gangvirðis- breyting	Hreinar tekjur samtsals 2015	Hreinar tekjur samtsals 2014
Vanguard Global Stock *	21.821.932	200.559	(285.421)	(84.862)	2.198.145
MFS Meridian-Global Concentrated F.*	7.183.484	(67.823)	(100.999)	(168.822)	609.417
MFS Meridian-Global Equity Fund * ..	7.034.253	(74.167)	(139.191)	(213.358)	504.706
State Street North American Enhanced F.*	5.098.862	115.022	29.388	144.410	920.528
Franklin Templeton Growth Fund * ..	4.355.454	(404.450)	181.058	(223.392)	357.332
Morgan Stanley Private Markets Fund III	3.854.098	95.306	618.556	713.862	90.494
Morgan Stanley Emerging PMF I LP. .	3.321.319	68.522	440.053	508.575	(171.803)
SVG Sapphire IV.	3.308.876	(404.825)	682.078	277.253	393.065
Schroder Private Equity Fund III	3.291.671	(338.675)	824.181	485.506	571.563
Morgan Stanley Private Markets Fund IV	3.265.314	73.043	287.919	360.962	140.145
Aðrar eignir	90.378.871	1.694.485	282.628	1.977.113	15.094.127
	152.914.134	956.997	2.820.250	3.777.247	20.707.719

Samtals hreinar tekjur af eignar-
hlutum í félögum og sjóðum

38.990.409 **30.004.939**

* Framangreindir aðilar eru áhættudreifð alþjóðleg hlutabréfasöfn. Gangvirðisbreytingar í innlendum og erlendum framtakssjóðum samanstanda jafnframt af söluhagnaði og arðgreiðslum vegna undirliggjandi eigna.

Skýringar

5.2. Hreinar tekjur af skuldabréfum sundurliðast þannig:

	Vaxtatekjur og verðbætur	Áhrif gjaldmiðils	Breyting á niðurfærslu	Samtals 2015	Samtals 2014
Skuldabréf sem haldið er til gjalddaga					
Ríkisskuldabréf	3.786.805	0	0	3.786.805	2.825.943
Íbúðalánasjóður	6.115.684	0	0	6.115.684	5.725.049
Skuldabréf sveitarfélaga	1.449.189	0	0	1.449.189	792.066
Skuldabréf lánastofnana	294.819	0	0	294.819	(109.922)
Skuldabréf fyrirtækja	2.312.588	(30.804)	0	2.281.784	972.182
Skuldabréf fagfjárfestastjóða	674.015	0	0	674.015	540.816
Skuldabréf ýmissa lánasjóða	390.947	0	0	390.947	222.404
Sjóðfélagalán og önnur veðlán	2.525.020	0	116.292	2.641.312	2.795.321
Samtals	17.549.067	(30.804)	116.292	17.634.555	13.763.859

	Gang- virðisbreyting	Áhrif gjaldmiðils	Niðurfærsla	Samtals 2015	Samtals 2014
Skuldabréf færð á gangvirði					
Ríkisskuldabréf	704.360	0	0	704.360	831.487
Íbúðalánasjóður	1.405.258	0	0	1.405.258	(827.276)
Skuldabréf lánastofnana	19.144	0	0	19.144	0
Samtals	2.128.762	0	0	2.128.762	4.211
Samtals tekjur af skuldabréfum	19.677.829	(30.804)	116.292	19.763.317	13.768.070

Breyting á niðurfærslu skuldabréfa greinist þannig:

	2015	2014
Niðurfærsla 1.1.	1.801.457	10.778.785
Endanlega afskrifað á árinu	(276.244)	(206.446)
Áður varúðarfærð skuldabréf færð út	0	(8.574.257)
Breyting á niðurfærslu	(116.292)	(196.625)
Niðurfærsla 31.12.	1.408.921	1.801.457

5.3. Hreinar tekjur af afleiðusamningum sundurliðast þannig:

	2015	2014
Hreinar tekjur af gjaldmiðlavarðarsamningum (lokauppgjör)	0	881.038

6. Ýmsar fjárfestingartekjur

	2015	2014
Tekjur vegna fullnustueigna	59.084	0

Skýringar

7. Fjárfestingargjöld

	2015	2014
Gjöld vegna fullnustueigna	0	133.263
Vaxtagjöld	889	273
Þóknarir til erlendra verðbréfa- og framtakssjóða vegna Umsýslu og eignastýringar	34.763	4.965
Þóknarir til innlendra fjármálafyrirtækja vegna Umsýslu- og vörslugjalda	62.956	86.207
Samtals fjárfestingargjöld	<u>98.608</u>	<u>224.708</u>

Áætluð Umsýsluþóknun

Sjóðurinn hefur fjárfest í innlendum og erlendum verðbréfa- og framtakssjóðum. Umsýsluþóknun sjóðsins vegna framangreindra fjárfestinga er innifalin í gengi viðkomandi sjóða (e. Net Asset Value). Samanlögð heildarþóknun vegna þessara fjárfestinga er áætluð 998,3 milljónir króna á árinu 2015. Þar af eru þóknarir til erlendra verðbréfa- og framtakssjóða 764,6 milljónir króna. Samanlögð áætluð Umsýsluþóknun vegna ársins 2014 er 1.042,9 milljónir króna og þar af vegna erlendra verðbréfa- og framtakssjóða 830,5 milljónir króna.

8. Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður

	2015	2014
Laun og launatengd gjöld	499.691	451.537
Sjóðfélagayfirlit og kynningarstarfsemi	21.331	28.517
Upplýsingaveitur	23.882	19.323
Endurskoðendur og tryggingafræðingur	28.665	27.580
Fjármálaeftirlitið	26.504	23.519
Gjald til Landssamtaka lífeyrissjóða og Umboðsmanns skuldara	25.594	28.320
Ýmiss skrifstofu- og stjórnunarkostnaður	115.103	119.143
Afskriftir fasteignar, innbús og rekstrarfjármuna	52.506	37.250
Samtals	793.276	735.189
Endurgreiddur kostnaður vegna innheimtu gjalda fyrir stéttarfélög	(81.194)	(71.364)
	<u>712.082</u>	<u>663.825</u>

Heildarlaun, hlunnindi og þóknarir til stjórnar, endurskoðunarnefndar og lykilstjórnenda sundurliðast þannig:

	2015	2014
Ásta Rut Jónasdóttir, stjórnarformaður (var í endurskoðunarnefnd 2014)	3.591	3.730
Helgi Magnússon, varaformaður	2.693	2.631
Anna G. Sverrisdóttir, stjórnarmaður og formaður endurskoðunarnefndar	1.796	1.754
Birgir S. Bjarnason, stjórnarmaður	1.356	146
Birgir Már Guðmundsson, stjórnarmaður og áður í endurskoðunarnefnd	2.344	1.976
Fríður Birna Stefánsdóttir, stjórnarmaður	1.796	1.754
Margrét Sif Hafsteinsdóttir, stjórnarmaður	1.356	220
Páll Örn Línal, stjórnarmaður	1.796	1.754
Benedikt Kristjánsson, fyrrverandi stjórnarmaður	515	1.754
Guðný Rósa Þorvarðardóttir, fyrrverandi stjórnarmaður	515	1.754
Hannes G. Sigurðsson, fyrrverandi formaður endurskoðunarnefndar	1.097	978
Stefán Sveinbjörnsson, endurskoðunarnefnd	548	0
Varamenn í stjórn og fyrrverandi nefndarmenn í endurskoðunarnefnd	227	1.370
Guðmundur Þ. Þórhallsson, framkvæmdastjóri	37.372	35.853
Tómas N. Möller, forstöðumaður lögfræðisviðs og staðgengill framkvæmdastjóra	24.411	23.264
Fríðrik Nikulásson, forstöðumaður eignastýringar	22.518	22.101
Haraldur Arason, deildarstjóri tölvudeildar	22.519	21.595
Valgarður Sverrisson, skrifstofustjóri	20.954	20.100
	<u>147.404</u>	<u>142.734</u>

Skýringar

Eftirtaldir stjórnarmenn eru studdir til stjórnarstarfa af sjóðnum og þáðu stjórnarlaun á árinu 2015 sem greidd voru af viðkomandi félagi og eru ekki innifalín í framangreindum fjárhæðum:

Ásta Rut Jónasdóttir 815 þús.kr., Benedikt Kristjánsson 6.150 þús.kr. og Helgi Magnússon 9.473 þús.kr.

	2015	2014
Póknun til ytri endurskoðanda sjóðsins sundurliðast þannig:		
Endurskoðun, könnun og önnur staðfestingarvinna	14.914	15.262
Önnur þjónusta	4.088	4.120
	<u>19.002</u>	<u>19.382</u>
Póknun til innri endurskoðanda sjóðsins sundurliðast þannig:		
Innri endurskoðun	5.023	5.009
Önnur þjónusta	105	60
	<u>5.128</u>	<u>5.069</u>
Póknun til tryggingastærðfræðings sjóðsins sundurliðast þannig:		
Útreikningur á tryggingafræðilegri stöðu	2.018	2.005
Önnur þjónusta	2.517	1.124
	<u>4.535</u>	<u>3.129</u>

9. Eignarhlutir í félögum og sjóðum

Innlend hlutabréf:

Skráð innlend félög:	2015			2014		
	Gangvirði	Eignarhlutur	Kostnaðarverð	Gangvirði	Eignarhlutur	Kostnaðarverð
Icelandair Group hf.	25.811.419	14,6%	2.573.285	15.603.513	14,6%	2.573.285
Össur hf.	17.213.697	8,1%	6.504.412	12.553.421	7,7%	5.794.298
Marel hf.	16.979.187	9,1%	6.451.232	9.243.108	9,1%	6.451.231
HB Grandi hf.	8.687.332	11,6%	5.601.533	6.138.777	10,0%	4.366.823
Reitir fasteignafélag hf.	7.307.170	11,5%	4.881.652			
Eimskipafélag Íslands hf.	6.696.459	14,2%	5.639.172	6.905.012	14,6%	5.808.682
Síminn hf.	4.985.376	14,3%	3.551.331			
Hagar hf.	4.294.163	8,2%	3.116.856	3.877.207	8,2%	3.116.856
Reginn fasteignafélag hf.	4.084.412	14,6%	2.239.763	2.823.662	14,6%	2.239.763
Eik fasteignafélag hf.	2.884.765	10,5%	2.269.497			
N1 hf.	2.584.400	14,2%	628.306	2.306.080	14,2%	1.267.718
Fjarskipti hf.	2.139.685	13,3%	1.418.334	1.563.444	13,3%	1.418.334
Vátryggingarfélag Íslands hf.	2.051.220	9,3%	2.061.357	2.182.447	9,6%	2.192.967
Tryggingamiðstöðin hf.	1.725.720	9,9%	963.058	1.927.238	9,6%	963.058
Sjóvá Almennar hf.	912.240	4,5%	841.250	621.400	3,3%	616.177
Nýherji hf.	853.207	10,3%	495.264	196.422	9,5%	364.064
Önnur félög, undir 2% eignarhlutur . . .	85.713			463.356		
	<u>109.296.165</u>			<u>66.405.087</u>		

Fjárhæðir í þúsundum króna.

Óskráð innlend félög og framtakssjóðir:

Óskráð félög og framtakssjóðir:	2015			2014		
	Gangvirði	Eignarhlutur	Kostnaðarverð	Gangvirði	Eignarhlutur	Kostnaðarverð
Framtakssjóður Íslands slhf.	6.946.852	19,9%	4.062.081	7.372.232	19,9%	4.438.908
Skipti hf.				3.211.331	13,2%	3.211.331
Reitir fasteignafélag hf.				3.000.000	7,8%	3.000.000
Jarðvarmi slhf.	2.835.463	19,9%	2.579.040	2.835.463	19,9%	2.579.040
IEI slhf.	2.643.824	19,9%	1.692.802	2.340.898	19,9%	1.692.802
Eik Fasteignafélag hf.				2.249.754	10,5%	2.269.496
Eyrir Invest hf. A-hlutar	2.385.620	10,0%	2.449.250	1.757.400	10,0%	2.449.250
Horn II slhf.	1.479.026	18,2%	1.230.686	1.343.717	18,2%	1.230.686
SRE II slhf.	1.457.992	19,0%	847.620	1.009.595	19,0%	770.330
Eyrir Invest hf. B-hlutar	1.404.923		1.200.000	803.077		1.200.000
BG12 slhf.	1.383.274	14,9%	1.468.132	1.383.274	14,9%	1.468.132
Hampiðjan hf.	1.315.666	9,6%	1.195.948			
FAST-1 slhf.	1.308.478	19,6%	1.308.478	1.308.478	19,4%	1.308.478
Veðskuld slhf.	994.872	19,9%	994.872	397.942	19,9%	397.942
SF VI slhf.	721.055	14,5%	744.629			
Edda slhf.	641.072	19,9%	697.130	227.855	19,9%	227.855
Akur fjárfestingar slhf.	635.536	19,9%	635.536	360.119	19,9%	360.119
Kvika banki hf.	476.566	9,9%	743.039	342.000	9,7%	570.000
Kjölfesta slhf.	448.272	20,0%	448.272	320.561	20,0%	320.561
Eyrir Sprotar slhf.	398.000	15,8%	398.000			
SRE I slhf.	363.692	19,0%	278.350	358.932	19,0%	278.350
Auður I fagfjárf.sjóður slhf.	323.906	9,4%	302.940	267.363	9,4%	298.412
Frumtak 2 slhf.	227.688	19,9%	227.688			
Frumtak slhf.	227.373	9,9%	355.733	202.850	9,1%	346.943
FÍ fasteignafélag.	201.373	19,9%	270.693	161.679	19,9%	201.802
Landsbréf ITF slhf.	180.616	14,6%	193.690	102.414	14,6%	112.136
Arev NII slhf.	121.312	18,5%	121.312	5.601	18,9%	5.601
Brú Venture Capital	113.400	13,1%	598.062	113.400	13,1%	598.062
Virðing hf.	107.908	8,0%	178.747	107.908	8,0%	178.747
Eldey TLH hf.	59.560	14,9%	59.559			
Brunnur vaxtarsjóður slhf.	52.602	19,9%	65.670			
Klakki ehf.	47.598	3,1%		47.598	3,1%	
Undirbún.félag Verðbréfa hf.	9.188	10,0%	9.188			
Eign.h.fél. líf.sj. Verðbr.þing	1.561	12,9%	1.556	1.561	12,9%	1.556
Framtakssj. Íslands GP hf.	1.086	15,0%	1.086	1.086	15,0%	1.086
Sunnuvellir slhf.	800	20,0%	800			
Jarðvarmi GP hf.	775	14,9%	618	775	14,9%	618
BG12 GP hf.	598	15,0%	598	598	15,0%	598
SRE II GP ehf.	540	15,0%	623	546	15,0%	623
SRE I GP ehf.	528	15,0%	623	174	15,0%	623
VI hf.	400	10,0%	400	400	10,0%	400
Bakkavör ehf. A-hlutir	1	7,5%		1	7,5%	
Önnur félög, undir 2% eignarhlutur ...	85.917			85.917		
	<u>29.604.913</u>			<u>31.722.499</u>		

Hlutdeildarskírteini í verðbréfasjóðum:

Innlendir skuldabréfasjóðir:						
Gamma Iceland Fixed Income	729.069	10,0%	600.000	651.764	14,0%	600.000
Veðskuldabréfasjóður IV	103.340	15,0%	100.000	100.000	15,0%	100.000
	<u>832.409</u>			<u>751.764</u>		

Alls eignarhlutir í innlendum félögum og sjóðum 139.733.487 98.879.350

Skýringar

Erlendir eignarhlutar	2015			2014		
	Gangvirði	*Eignarhlutur	Kostnaðarverð	Gangvirði	*Eignarhlutur	Kostnaðarverð
Hlutabréf í sérgreindum hlutabréfasöfnum						
Schroder Investment Management . . .	37.472.743		9.443.861	36.971.509		9.443.861
MFS	12.853.934		13.080.000	0		
Morgan Stanley	6.368.546		5.021.732	4.950.665		3.730.232
	<u>56.695.223</u>			<u>41.922.174</u>		

* Á ekki við, því um er að ræða sérgreint hlutabréfasafn í eigu sjóðsins.

Hlutdeildarskírteini í skráðum hlutabréfasjóðum:

Vanguard Global Stock	21.821.932	2,0%	7.808.330	16.268.746	1,4%	2.170.290
MFS Meridian Fund	7.183.484	7,8%	6.742.900	3.392.917	3,8%	2.783.500
MFS Meridian Fund	7.034.253	1,1%	6.742.900	3.288.206	0,5%	2.783.500
State Street Fund	5.098.862	4,0%	1.934.170	4.954.450	3,4%	1.934.170
GS N11	3.060.054	4,5%	3.543.900	3.561.696	2,6%	3.543.900
JP Morgan F.	0			2.417.858	3,0%	(2.458.432)
Atlantis China F.	833.608	7,8%	(333.498)	693.721	4,1%	(333.498)
Morgan Stanley Asian F.	819.904	3,5%	491.033	860.259	2,5%	491.033
Coupland Cardiff Asia Fund	578.603	14,1%	614.012	603.723	2,5%	614.012
LFP China Value	339.608	3,1%	340.729	0		
Aðrir hlutabréfasjóðir, undir 2% eignarhlutur	13.704.080			18.052.893		
	<u>60.474.388</u>			<u>54.094.469</u>		

Hlutdeildarskírteini í skráðum skuldabréfasjóðum:

Skuldabréfasjóðir, undir 2% eignarhlutur	3.554.057		(2.296.078)	15.446.536		10.162.705
	<u>3.554.057</u>			<u>15.446.536</u>		

Hlutdeildarskírteini í skráðum framtakssjóðum:

SVG Sapphire	3.308.876	14,3%	4.981.505	5.485.421	14,3%	4.981.505
Schroder Private Equity F.	3.291.671	7,1%	(78.138)	4.181.234	7,1%	1.296.932
Aberdeen Fund	1.275.980	3,6%	914.578	1.054.924	3,6%	914.578
Schroder Private Equity F.	608.746	3,5%	(1.023.977)	877.272	3,5%	(679.448)
Schroder Private Equity F.	281.578	4,1%	(920.605)	364.944	4,1%	(815.500)
Schroder Sapphire	16.827	8,0%	464.839	33.137	8,0%	464.839
	<u>8.783.678</u>			<u>11.996.932</u>		

Skýringar

Hlutdeildarskírteini í óskráðum framtakssjóðum:	2015			2014		
	Gangvirði	Eignarhlutur	Kostnaðarverð	Gangvirði	Eignarhlutur	Kostnaðarverð
Morgan Stanley PMF	3.854.098	5,2%	4.382.356	4.282.332	5,2%	4.365.497
Morgan Stanley PMF	3.265.314	2,6%	3.472.238	3.682.819	2,5%	3.341.851
Morgan Stanley PMF	3.321.319	7,1%	3.184.235	3.268.803	7,1%	3.062.158
Aberdeen Fund	2.878.936	15,0%	1.884.319	2.644.547	15,0%	1.884.319
Partners Group	2.572.398	3,4%	2.666.162	2.803.810	3,4%	2.666.162
Morgan Stanley GSOF	1.961.098	6,0%	2.372.227	1.367.094	6,0%	1.134.891
Morgan Stanley PMF	1.091.160	6,8%	1.220.294			
Black Rock ML	631.683	10,6%	1.294.065	861.774	10,6%	1.294.065
PE Co-Inv. Partners	464.728	4,7%	487.216			
Scudder Venture F.	25.427	2,9%	145.314	32.207	2,9%	145.314
Aðrir framtakssjóðir, eignarhlutur undir 2%	3.340.627			4.310.947		
	<u>23.406.788</u>			<u>23.254.333</u>		
Alls eignarhlutir í erlendum félögum og sjóðum	152.914.134			146.714.444		
Samtals	<u>292.647.621</u>			<u>245.593.794</u>		

Kostnaðarverð í töflu hér að framan er skilgreint sem kaupverð að frádregnu söluverði í viðkomandi félagi, framtakssjóði eða verðbréfasjóði. Þannig er ekki tekið tillit til arðgreiðslna. Kostnaðarverð er ekki sett fram þar sem eðli og uppbygging fjárfestingarinnar leiðir ekki fram kostnaðarverð sem hægt er að byggja á.

Sjóðurinn á ekki eignaraðild að félagi þar sem um er að ræða ótakmarkaða ábyrgð, né þar sem um er að ræða dóttur- eða hlutdeildarfélag.

10. Skuldabréf

Skuldabréf metin á gangvirði:

	2015	2014
Ríkisskuldabréf	30.512.303	30.370.812
Íbúðalánasjóður	31.931.598	29.442.482
Skuldabréf lánastofnana	3.132.605	0
	<u>65.576.506</u>	<u>59.813.294</u>

Skuldabréf haldið til gjalddaga og útlán:

	2015	2014
Ríkisskuldabréf	28.461.137	29.024.005
Íbúðalánasjóður	63.695.850	62.135.185
Skuldabréf sveitarfélaga	21.874.156	18.367.375
Skuldabréf lánastofnana	6.731.319	3.851.432
Skuldabréf fyrirtækja	41.201.385	28.559.316
Skuldabréf fagfjárfestastjóða	11.182.923	10.989.746
Ýmsir lánasjóðir	5.314.490	5.660.229

Skýringar

Útlán greinast þannig:	2015	2014
Útlán til sjóðfélaga	37.940.837	39.660.770
Önnur útlán	3.573.107	4.290.971
Varúðarniðurfærsla veðskuldabréfa	(1.408.921)	(1.801.457)
	<u>218.566.283</u>	<u>200.737.572</u>
Skuldabréf alls	<u>284.142.789</u>	<u>260.550.866</u>
Áætlað gangvirði þeirra framangreindra skuldabréfa sem haldið er til gjalddaga og útlán	233.353.886	219.741.519

11. Aðrar fjárfestingar

	2015	2014
Fullnustueignir	<u>381.150</u>	<u>374.250</u>

Í árslok 2015 nam samanlagt fasteignamat fullnustueigna í eigu sjóðsins kr. 367.530 þús.kr. og váttryggingarverðmæti kr. 410.710 þús.kr.

12. Skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum

Fjárfestingar skiptast þannig niður á gjaldmiðla:	2015	2014
ISK	422.444.098	360.112.539
USD	83.757.837	81.287.028
EUR	24.706.038	21.636.698
GBP	8.519.863	6.794.447
Aðrir gjaldmiðlar	38.001.794	37.734.439
	<u>577.429.630</u>	<u>507.565.151</u>
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum:		
Eignir í íslenskum krónum	73,2%	70,9%
Eignir í erlendum gjaldmiðlum	26,8%	29,1%
	<u>100%</u>	<u>100%</u>

13. Kröfur

Kröfur á launagreiðendur:	2015	2014
Áætluð óinnheimt iðgjöld	2.281.200	2.303.800
Aðrar kröfur á launagreiðendur	61.685	74.508
	<u>2.342.885</u>	<u>2.378.308</u>
Aðrar kröfur:		
Ógreiddar samningsgreiðslur vegna seldra fullnustueigna ofl.	14.707	46.853
	<u>2.357.592</u>	<u>2.425.161</u>

Skýringar

14. Varanlegir rekstrarfjármunir

Bókfært verð greinist þannig:	Fasteign til		Skrifstofu- og tölvu- búnaður	Samtals 2015	Samtals 2014
	eigin nota	Innréttingar			
Heildarverð í ársbyrjun	412.910	237.840	170.971	821.721	661.616
Viðbætur á árinu	0	74.137	15.168	89.305	160.105
Afskrifað í ársbyrjun	223.750	79.881	101.222	404.853	367.602
Afskrifað á árinu	13.080	21.706	17.719	52.505	37.250
Bókfært verð í árslok	176.080	210.390	67.198	453.668	416.869

Fasteignamat og váttryggingarverðmæti í þús.kr. greinist þannig:

	Fasteignamat		Váttryggingarverðmæti	
	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014
Fasteign til eigin nota	466.050	454.500	879.417	830.500

15. Aðrar skuldir

	2015	2014
Ógreitt til stéttarfélaganna vegna innheimtu félagsgjalda	232.565	211.681
Ógreidd staðgreiðsla vegna lífeyrisgreiðslna og launa	203.505	195.555
Ógreitt framlag í starfsendurhæfingarsjóð	20.846	20.037
Ógreitt annað	52.390	111.034
	509.306	538.307

16. Tryggingafræðileg staða

Tryggingafræðileg staða samtryggingardeildar sjóðsins er reiknuð í samræmi við ákvæði 39. gr. laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða. Útreikningurinn er gerður af tryggingastærðfræðingi sem hefur til þess tilskilda staðfestingu frá Fjármálaeftirlitinu og starfar sjálfstætt utan sjóðsins. Helstu forsendur útreikninga miðast við ákvæði IV kafla reglugerðar nr. 391/1998 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða. Þar kemur m.a. fram að meta skuli dánar- og lífslíkur miðað við nýjustu dánar- og eftirlifendatölur útgefnar af Félagi íslenskra tryggingastærðfræðinga. Í reglugerðinni kemur einnig fram að við núvirðisútreikning væntanlegs lífeyris og framtíðariðgjalda skuli nota 3,5% vaxtaviðmiðun umfram vísitölu neysliverðs. Forsendur eru óbreyttar milli ára.

Yfirlit um breytingu á tryggingafræðilegri stöðu samtryggingardeildar

Eignir	2015	2014
Endurmetin eign til tryggingafræðilegs uppgjörðs í árslok	903.008.999	811.754.573
Endurmetin eign til tryggingafræðilegs uppgjörðs í ársbyrjun	811.754.573	733.931.562
Hækkun endurmetinnar eignar á árinu	91.254.426	77.823.011
Skuldbindingar		
Skuldbindingar í árslok	830.693.804	771.997.874
Skuldbindingar í ársbyrjun	771.997.874	727.443.507
Hækkun skuldbindinga á árinu	58.695.930	44.554.367
Breyting á tryggingafræðilegri stöðu á árinu	32.558.496	33.268.644

Skýringar

Yfirlit um breytingu á áföllnum lífeyrisskuldbindingum samtryggingardeildar

	2015	2014
Áfallnar lífeyrisskuldbindingar í ársbyrjun	455.694.262	426.819.933
Hækkun lífeyrisskuldbindinga vegna vaxta og verðbóta.	25.430.535	19.869.534
Hækkun áunninna réttinda vegna iðgjalda ársins.	20.973.435	19.891.850
Lækkun vegna greidds lífeyris á árinu	(10.701.291)	(9.788.849)
Lækkun vegna annarra breytinga.	(2.820.977)	(1.098.206)
Áfallnar lífeyrisskuldbindingar í árslok	<u>488.575.964</u>	<u>455.694.262</u>

17. Skuldbindingar utan efnahags

Sjóðurinn hefur gert samninga sem skuldbinda hann til framtíðarfjárfestinga. Með samningunum hefur sjóðurinn skuldbundið sig til að fjárfesta í framtaks- og fasteignasjóðum fyrir ákveðna fjárhæð sem er innkölluð í nokkrum áföngum. Staða skuldbindinga í árslok er sem hér greinir:

	2015	2014
Innlendir framtakssjóðir	9.002.042	6.744.286
Erlendir framtakssjóðir	10.386.863	9.200.531
	<u>19.388.905</u>	<u>15.944.817</u>

18. Fjármálagerningar

18.1. Flokkar fjármálagerninga

Fjárfestingar lífeyrissjóðsins skiptast í eftirfarandi flokka fjármálagerninga:

Fjárfestingar í árslok 2015	Gangvirði	Útlán	Haldið til		
			gjaldþaga	Samtals	Gangvirði
Eignarhlutir í félögum og sjóðum . . .	292.647.621	0	0	292.647.621	292.647.621
Skuldabréf	65.576.506	40.105.023	178.461.260	284.142.789	298.930.392
Bundnar bankainnstæður.	258.070	0	0	258.070	258.069
Aðrar fjárfestingar.	381.150	0	0	381.150	381.150
Fjárfestingar samtals	<u>358.863.347</u>	<u>40.105.023</u>	<u>178.461.260</u>	<u>577.429.630</u>	<u>592.217.232</u>

Fjárfestingar í árslok 2014	Gangvirði	Útlán	Haldið til		
			gjaldþaga	Samtals	Gangvirði
Eignarhlutir í félögum og sjóðum . . .	245.593.794	0	0	245.593.794	245.593.794
Skuldabréf	59.813.295	42.150.282	158.587.289	260.550.866	279.554.814
Bundnar bankainnstæður.	1.046.241	0	0	1.046.241	1.046.240
Aðrar fjárfestingar.	374.250	0	0	374.250	374.250
Fjárfestingar samtals	<u>306.827.580</u>	<u>42.150.282</u>	<u>158.587.289</u>	<u>507.565.151</u>	<u>526.569.098</u>

Skýringar

18.2. Stigskipting gangvirðis

Taflan hér að neðan sýnir fjárfestingar sem færðar eru á gangvirði, flokkaðar eftir verðmatsaðferð. Matsaðferðum er skipt í þrjú stig sem endurspeglar mikilvægi þeirra forsenda sem lagðar eru til grundvallar við ákvörðun gangvirðis eignanna. Stigin eru eftirfarandi:

Stig 1: Gangvirðismatið byggir á skráðum verðbréfum á virkum markaði fyrir samskonar eignir og skuldir.

Stig 2: Gangvirðismatið byggir ekki á skráðum verðum á virkum markaði (stig 1) heldur á upplýsingum sem eru sannreynanlegar fyrir eignina eða skuldina, annað hvort beint (t.d. verð) eða óbeint (t.d. afleiddar af verðum).

Stig 3: Gangvirðismatið byggir á mikilvægum upplýsingum öðrum en markaðsupplýsingum.

	Stig 1	Stig 2	Stig 3	Samtals
Fjárfestingar á gangvirði í árslok 2015. . . .	297.899.144	6.964.306	53.999.897	358.863.347
	Stig 1	Stig 2	Stig 3	Samtals
Fjárfestingar á gangvirði í árslok 2014. . . .	239.379.565	5.287.151	62.160.864	306.827.580

Við mat á fjáreignum sem falla undir stig 2 eru notaðar eftirfarandi aðferðir:

Í stig 2 eru færðar fjárfestingar sjóðsins í erlendum framtakssjóðum. Í stig 2 eru færðar fjárfestingar þar sem ekki er virkur markaður. Matið á eignunum ákvarðast af nýlegum viðskiptum ótengdra aðila eða kauptilboðum frá ótengdum aðilum. Einnig er stuðst við gangvirði annarra sambærilegra fjáreigna.

Við mat á fjáreignum sem falla undir stig 3 eru notaðar eftirfarandi aðferðir:

Við mat á fjárfestingum sem falla undir stig 3 eru notuð gögn eins og verðmat frá rekstraraðilum fjárfestinga- og fagfjárfestasjóða, söluréttur eða verðmat félagsins byggt á afkomu eða samanburði við sambærilegar fjáreignir.

Breytingar sem falla undir stig 3 á árinu eru eftirfarandi:

Staða 1.1.2015.	62.160.864
Keypt á árinu.	7.044.795
Selt á árinu og arðgreiðslur	(10.608.502)
Flutt af stigi 3 yfir á stig 1	(9.726.658)
Matsbreyting.	5.129.398
Staða 31.12.2015.	53.999.897

19. Áhættuþættir í starfsemi og áhættustýring

Hlutverk stjórnar lífeyrissjóðsins er samkvæmt lögum að hafa eftirlit með starfsemi sjóðsins. Liður í því eftirliti er samþykkt og innleiðing áhættustefnu. Á grundvelli hennar felur stjórn framkvæmdastjóra og áhættustjóra sjóðsins umsjón með framkvæmd stefnunnar.

Sjóðurinn leggur áherslu á það í störfum sínum að áhættustefnan og framkvæmd hennar sé virkur þáttur í starfseminni. Stefnan tekur m.a. mið af leiðbeinandi tilmælum Fjármálaeftirlitsins um áhættustýringu lífeyrissjóða, reynslu af áhættustýringu, eðli og umfangi reksturs sjóðsins og skýrslum erlendra aðila eins og IOPS (e. International Organisation of Pension Supervision).

Í áhættustefnunni er skipulag sjóðsins skilgreint, mælt fyrir um umsjón og ábyrgð er varðar framkvæmd áhættustýringar, þeir áhættuþættir sem sjóðurinn fylgist með tilgreindir sem og hvernig með þeim er fylgst. Jafnframt er í stefnunni áhættuskrá með yfirliti yfir helstu áhættuþætti.

Skýringar

Áhætta í starfsemi sjóðsins er skilgreind, til samræmis við skilgreiningu í leiðbeinandi tilmælum Fjármálaeftirlitsins, sem öll þau atvik sem auka marktækt líkurnar á því að réttindi sjóðfélaga skerðist til skemmri eða lengri tíma. Nær þessi áhætta bæði til atvika sem lúta að eignum og skuldbindingum sjóðsins sem og rekstrarlegum þáttum.

Helstu áhættuþættir í starfsemi sjóðsins eru fjárhagsleg áhætta (markaðsáhætta), mótaðilaáhætta, lífeyris-tryggingaráhætta, lausafjóránhætta og rekstraráhætta.

19.1. Fjárhagsleg áhætta

Fjárhagsleg áhætta felst í hættunni á fjárhagslegu tapi vegna breytinga á vöxtum, gengi gjaldmiðla eða virði verðbréfa. Fjárhagslegri áhættu má skipta í a) vaxta- og endurfjárfestingaráhættu, b) uppgreiðsluáhættu, c) markaðsáhættu, d) gjaldmiðlaáhættu, e) ósamræmisáhættu, f) verðbólguáhættu og g) áhættu vegna eigna utan efnahagsreiknings.

a) Vaxta- og endurfjárfestingaráhætta

Hættan á að breytingar á vöxtum og lögun vaxtaferils leiði til lækkunar á virði skuldabréfa. Ef vextir hækka getur sjóðurinn þurft að innleysa gengistap við sölu á skuldabréfum sem keypt voru á lægri vöxtum. Þá getur lækkandi vaxtaumhverfi leitt til lægri ávöxtunarkröfu við kaup nýrra skuldabréfa þegar núverandi skuldabréf eru á gjalddaga og þegar fjárfest er fyrir innflæði (endurfjárfestingaráhætta).

Hluti skuldabréfa sjóðsins er færður til bókar á gangvirði og hluti á upphaflegri ávöxtunarkröfu við kaup. Sá hluti sem færður er til bókar á gangvirði er næmur fyrir breytingum á ávöxtunarkröfu á markaði. Hér að neðan má sjá hvaða áhrif breytingar á ávöxtunarkröfu hefur á gangvirði skuldabréfa sem færð eru til bókar á gangvirði, hreina eign og tryggingafræðilega stöðu. Annars vegar er gert ráð fyrir að ávöxtunarkrafa verðtryggðra og óverðtryggðra markaðsskuldabréfa lækki um 100 punkta og hins vegar að ávöxtunarkrafan hækki um 100 punkta. 100 punkta breyting samsvarar eins prósentustigs breytingu á ávöxtunarkröfu.

Áhrif á hreina eign til greiðslu lífeyris:

	31.12.2015 100 punkta lækkun	31.12.2015 100 punkta hækkun	31.12.2014 100 punkta lækkun	31.12.2014 100 punkta hækkun
Breyting á ávöxtunarkröfu:				
Verðtryggð skuldabréf færð á gangvirði	3.979.215	(3.829.886)	3.812.489	(3.666.249)
Óverðtryggð skuldabréf færð á gangvirði	1.868.835	(1.818.817)	1.880.115	(1.827.649)
Samtals gangvirðisbreyting	5.848.050	(5.648.703)	5.692.604	(5.493.898)
Hrein eign til greiðslu lífeyris	583.675.552	583.675.552	514.570.672	514.570.672
Breyting á hreinni eign	5.848.050	(5.648.703)	5.692.604	(5.493.898)
Hrein eign til greiðslu lífeyris eftir breytt gangvirði	589.523.602	578.026.849	520.263.276	509.076.774

Í töflunni hér á eftir er sýnt hver áhrifin eru á tryggingafræðilega stöðu sjóðsins. Tryggingafræðileg staða þann 31.12.2015 er 8,7% en var 5,1% þann 31.12.2014.

Áhrif á tryggingafræðilega stöðu:

	31.12.2015 100 punkta lækkun	31.12.2015 100 punkta hækkun	31.12.2014 100 punkta lækkun	31.12.2014 100 punkta hækkun
Breyting á ávöxtunarkröfu:				
Verðtryggð skuldabréf færð á gangvirði	0,47%	(0,45%)	0,48%	(0,46%)
Óverðtryggð skuldabréf færð á gangvirði	0,22%	(0,22%)	0,24%	(0,23%)
Samtals áhrif á tryggingafræðilega stöðu	0,69%	(0,67%)	0,72%	(0,69%)
Tryggingafræðileg staða	8,70%	8,70%	5,10%	5,10%
Breyting á tryggingafræðilegri stöðu	0,69%	(0,67%)	0,72%	(0,69%)
Tryggingafræðileg staða eftir breytt gangvirði . .	9,39%	8,03%	5,82%	4,41%

Fjárhæðir í þúsundum króna.

b) Uppgreiðsluáhætta

Hluti af skuldabréfaeign sjóðsins er með uppgreiðsluheimild. Það felur í sér uppgreiðsluáhættu sem felst í því að skuldabréf verði mögulega greidd upp fyrir lokagjalddaga og lífeyrissjóðurinn þurfi því að endurfjárfesta á lægri vöxtum.

c) Markaðsáhætta

Markaðsáhætta er sú hættu á að gangvirði eignarhluta í félögum og sjóðum lækki. Hætta er á lækkun gangvirðis eignarhluta í félögum og sjóðum. VaR (Value at Risk) er notað til að meta líkur á tilteknu tapi miðað við eignasafn sjóðsins og söguleg gögn. Staðalfrávik er notað til að meta flökt/sveiflur eignasafna og með því er unnt að skoða sviðsmyndir til að meta markaðsáhættu.

Stór hluti eigna sjóðsins er í markaðsverðbréfum, bæði hlutabréfum og skuldabréfum. Markaðsverðbréf mynda stærsta hluta þeirra eigna sem ætlað er að standa á móti lífeyrisskuldbindingu sjóðsins. Fjárfestingar sjóðsins í eignarhlutum í félögum og sjóðum eru að mestu leyti í skráðum eignum, en þó er hluti af fjárfestingum sjóðsins einnig í óskráðum eignum.

	Fjárhæð	Fjárhæð	Hlutfall af eignum	Hlutfall af eignum
Innlend og erlend hlutabréf og hlutabréfasjóðir:	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014
Innlend hlutabréf og hlutabréfasjóðir á gangvirði	139.733.487	98.879.350	23,9%	19,2%
Erlend hlutabréf og hlutabréfasjóðir á gangvirði	152.914.134	146.714.444	26,2%	28,5%
Samtals	292.647.621	245.593.794	50,1%	47,7%

Áhrif 5% og 10% lækkunar á gangvirði eignarhluta í félögum og sjóðum á eignir sjóðsins og tryggingafræðilega stöðu er sýnd hér að neðan. Tekið skal fram að 5% og 10% hækkun á gangvirði hefur sömu áhrif en í gagnstæða átt, þ.e. til hækkunar á hreinni eign til greiðslu lífeyris og til bætingar á tryggingafræðilegri stöðu sjóðsins.

Áhrif á hreina eign til greiðslu lífeyris:	31.12.2015	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2014
Breyting á gangvirði:	-5%	-10%	-5%	-10%
Áhrif á innlend hlutabréf og hlutabréfasjóði	(6.986.674)	(13.973.349)	(4.943.968)	(9.887.935)
Áhrif á erlend hlutabréf og hlutabréfasjóði	(7.645.707)	(15.291.413)	(7.335.722)	(14.671.444)
Samtals gangvirðisbreyting	(14.632.381)	(29.264.762)	(12.279.690)	(24.559.379)
Hrein eign til greiðslu lífeyris	583.675.552	583.675.552	514.570.672	514.570.672
Breyting á hreinni eign	(14.632.381)	(29.264.762)	(12.279.690)	(24.559.379)
Hrein eign til greiðslu lífeyris eftir breytt gangvirði	569.043.171	554.410.790	502.290.982	490.011.292
Áhrif á tryggingafræðilega stöðu:	31.12.2015	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2014
Breyting á gangvirði:	-5%	-10%	-5%	-10%
Áhrif vegna innlendra hlutabréfa og hlutabréfasjóða	(0,8%)	(1,7%)	(0,6%)	(1,2%)
Áhrif vegna erlendra hlutabréfa og hlutabréfasjóða	(0,9%)	(1,8%)	(0,9%)	(1,9%)
Samtals gangvirðisbreyting	(1,7%)	(3,5%)	(1,5%)	(3,1%)
Tryggingafræðileg staða	8,7%	8,7%	5,1%	5,1%
Breyting á tryggingafræðilegri stöðu	(1,7%)	(3,5%)	(1,5%)	(3,1%)
Tryggingafræðileg staða eftir breytt gangvirði ..	7,0%	5,2%	3,6%	2,0%

Skýringar

d) Gjaldmiðlaáhætta

Gjaldmiðlaáhætta sjóðsins felst í hættu á að sveiflur á gengi íslensku krónunnar annars vegar og erlendra myntkrossa hins vegar geti haft neikvæð áhrif á eignastöðu sjóðsins. Þessari áhættu er hægt að stýra með framvirkum samningum og valréttum en sökum skilyrða í tengslum við gjaldeyrishöft eru möguleikar á því takmarkaðir.

Meirihluti eigna sjóðsins í árslok 2015 er í íslenskum krónum en um 26,5% er í erlendum fjáreignum, fjárfestingum og handbæru féi, sem svarar til 155,1 milljarða króna. Hér á eftir eru tilgreindir þeir gjaldmiðlar sem mest áhrif hafa á rekstur sjóðsins. Upplýsingar um gengi og útreikning á flökti taka tillit til kaupgengis Seðlabanka Íslands.

Mynt	Árslokagengi	Árslokagengi	Meðalgengi	Meðalgengi	Ársflökt
	2015	2014	2015	2014	2015
USD	129,28	126,60	131,53	116,47	10,1%
EUR	140,93	153,84	145,89	154,43	3,1%
GBP	191,59	197,18	201,09	191,70	8,5%
		Fjárhæð	Fjárhæð	Hlutfall af eignum	Hlutfall af eignum
Skipting eigna eftir myntum:		31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014
USD		83.868.218	81.431.522	14,4%	15,8%
EUR		24.709.236	21.640.188	4,2%	4,2%
GBP		8.519.874	6.794.459	1,5%	1,3%
Aðrir erlendir gjaldmiðlar		38.002.141	37.734.790	6,4%	7,4%
Samtals		<u>155.099.470</u>	<u>147.600.958</u>	<u>26,5%</u>	<u>28,7%</u>

Í töflunni hér að neðan eru sýnd hvaða áhrif 5% og 10% styrking á gengi íslensku krónunnar gagnvart viðkomandi gjaldmiðlum hefði á gangvirði eigna í erlendra mynt, hreina eign til greiðslu lífeyris og tryggingafræðilega stöðu miðað við stöðu eigna í viðkomandi gjaldmiðli á reikningssskiladegi. 5% og 10% veiking á gengi íslensku krónunnar hefði öfug áhrif.

Áhrif á hreina eign til greiðslu lífeyris:	31.12.2015	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2014
	5%	10%	5%	10%
Styrking á gengi íslensku krónunnar:				
USD	(4.193.411)	(8.386.822)	(4.071.576)	(8.143.152)
EUR	(1.235.462)	(2.470.924)	(1.082.009)	(2.164.019)
GBP	(425.994)	(851.987)	(339.723)	(679.446)
Aðrir erlendir gjaldmiðlar	(1.900.107)	(3.800.214)	(1.886.739)	(3.773.479)
Samtals gangvirðisbreyting	<u>(7.754.973)</u>	<u>(15.509.947)</u>	<u>(7.380.048)</u>	<u>(14.760.096)</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris	583.675.552	583.675.552	514.570.672	514.570.672
Breyting á hreinni eign	<u>(7.754.973)</u>	<u>(15.509.947)</u>	<u>(7.380.048)</u>	<u>(14.760.096)</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris eftir breytt gangvirði	<u>575.920.579</u>	<u>568.165.605</u>	<u>507.190.624</u>	<u>499.810.576</u>
Áhrif á tryggingafræðilega stöðu:	31.12.2015	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2014
Styrking á gengi íslensku krónunnar:	5%	10%	5%	10%
USD	(0,5%)	(1,0%)	(0,5%)	(1,0%)
EUR	(0,1%)	(0,3%)	(0,1%)	(0,3%)
GBP	(0,1%)	(0,1%)	(0,1%)	(0,1%)
Aðrir erlendir gjaldmiðlar	(0,2%)	(0,4%)	(0,2%)	(0,5%)
Samtals	<u>(0,9%)</u>	<u>(1,8%)</u>	<u>(0,9%)</u>	<u>(1,9%)</u>
Tryggingafræðileg staða	8,7%	8,7%	5,1%	5,1%
Breyting á tryggingafræðilegri stöðu	<u>(0,9%)</u>	<u>(1,8%)</u>	<u>(0,9%)</u>	<u>(1,9%)</u>
Tryggingafræðileg staða eftir breytt gangvirði	<u>7,8%</u>	<u>6,9%</u>	<u>4,2%</u>	<u>3,2%</u>

Fjárhæðir í þúsundum króna.

Skýringar

e) Ósamræmisáhætta

Ósamræmisáhætta vísar til ósamræmis í breytingum á gangvirði eigna annars vegar og skuldbindinga hins vegar. Dæmi um slíkan áhættuþátt er verðtrygging. Lífeyrisréttindi eru verðtryggðar skuldbindingar, en eignir sjóðsins eru hins vegar ekki verðtryggðar að fullu. Ýmsar eignir hafa þó eiginleika óbeinnar verðtryggingar. Álagsprófum og næmnigreiningum er beitt á eignir og skuldbindingar til þess að meta næmni þeirra fyrir breytingum á vöxtum, verðbólgu og öðrum þáttum sem eru sameiginlegir eignum og skuldbindingum.

f) Verðbólguáhætta

Verðbólguáhætta er sú hætta að verðbólga valdi hækkun á lífeyrisskuldbindingum umfram raunávöxtun óverðtryggðra eigna. Verðbólguáhætta er viðvarandi í rekstri sjóðsins þar sem skuldbindingar eru að fullu verðtryggðar en eignasafnið er hins vegar að hluta ávaxtað í óverðtryggðum verðbréfum.

	Fjárhæð	Fjárhæð	Hlutfall af eignum	Hlutfall af eignum
	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014
Verðtryggðar eignir:				
Skuldabréf með ábyrgð ríkisins	112.592.393	109.173.124	19,3%	21,2%
Útlán til sjóðfélaga og annarra	41.029.413	44.417.636	7,0%	8,6%
Önnur skuldabréf	77.787.228	60.032.694	13,4%	11,7%
Verðtryggð innlán	258.069	1.130.213	0,0%	0,2%
Samtals	231.667.103	214.753.667	39,7%	41,7%

g) Áhætta vegna eigna utan efnahagsreiknings

Hætta á breytingum á undirliggjandi eignum eða skuldbindingum utan efnahags. Framvirkir gjaldmiðlasamningar, afleiður og skuldbindandi samningar um greiðslur í framtakssjóði eru dæmi um eignir og skuldbindingar utan efnahagsreiknings. Ekki eru til staðar opnir og útistandandi framvirkir gjaldmiðlasamningar og afleiður hjá sjóðnum. Upplýsingar um skuldbindingar vegna framtakssjóða er að finna í skýringu nr. 17.

19.2. Mótaðilaáhætta

Mótaðilaáhætta er hættan á fjárhagslegu tapi ef gagnaðili fjármálagernings stendur ekki við umsamdar skuldbindingar sínar. Mótaðilaáhætta má skipta í útlánaáhætta, samþjöppunaráhætta, landsáhætta, afhendingaráhætta og uppgjörsáhætta.

Með greiningu á mótaðilaáhætta er leitast við að meta hættuna á því að gagnaðilar fjármálagernings standi ekki við skuldbindingar sínar. Undir mótaðilaáhætta fellur m.a. útlánaáhætta, sem er sú áhætta að mótaðilar standi ekki skil á greiðslum af fjármálagerningum. Dæmi um slíka fjármálagerninga eru skuldabréf, víxlar, skuldaviðurkenningar og innlán, en dæmi um aðra samninga sem geta falið í sér útlánaígildi eru afleiðusamningar. Útlánaáhætta er m.a. metin á grundvelli mats á lánshæfi stærstu útgefenda.

Þeir mótaðilar sjóðsins sem hafa opinbera lánshæfiseinkunn eru ríkissjóður, Arion banki hf. og Íslandsbanki hf. Ríkissjóður er með einkunnirnar A-/Baa2/BBB (Fitch/Moody's/Standard & Poor's) þegar kemur að langtíma skuldbindingum í innlendri mynt. Lánshæfiseinkunn ríkissjóðs var hækkuð um mitt ár 2015. Arion banki er með lánshæfiseinkunn BBB- frá Standard & Poor's á skuldbindingum til langs tíma. Íslandsbanki er með BBB- frá bæði Fitch og Standard and Poor's á skuldbindingum til langs tíma.

	Fjárhæð	Fjárhæð	Hlutfall af eignum	Hlutfall af eignum
	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014
Útlánaáhætta, lánshæfismat miðast við 31.12.2015:				
Skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs,				
lánshæfismat S&P BBB	161.703.932	151.505.894	27,7%	29,4%
Mótaðilar með lánshæfismat S&P, BBB-	7.304.315	1.081.816	1,3%	0,2%
Útlán til sjóðfélaga og annarra	41.513.944	43.951.740	7,1%	8,5%
Önnur skuldabréf	75.029.520	65.812.874	12,7%	12,8%
Varúðarniðurfærsla veðskuldabréfa	(1.408.921)	(1.801.458)	-0,2%	-0,3%
Samtals	284.142.789	260.550.866	48,6%	50,6%

Skýringar

Vanskilatöflur:

90 daga vanskil	Fjárhæð	Fjárhæð	Hlutfall	Hlutfall
	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2015	31.12.2014
Útlán til sjóðfélaga	310.105	435.911	0,8%	1,1%
Önnur útlán	2.596	5.736	0,1%	0,1%
Önnur skuldabréf	0	0	0,0%	0,0%

Varúðarniðurfærsla vegna útlána og skuldabréfa

Í árslok 2015	(1.408.921)
Í árslok 2014	(1.801.458)
Lækkun niðurfærslu	392.537

19.3. Lífeyrstryggingaráhætta

Lífeyrstryggingaráhætta er hættan á því að lífeyrissjóður geti ekki staðið við lífeyrisskuldbindingar sínar (greitt lífeyri) að fullu. Lífeyrstryggingaráhættu má skipta í skerðingaráhættu, iðgjaldaáhættu, umhverfis áhættu, lýðfræðilega áhættu og réttindaflutningsáhættu. Til þess að meta lífeyrstryggingaráhættu er m.a. horft á hlutfall lífeyris á móti iðgjöldum, aldursamsetningu sjóðfélaga og fleira.

Með því að framkvæma svokallaðar tölfraðilegar hermanir (e. simulation) á eignum og skuldbindingum sjóðsins miðað við mismunandi forsendur er hægt að meta líkur á að sjóðurinn þurfi að breyta réttindum, samanber nánari ákvæði laga og samþykktu sjóðsins.

Álagspróf með hliðsjón af leiðbeinandi tilmælum FME nr. 1/2013

Sjóðurinn framkvæmir reglulega álagspróf með hliðsjón af leiðbeinandi tilmælum FME nr. 1/2013. Markmið með framkvæmd álagsprófsins er að meta hvort tryggingafræðileg staða sjóðsins verði undir -10% miðað við mismunandi álagsþætti. Þetta er gert þar sem að í 39. gr. laga nr. 129/1997 er kveðið á um að ef heildar tryggingafræðileg staða lífeyrissjóða án ábyrgðar, leiðir í ljós að meira en 10% munur er á milli eignaliða og lífeyrisskuldbindinga er skylt að gera nauðsynlegar breytingar á samþykktum. Með sama hætti þarf að gera breytingar á samþykktum ef munurinn hefur haldist 5% eða meiri síðastliðin 5 ár.

Enginn einn þáttur í álagsprófinu setur tryggingafræðilega stöðu sjóðsins niður fyrir -10% viðmiðið.

Niðurstöður álagsprófs:	Tryggingafræðileg staða 2015	Tryggingafræðileg staða 2014	Breyting tryggingafræðilegrar stöðu 2015	Breyting tryggingafræðilegrar stöðu 2014
	Núverandi staða	8,7%	5,1%	
Tryggingafræðileg krafa lækkuð úr 3,5% í 3%	(0,2%)	(3,8%)	(8,9%)	(8,9%)
Líftöflur hliðrast um 2 ár	2,2%	(1,1%)	(6,5%)	(6,2%)
Örorkulíkur auknar um 10%	7,7%	4,1%	(1,0%)	(1,0%)
Vísitala neysliverðs hækkun ársins aukin um 0,5%	8,6%	4,8%	(0,1%)	(0,3%)
Gengisvísitala lækkar um 10%	6,9%	3,2%	(1,8%)	(1,9%)
Sjóðfélagalán lækka um 10%	8,3%	4,5%	(0,4%)	(0,6%)
Markaðsskuldbréf lækka um 10%	6,0%	2,5%	(2,7%)	(2,6%)
Erlend hlutabréf lækka um 10%	7,0%	3,4%	(1,7%)	(1,7%)
Innlend hlutabréf lækka um 10%	7,1%	3,8%	(1,6%)	(1,3%)

Skýringar

19.4. Lausafjánhætta

Lausafjánhætta er hættan á að lífeyrissjóður hafi ekki nægjanlegt laust fé til að mæta greiðsluskuldbindingum. Skipta má lausafjánhættu í seljanleikaáhættu og útstreymisáhættu.

Seljanleikaáhætta lýtur að því að ekki sé unnt að selja tiltekna fjármálagerninga innan tiltekins tíma. Stærsti hluti eigna sjóðsins eru skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs og skráð verðbréf sem almennt teljast til seljanlegra eigna.

Hlutfall innlána, skuldabréfa með ábyrgð ríkissjóðs og skráðra verðbréfa af eignum:

	2015	2014
Innlán.	0,7%	1,1%
Skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs	27,7%	29,4%
Innlend skráð hlutabréf	18,7%	14,5%
Skráð skuldabréf sveitarfélaga, lánastofnanna og fyrirtækja	11,7%	10,0%
Erlend skráð hlutabréf.	9,7%	8,2%
Erlend skráð hlutdeildarskírteini í verðbréfasjóðum (lög nr. 30/2003) ...	10,9%	13,4%
Samtals	79,4%	76,6%

Útstreymisáhætta vísar hins vegar til hættunnar á því að ekki sé unnt að standa við greiðslur vegna lífeyris-skuldbindinga eða uppgjörs samninga sem sjóðurinn hefur undirgengist, t.d. vegna verðbréfavíðskipta.

Til að lágmarka útstreymisáhættu er fylgst með útstreymi greidds lífeyris og innstreymi iðgjalda og afborgana/arðgreiðslna af verðbréfum. Ef hlutfall milli lífeyris og iðgjalda er minna en 100% þýðir það að það er meira innstreymi af iðgjöldum til sjóðsins heldur en sjóðurinn greiðir út í lífeyri, þ.e. nettó innstreymi fjármagns til sjóðsins.

Hlutfall lífeyris af iðgjöldum:

	2015	2014
Lífeyrir	11.252.953	10.221.704
Iðgjöld	22.214.413	20.540.376
Lífeyrisbyrði	50,7%	49,8%

19.5. Rekstraráhætta

Rekstraráhætta er hættan á fjárhagslegu tapi vegna ófullnægjandi innri verkferla, starfsmanna, kerfa eða vegna ytri atburða í rekstrarumhverfi lífeyrissjóða. Skipta má rekstraráhættu í starfsmannaáhættu, áhættu vegna svika, áhættu vegna upplýsingatækni, orðsporsáhættu, skjalaáhættu, áhættu vegna útvistunar og upplýsingaáhættu.

Skilvirkar leiðir til að takmarka rekstraráhættu eru skýrar innri reglur, starfslýsingar, verkferlar sem skilgreina verklag við helstu verkþætti og skýrt skipurit.

Undir rekstraráhættu flokkast jafnframt pólitísk áhætta, en hún er skilgreind sem áhættan af því að aðgerðir eða aðgerðarleysi stjórnvalda auki lífeyrisbyrði sjóðsins eða skerði eignir hans, auk annarra neikvæðra áhrifa sem óvissa um mögulegar stjórnvaldsaðgerðir kann að skapa. Undir þetta falla t.a.m. breytingar á lögum eða reglum um starfseminna eða túlkun þeirra sem valda verulegum breytingum á starfseminni. Þetta kunna t.d. að vera breytingar á lögum um lífeyrissjóði, uppgjörsreglum, skattalögum, lögum um aðra aðila sem hafa áhrif á starfsemi sjóðsins, eftirliti og eftirlitsreglum og heimildum til fjárfestinga.

Skýringar

20. Áhrif upptöku á reglum FME nr. 335/2015 á ársreikning sjóðsins

Ársreikningur þessi eru fyrstu reikningsskil sjóðsins sem gerð eru í samræmi við reglur nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða. Ársreikningurinn er gerður í samræmi við grundvöll og aðferðir sem lýst er í skýringu 2. Í þessari skýringu er gerð grein fyrir áhrifum á ársreikninginn vegna upptöku á nýju reglunum á mat og framsetningu einstakra liða reikningsskilanna. Fyrri reikningsskil voru gerð í samræmi við eldri reglur um ársreikninga lífeyrissjóða nr. 55/2000. Þar sem um er að ræða heildstæða breytingu á reikningsskilaaðferðum er varðar flokkun, framsetningu og mat fjölmargra liða reikningsskilanna, eru afturvirk áhrif breytinga vegna fyrri tímabila sýnd í ársreikningnum á þá liði sem verða fyrir breytingum vegna reikningsskilaaðferða.

Yfirfærsla í reikningsskil samkvæmt nýju reglunum er 1. janúar 2014. Lífeyrissjóðurinn gerir upphafsefnahagsreikning sinn miðað við þann dag. Reikningsskil þessi miðast við 31. desember 2015. Gildistökdagur nýju reglnanna er 1. janúar 2015.

Áhrif breytinganna snúa annars vegar að breytingu á mati ákveðinna fjármálagerninga og hins vegar á breytingu á framsetningu ýmissa liða efnahagsreiknings og yfirlits um breytingu á hreinni eign. Kröfur um ítarlegri skýringar vegna áhættustýringar og stjórnarháttá bætast við. Framsetning sjóðstreymis breytist verulega sem og að gerðar eru ítarlegri kröfur vegna skýringa m.a. um þóknanir til fjármálafyrirtækja.

(a) Breyting á mati.

Samkvæmt fyrri reglum færði sjóðurinn öll verðbréf með föstum tekjum á afskrifuðu kostnaðarverði, þ.m.t. alla skuldabréfaeign m.v. ávöxtunarkröfu við kaup. Meginreglan í nýjum reglum er að færa alla fjármálagerninga á gangvirði. Þó er áfram heimilt að færa skuldabréf sem halda á til gjalddaga á afskrifuðu kostnaðarverði. Stjórnendur sjóðsins hafa ákveðið að flokka meginhluta skuldabréfa sinna í flokkinn haldið til gjalddaga. Það á þó ekki við um alla skuldabréfaflokka, því stjórn sjóðsins samþykkti í nóvember 2015 með skjalfestri stefnu, að flokka hluta ríkisskuldabréfa, íbúðabréfa og sértryggðra skuldabréfa fjármálafyrirtækja á gangvirði. Matsbreyting sem leiðir af breytingu mats framangreindra skuldabréfaflokka úr afskrifuðu kostnaðarverði í gangvirði skýrir þá breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris sem sett er fram í eftirfarandi töflum. Matsbreytingin hefur ekki áhrif á tryggingafræðilega stöðu.

(b) Tryggingafræðileg staða.

Yfirlit um tryggingafræðilega stöðu samtryggingardeildar, er nú sett fram í fyrsta sinn sem aðalyfirlit. Í fyrri reikningsskilareglum voru upplýsingar um tryggingafræðilega stöðu eingöngu settar fram í skýringum. Aðferðafræði við mat á tryggingafræðilegri stöðu er óbreytt m.v. fyrri reikningsskil.

(c) Breyting í framsetningu.

Fjölmargar breytingar eru gerðar á flokkun og framsetningu liða í efnahagsreikningi og yfirliti um breytingu á hreinni eign. Flokkun fjárfestinga í efnahagsreikningi er m.a. breytt og jafnframt framsetningu tekna af þeim. Innheimtuþóknanir vegna aðila sem standa að sjóðnum eru nú dregnar frá rekstrarkostnaði en voru áður undir liðnum aðrar tekjur. Í eftirfarandi töflum er leitt fram hvar helstu breytingar vegna framsetningar koma fram. Breyting á framsetningu hefur engin áhrif á hreina eign til greiðslu lífeyris.

20.1. Afstemmingar á milli reikningsskilaaðferða samkvæmt reglum nr. 335/2015 og fyrri reikningsskilaaðferða

Eftirfarandi afstemmingar sýna áhrifin af innleiðingu nýrrar reglu um ársreikninga lífeyrissjóða. Fjárhæðir eru í milljónum króna.

Hrein eign til greiðslu lífeyris:	1.1.2014	31.12.2014
Hrein eign til greiðslu lífeyris samkvæmt áður birt reikningsskil.	453.825	509.069
Breytingar á reikningshaldslegu mati skuldabréfa.	5.498	5.502
Hrein eign til greiðslu lífeyris sbr. reglur 335/2015	459.323	514.571

Skýringar

Afstemming á breytingu úr reglum FME nr. 55/2000 (fyrri reikningsskilaaðferðir) í nýjar reglur nr. 335/2015

Efnahagsreikningur 1. janúar 2014

Samkvæmt fyrri reglum nr. 55/2000	1.1.2014	Breyting á fram- setningu	Mats- breyting	1.1.2014	Samkvæmt nýjum reglum nr. 335/2015
Eignir					
Fjárfestingar					
Húseignir og lóðir	202	200.543	0	200.745	Fjárfestingar
Verðbréf með breytill. tekjum	200.745	33.791	5.498	240.034	Eignarhlutir í félögum og sjóðum
Verðbréf með föstum tekjum	191.127	[191.127]	0		Skuldabréf
Veðlán	43.409	[43.409]	0		
Bankainnstæður	1.917	0	0	1.917	Bundnar bankainnstæður
Aðrar fjárfestingar	340	0	0	340	Aðrar fjárfestingar
Fjárfestingar	437.740	[202]	5.498	443.036	
Kröfur					
Kröfur á launagreiðendur	2.402	0	0	2.402	Kröfur
Aðrar kröfur	33	0	0	33	Kröfur á launagreiðendur
Kröfur	2.435	0	0	2.435	Aðrar kröfur
Aðrar eignir					
Rekstrarfjármunir og aðrar efnislegar eignir	92	202	0	294	Ýmsar eignir
Sjóður og veltiinnlán	28.026	[28.026]	0		Varanlegir rekstrarfjármunir
Aðrar eignir	28.118	[27.824]	0	294	
		28.026	0	28.026	
Eignir samtals	468.293	0	5.498	473.791	Handbært fé
Skuldir					
Skuldir við lánastofnanir	13.835	0	0	13.835	Skuldir
Aðrar skuldir	633	0	0	633	Áfallinn kostnaður og fyrirfram innheimtar tekjur
Skuldir	14.468	0	0	14.468	Aðrar skuldir
Hrein eign til gr. lífeyris	453.825	0	5.498	459.323	Hrein eign til greiðslu lífeyris
Skipting á hreinni eign til greiðslu lífeyris					
Hrein eign sameignardeildar	445.444	0	5.400	450.844	
Séreignardeild – verðbréfaleið	8.009	0	98	8.107	
Séreignardeild – innlánsleið	372	0	0	372	
	453.825	0	5.498	459.323	

Skýringar

Efnahagsreikningur 31. desember 2014

Samkvæmt fyrri reglum nr. 55/2000	31.12.2014	Breyting á fram- setningu	Mats- breyting	31.12.2014	Samkvæmt nýjum reglum nr. 335/2015
Eignir					
Fjárfestingar					
Húseignir og lóðir	189	245.405	0	245.594	Fjárfestingar
Verðbréf með breytil. tekjum	245.594	9.455	5.502	260.551	Eignarhlutir í félögum og sjóðum
Verðbréf með föstum tekjum	212.899	(212.899)	0		Skuldabréf
Veðlán	42.150	(42.150)	0		
Bankainnstæður	1.046	0	0	1.046	Bundnar bankainnstæður
Aðrar fjárfestingar	374	0	0	374	Aðrar fjárfestingar
Fjárfestingar	502.252	(189)	5.502	507.565	
Kröfur					
Kröfur á launagreiðendur	2.392	(14)	0	2.378	Kröfur
Aðrar kröfur	34	13	0	47	Kröfur á launagreiðendur
Kröfur	2.426	(1)	0	2.425	Aðrar kröfur
Aðrar eignir					
Rekstrarfjármunir og aðrar efnislegar eignir	228	189	0	417	Ýmsar eignir
Sjóður og veltiinnlán	4.872	(4.872)	0	0	Varanlegir rekstrarfjármunir
Aðrar eignir	5.100	(4.683)	0	417	Aðrar eignir
		4.759	0	4.759	
Eignir samtals	509.778	(114)	5.502	515.166	Handbært fé
Skuldir					
Skuldir við lánastofnanir	0	57	0	57	Skuldir
Aðrar skuldir	709	(171)	0	538	Áfallinn kostnaður og fyrirfram innheimtar tekjur
Skuldir	709	(114)	0	595	Aðrar skuldir
Hrein eign til gr. lífeyris	509.069	0	5.502	514.571	Hrein eign til greiðslu lífeyris
Skipting á hreinni eign til greiðslu lífeyris					
Hrein eign sameignardeildar	499.787	0	5.406	505.193	
Séreignardeild – verðbréffaleið	8.898	0	96	8.994	
Séreignardeild – innlánsleið	384	0	0	384	
	509.069	0	5.502	514.571	

Skýringar

Yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris á árinu 2014

Skv. fyrri reglum nr. 55/2000	2014	Breyting á fram- setningu	Mats- breyting	2014	Samkvæmt nýjum reglum nr. 335/2015
Iðgjöld					Iðgjöld
Iðgjöld sjóðfélaga	6.878	0	0	6.878	Iðgjöld sjóðfélaga
Iðgjöld launagreiðenda	13.392	0	0	13.392	Iðgjöld launagreiðenda
Réttindafl. og endurgreiðslur	(33)	0	0	(33)	Réttindaflutningur og endurgreiðslur
Framl. rík. til jöfn. örorkubyrði	303	0	0	303	Sérstök aukaframlög
Iðgjöld	20.540	0	0	20.540	
Lífeyrir					Lífeyrir
Lífeyrir	9.998	0	0	9.998	Heildarférhæð lífeyris
Gjald til starfsendurh.sjóðs	208	0	0	208	Framlag til starfsendurhæfingarsjóðs
Annar beinn kostn. v/örorkul.	16	0	0	16	Beinn kostnaður vegna örorkulífeyris
Lífeyrir	10.222	0	0	10.222	
Fjárfestingartekjur					Hreinar fjárfestingartekjur
Tekjur af eignarhlutum	14.967	15.038	0	30.005	H. tek. af eignarhl. í félögum og sjóðum
Tekjur af húseignum og lóðum	15	13.749	4	13.768	Hreinar tekjur af skuldabréfum
Vaxtatekjur og gengismunur	30.455	(29.574)	0	881	Hreinar tekjur af afleiðusamningum
Lækkun á niðurfærslu	197	131	0	328	Vaxtatekjur af bundnum bankainnstæðum
	0	757	0	757	Vaxtatekjur af handbæru fé
	0	79	0	79	Vaxtatekjur af iðgjöldum og öðrum kröfum
	0	(225)	0	(225)	Fjárfestingargjöld
Fjárfestingartekjur	45.634	(45)	4	45.593	
Fjárfestingargjöld					Rekstrarkostnaður
Skrifstofu- og stjórn.kostn.	393	(393)	0		Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður
Rekstrarkostnaður					Aðrar tekjur
Skrifstofu- og stjórn.kostn.	396	267	0	663	
Aðrar tekjur	81	(81)	0	0	
Hækkun á hreinni eign á árinu	55.244	0	4	55.248	Breyting á hreinni eign til greiðslu lífeyris
Hrein eign frá fyrra ári	453.825	0	5.498	459.323	Hrein eign frá fyrra ári
Hrein eign í árslok til gr. lífeyris	509.069	0	5.502	514.571	Hrein eign í árslok til greiðslu lífeyris

Kennitölur

21. Fimm ára yfirlit	2015	2014	2013	2012	2011
Fjárhagsstaða skv. tryggingafræðilegri úttekt samtryggingardeildar					
Hrein eign umfram heildarskuldbindingar	8,7%	5,1%	0,9%	(0,4%)	(2,3%)
Hrein eign umfram áfallnar skuldbindingar	15,9%	10,4%	4,6%	2,8%	(1,7%)
Ávöxtun					
Hrein nafnávöxtun *	12,4%	9,8%	10,2%	13,4%	8,2%
Raunávöxtun *	10,3%	8,7%	6,4%	8,6%	2,9%
Hrein raunávöxtun *	10,2%	8,7%	6,3%	8,5%	2,8%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar:					
síðustu 5 ára	7,3%	5,9%	4,4%	(2,4%)	(3,8%)
síðustu 10 ára	2,5%	3,1%	3,4%	3,9%	2,8%
síðustu 20 ára	4,9%	4,7%	4,6%	4,6%	4,5%
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga					
Skráðir eignarhlutir í félögum og sjóðum	41,4%	37,4%	35,2%	32,8%	29,0%
Skráð skuldabréf	39,5%	38,1%	39,7%	39,3%	40,9%
Óskráðir eignarhlutir í félögum og sjóðum	9,3%	11,0%	10,7%	11,2%	10,9%
Óskráð skuldabréf	9,7%	13,2%	13,9%	16,2%	18,7%
Bundnar bankainnstæður	0,0%	0,2%	0,4%	0,5%	0,5%
Aðrar fjárfestingar	0,1%	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum					
Eignir í íslenskum krónum	73,2%	70,9%	70,8%	68,5%	68,2%
Eignir í erlendum gjaldmiðlum samtals	26,8%	29,1%	29,2%	31,5%	31,8%
Fjöldi					
Fjöldi virkra sjóðfélaga	33.859	33.133	32.439	32.708	32.940
Fjöldi sjóðfélaga í árslok	156.037	152.069	148.500	144.840	140.778
Fjöldi lífeyrisþega	13.639	12.678	11.827	11.006	10.322
Stöðugildi	35,1	32,7	32,9	31,1	31,4
Hlutfallsleg skipting lífeyris					
Ellilífeyrir	73,2%	72,7%	71,8%	70,4%	69,4%
Örorkulífeyrir	19,6%	19,6%	20,2%	21,1%	21,9%
Makalífeyrir	6,2%	6,7%	6,9%	7,2%	7,3%
Barnalífeyrir	1,0%	1,0%	1,1%	1,3%	1,4%
Fjárhæðir á föstu verðlagi (í milljónum króna)					
Iðgjöld alls	22.214	20.950	19.769	19.224	19.348
Lífeyrir alls	11.253	10.426	9.512	8.729	8.223
Hreinar fjárfestingartekjur alls	58.856	46.503	43.585	50.671	29.486
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður alls	712	677	648	610	580
Hækkun á hreinni eign	69.105	56.350	58.859	60.555	39.726
Aðrar kennitölur					
Lífeyrisbyrði	50,7%	49,8%	48,1%	45,4%	42,5%
Skrifstofu- og stjórnunarkostn. alls í % af iðgjöldum	3,2%	3,2%	3,3%	3,2%	3,0%
Hreinar fjárfestingartekjur í % af meðalstöðu eigna	10,7%	9,2%	9,5%	12,1%	7,6%
Skrifst. og stjórnunarkostn. í % af meðalstöðu eigna	0,13%	0,14%	0,14%	0,15%	0,15%
Séreignardeild – verðbréfaeild					
Hrein nafnávöxtun *	12,4%	9,8%	10,2%	13,4%	8,2%
Hrein raunávöxtun *	10,2%	8,7%	6,3%	8,5%	2,8%
Fjöldi virkra sjóðfélaga	1.552	1.491	1.462	1.549	1.701
Fjöldi lífeyrisþega	64	112	111	144	259
Séreignardeild – innlánsleið					
Hrein nafnávöxtun *	3,4%	2,6%	5,2%	6,2%	7,4%
Hrein raunávöxtun *	1,4%	1,6%	1,5%	1,6%	2,1%
Fjöldi virkra sjóðfélaga	306	193	117	104	106
Fjöldi lífeyrisþega	9	11	7	9	12
Bankainnstæður	100%	100%	100%	100%	100%
Eignir í íslenskum krónum	100%	100%	100%	100%	100%

* Ávöxtun er reiknuð skv. reglum FME (ekki daglegt gengi eigna)

Deildaskiptur ársreikningur

2015

LÍFEYRISSJÓÐUR VERZLUNARMANNA
1956-2016

Deildaskipt yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris árið 2015

	Samtryggingardeild	Séreignardeild		Samtals
		Verðbréfaeið	Innlánsleið	
Iðgjöld				
Iðgjöld sjóðfélaga	7.030.036	353.664	70.472	7.454.172
Iðgjöld launagreiðenda	13.954.466	343.241	58.849	14.356.556
Réttindaflutningur og endurgreiðslur	(11.067)	17.262	(43.265)	(37.070)
	<u>20.973.435</u>	<u>714.167</u>	<u>86.056</u>	<u>21.773.658</u>
Sérstök aukaframlög	440.754	0	0	440.754
	<u>21.414.189</u>	<u>714.167</u>	<u>86.056</u>	<u>22.214.412</u>
Lífeyrir				
Heildarfjárhæð lífeyris	10.463.540	455.627	96.035	11.015.202
Framlag til starfsendurhæfingarsjóðs	223.210	0	0	223.210
Beinn kostnaður vegna örorkulífeyris	14.541	0	0	14.541
	<u>10.701.291</u>	<u>455.627</u>	<u>96.035</u>	<u>11.252.953</u>
Hreinar fjárfestingartekjur				
Hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum	38.309.727	680.682	0	38.990.409
Hreinar tekjur af skuldabréfum	19.418.295	345.022	0	19.763.317
Vaxtatekjur af bundnum bankainnstæðum	3.300	59	12.079	15.438
Vaxtatekjur af handbæru fé	41.008	728	2.787	44.523
Vaxtatekjur af iðgjöldum og öðrum kröfum	79.920	1.420	0	81.340
Ýmsar fjárfestingartekjur	58.053	1.031	0	59.084
Fjárfestingargjöld	(96.887)	(1.721)	0	(98.608)
	<u>57.813.416</u>	<u>1.027.221</u>	<u>14.866</u>	<u>58.855.503</u>
Rekstrarkostnaður				
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður	698.443	11.667	1.972	712.082
Breyting á hreinni eign til greiðslu lífeyris	67.827.871	1.274.094	2.915	69.104.880
Hrein eign frá fyrra ári	505.193.146	8.994.181	383.345	514.570.672
Hrein eign til greiðslu lífeyris í árslok	573.021.017	10.268.275	386.260	583.675.552

Deildaskiptur efnahagsreikningur 31. desember 2015

Eignir	Samtrygg- ingardeild	Séreignardeild		Samtals
		Verðbréfaleið	Innlánsleið	
Fjárfestingar				
Eignarhlutir í félögum og sjóðum	287.495.827	5.151.794	0	292.647.621
Skuldabréf	279.140.715	5.002.074	0	284.142.789
Bundnar bankainnstæður	0	0	258.070	258.070
Aðrar fjárfestingar	374.440	6.710	0	381.150
	<u>567.010.982</u>	<u>10.160.578</u>	<u>258.070</u>	<u>577.429.630</u>
Kröfur				
Kröfur á launagreiðendur	2.301.641	41.244	0	2.342.885
Aðrar kröfur	14.448	259	0	14.707
	<u>2.316.089</u>	<u>41.503</u>	<u>0</u>	<u>2.357.592</u>
Ýmsar eignir				
Varanlegir rekstrarfjármunir	445.682	7.986	0	453.668
Handbært fé	3.808.420	68.245	128.190	4.004.855
Eignir samtals	573.581.173	10.278.312	386.260	584.245.745
Skuldir				
Áfallinn kostnaður og fyrirfram innheimtar tekjur	59.816	1.072	0	60.888
Aðrar skuldir	500.340	8.965	0	509.305
	<u>560.156</u>	<u>10.037</u>	<u>0</u>	<u>570.193</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris	573.021.017	10.268.275	386.260	583.675.552

Deildaskipt yfirlit um sjóðstreymi árið 2015

	Samtrygg- ingardeild	Séreignardeild		Samtals
		Verðbréfaeið	Innlánsleið	
Inngreiðslur				
lögjöld	21.436.789	714.167	86.056	22.237.012
Innborgaðar vaxtatekjur af handbæru fé og kröfum	219.426	3.932	14.866	238.224
Aðrar inngreiðslur	142.170	2.548	0	144.718
	<u>21.798.385</u>	<u>720.647</u>	<u>100.922</u>	<u>22.619.954</u>
Útgreiðslur				
Lífeyrir	10.701.291	455.627	96.035	11.252.953
Rekstrarkostnaður	620.771	11.667	1.972	634.410
Fjárfesting í rekstrarfjármunum	87.733	1.572	0	89.305
Aðrar útgreiðslur	158.649	2.843	0	161.492
	<u>11.568.444</u>	<u>471.709</u>	<u>98.007</u>	<u>12.138.160</u>
Nýtt ráðstöfunarfé til fjárfestinga	<u>10.229.941</u>	<u>248.938</u>	<u>2.915</u>	<u>10.481.794</u>
Fjárfestingarhreyfingar				
Innborgaðar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum	10.475.041	187.708	0	10.662.749
Keyptir eignarhlutir í félögum og sjóðum	(19.850.310)	(355.708)	0	-20.206.018
Seldir eignarhlutir í félögum og sjóðum	1.478.587	26.496	0	1.505.083
Afborganir höfuðstóls og vaxta skuldabréfa	33.672.833	538.399	0	34.211.232
Keypt skuldabréf	(39.952.946)	(715.939)	0	(40.668.885)
Seld skuldabréf	2.534.316	45.414	0	2.579.730
Ný bundin innlán	(3.299)	(59)	(12.080)	(15.438)
Endurgreidd bundin innlán	671.901	11.962	119.746	803.609
Keyptar aðrar fjárfestingar	(176.703)	(3.167)	0	(179.870)
Seldar aðrar fjárfestingar	169.925	3.045	0	172.970
	<u>(10.980.655)</u>	<u>(261.849)</u>	<u>107.666</u>	<u>(11.134.838)</u>
(Lækkun) á handbæru fé	<u>(750.714)</u>	<u>(12.911)</u>	<u>110.581</u>	<u>(653.044)</u>
Gengismunur af handbæru fé	<u>(98.955)</u>	<u>(1.773)</u>	<u>0</u>	<u>(100.728)</u>
Handbært fé í upphafi árs	<u>4.658.089</u>	<u>82.930</u>	<u>17.609</u>	<u>4.758.628</u>
Handbært fé í lok árs	<u>3.808.420</u>	<u>68.246</u>	<u>128.190</u>	<u>4.004.856</u>

Annual Report

2015

LÍFEYRISSJÓÐUR VERZLUNARMANNA
1956-2016

Independent Auditor's Report

To the Board of Directors and Members of the Pension Fund of Commerce

We have audited the accompanying financial statements of the Pension Fund of Commerce for the year 2015. The financial statements consist of the Director's report, a Statement of changes in net assets for pension payments, a Balance sheet, a Statement of cash flows, a Statement of Actuarial position and Financial indicators.

The Board of Directors and the Managing Director's Responsibility for the Financial Statement

The Board of Directors and the Managing Director are responsible for the preparation and fair presentation of these financial statements in accordance with the requirements of the Icelandic Accounting Act and regulations about financial statements of pension funds. This responsibility includes: designing, implementing and maintaining internal control relevant to the preparation and fair presentation of financial statements that are free from material misstatement, whether due to fraud or error: selecting and applying appropriate accounting policies: and making accounting estimates that are reasonable in the circumstances.

Auditor's Responsibility

Our responsibility is to express an opinion on these financial statements based on our audit. We conducted our audit in accordance with International Standards on Auditing. Those Standards require that we comply with ethical requirements and plan and perform the audit to obtain reasonable assurance whether the financial statements are free from material misstatement.

An audit involves performing procedures to obtain audit evidence about the amounts and disclosures in the financial statements. The procedures selected depend on the auditor's judgement, including the assessment of the risks of material misstatement of the financial statements, whether due to fraud or error. In making those risk assessments, the auditor considers internal control relevant to the entity's preparation and fair presentation of the financial statements in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the entity's internal control. An audit also includes evaluating the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates made by management, as well as evaluating the overall presentation of the financial statements.

We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our audit opinion.

Opinion

In our opinion, the accompanying financial statements give a true and fair view of the fund's financial and actuarial position as of December 31, 2015 and of its financial performance and its cash flows for the year then ended in accordance with law and generally accepted accounting standards in Iceland.

Reykjavík February 18, 2016

PricewaterhouseCoopers ehf.

Vignir Rafn Gíslason

Report of the Board of Directors 2015

Fund's purpose

The Pension Fund of Commerce operates on the basis of the Act on Mandatory Insurance and Pension Rights no. 129/1997 and holds a fully valid operating license. The Pension Fund operates on the basis of a pension scheme agreement from 1996 with VR Trade Union and the Icelandic Federation of Trade, the Retailers Association of Iceland, the Federation of Icelandic Industries, Iceland Chamber of Commerce and the Confederation of Icelandic Employers. The Fund's purpose is to ensure pension to members and their families according to the Fund's regulation and The Act on Mandatory Insurance and Pension Rights.

New rules on annual financial statements

The Pension Fund's annual financial statements have been prepared in accordance with new rules of the Financial Supervisory Authority No. 335/2015, on the Annual Financial Statements of Pension Funds, which are now implemented for the first time in preparing the 2015 annual financial statements. Figures from previous year have been adjusted to ensure comparability. The overall impact of the changes is to increase the Fund's net assets as of year-end 2014 by ISK 5,502 million. The impact on nominal return in 2015 is an increase of 1.13%.

Number of fund members, employers and premiums received

The Fund has two divisions, a common pension fund and a private pension fund. A total of 48,630 members paid premiums to the Fund during 2015. The Fund had 33,859 members who pay regular premiums each month. A total of 8,197 employers paid premiums during the year on behalf of their employees. Premiums amounted to ISK 22,214 million, which is an increase of 8.1% from the previous year.

Number of pensioners and pension payments

Pension payments to 13,639 pensioners in the common division amounted to ISK 10,464 million. Pension payments increased by 9.4% from the previous year, and the number of pensioners increased by 7.6%. Contribution to the Rehabilitation Fund amounted to ISK 223 million. Pension payments from the private pension fund amounted to ISK 552 million. Pensions as percentage of premiums was 50.7% compared with 49.8% the year before.

Investment income and operating expenses

Net investment income was ISK 58,856 million, compared with ISK 45,493 million the previous year. Operating expenses was ISK 712 million in 2015 but ISK 664 million the year before. Operating expenses as percentage of average asset position was 0.13% compared with 0.14% the year before. Staff position numbered 35.1. Salaries totalled ISK 402.1 million and salary-related expenses ISK 97.6 million.

Net assets for pension payments

Net assets for pension payments for the common pension fund was ISK 573,021 million, compared with ISK 505,193 million at the end of 2014. Private pension savings amounted to ISK 10,655 million, compared with ISK 9,378 million at the end of 2014. Total assets for the common and the private pension fund amounted to ISK 583,676 million, compared with ISK 514,571 million at the end of 2014.

Return on investment

Return on investment was 12.5%, which is equivalent to 10.3% rate of return in real terms. Net real return was 10.2%, i.e. return, after deducting operating expenses from net investment earnings. The five-year average real return is 7.3% p.a., the ten-year average real return is 2.5% p.a. and the twenty-year average real return is 4.9% p.a.

Actuarial assessment

An actuarial assessment was undertaken on the Fund's assets and liabilities as of year-end 2015. Assets compared with total liabilities are positive by 8.7%. The premise of the assessment is that the Fund's return on assets over the coming decades will be 3.5% above the rise in the Consumer Price Index. Further information can be found in the Fund's statement of actuarial position.

Statement on corporate governance and risk management

The Pension Fund emphasises good corporate governance in formulating policy and in the everyday management of the Fund. The Fund's values are responsibility, concern and performance.

Directors and employers must take decisions in accordance with their convictions, current Acts and Rules, and in the manner which best serves the interests of Fund members and supports the Fund's purpose and activities. Its statement on corporate governance provides Fund members, premiums payers, public bodies, employees and other stakeholders with information on how the Pension Fund is governed. The statement is furthermore intended to support good management practices by the Fund and ensure its sound operation. The statement is based on those Acts and Rules which apply at the time the Fund's Annual Financial Statements are endorsed by the Board of Directors and Managing Director. In this connection regard is had specifically for the provisions of Act No. 129/1997 which apply to the management practices of pension funds, the Fund's Articles of Association, FME Rules, including Rules No. 335/2015, on the Annual Financial Statements of Pension Funds, and the 5th edition of Guidelines on Corporate Governance issued by the Iceland Chamber of Commerce, NASDAQ Iceland and the Confederation of Icelandic Employers.

The Board of Directors has adopted a risk policy for the Fund with the aim of increasing the security of its operations. This policy is based on statutory requirements, FME guidelines and the Fund's formulated policy. The risk policy is based on defining risk management, which involves setting up a surveillance system enabling the Fund to analyse, measure, monitor and manage the risk in its operation wherever possible. The Board of Directors emphasises making the risk policy an active part of the Fund's activities. It is discussed each year by the Board and, as appropriate, reviewed in part or in full. Emphasis is placed on ensuring the Board and management have good insight into the Fund's principal risk factors and that the Fund's employees are knowledgeable of their role in the process of risk management and supervision and take an active part in it. It is important that the Board of Directors, management and other employees assess risk and relevant risk factors in taking decisions as appropriate in each instance.

Publicity

At the beginning of each year, the fund publishes a report in the press on its activities during the previous year. Every six months, in March and September each year, the Fund sends its members a statement of their premiums payments, together with a calculation of their accrued pension rights. The summary in March is also accompanied by a letter to Fund members and pensioners, containing information on activities over last year. At the annual general meeting last year, the board of director's report, annual accounts, investment policy and actuarial valuation was presented. Information about the Fund and details of its activities, investments, asset allocation and liabilities, premiums, pension rights and loan rules can be found on its website.

Impact of uncertainty on external occupational setting

The Fund's operation was conventional during 2015. Its external occupational setting was bounded by foreign exchange restrictions and limited investments opportunities. Work is in progress on removal of capital controls aimed at minimising the negative impact on the Icelandic economy. With a view to this end, the authorisations allowed Icelandic pension funds to increase their investments in foreign securities near the end of 2015. Due to the rules in force with respect to foreign exchange dealings, the Fund cannot apply currency hedging, and thus the Fund's foreign securities holdings are exposed to fluctuations in the exchange rate of the Icelandic króna (ISK).

The Fund's future development and prospects

In coming years the Pension Fund's primary objective will continue to be to invest its assets within its statutory framework and following its investment strategy, with the objective of fulfilling its pension obligations and maximising members' entitlement.

Events after the conclusion of the financial statements

Since the end of the financial year and until the date of endorsement of the statements, foreign and domestic equity markets have declined; the decrease does not have a significant impact on the Fund's actuarial position.

In the estimation of the Fund's Board of Directors all the information necessary to obtain a clear picture of its position at year-end, performance during the year and financial development is provided in the annual financial statements. The Fund's Board of Directors confirms the Annual Report with its signature.

Reykjavík February 18, 2016

Board of Directors

Ásta Rut Jónasdóttir
Chairman of the Board

Helgi Magnússon
Vice-Chairman

Anna G. Sverrisdóttir

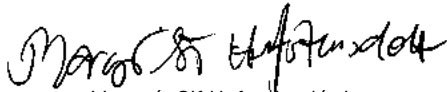
Birgir S. Bjarnason

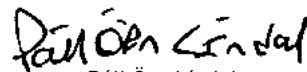
Birgir Már Guðmundsson

Friður Birga Stefánsdóttir

Margrét Sif Hafsteinsdóttir

Páll Örn Líndal

Managing Director

Guðmundur P. Þórhallsson

Statement of Changes in Net Assets for Pension Payments 2015

	2015	2014
Premiums		
Members	7,454,172	6,878,622
Employers	14,356,556	13,391,918
Transfer of rights and repayments	(37,070)	(33,023)
	<u>21,773,658</u>	<u>20,237,517</u>
Special supplementary contributions	440,754	302,859
	<u>22,214,412</u>	<u>20,540,376</u>
Pensions		
Total amount of pensions	11,015,202	9,998,314
Contribution to Rehabilitation Fund	223,210	207,844
Direct expenses from disability pensions	14,541	15,546
	<u>11,252,953</u>	<u>10,221,704</u>
Net investment income		
Net income from holdings in companies and funds	38,990,409	30,004,939
Net income from bonds	19,763,317	13,768,070
Net income from derivative contracts	0	881,038
Interest income from bank deposits	15,438	327,716
Interest income from cash equivalents	44,523	757,064
Interest income from premiums and other claims	81,340	78,906
Other investment income	59,084	0
Investment expenses	(98,608)	(224,708)
	<u>58,855,503</u>	<u>45,593,025</u>
Operating expenses		
Office and management expenses	712,082	663,825
Increase in net assets	69,104,880	55,247,872
Net assets from previous year-end	514,570,672	459,322,800
Net assets for pension payments at year-end	<u>583,675,552</u>	<u>514,570,672</u>

All amounts are in thousands of Icelandic króna

Balance Sheet as of December 31, 2015

	2015	2014
Investments		
Holdings in companies and funds	292,647,621	245,593,794
Bonds	284,142,789	260,550,866
Bank deposits	258,070	1,046,241
Other investments	381,150	374,250
	<u>577,429,630</u>	<u>507,565,151</u>
Claims		
Claims on employers	2,342,885	2,378,308
Other claims	14,707	46,853
	<u>2,357,592</u>	<u>2,425,161</u>
Other assets		
Fixed assets	453,668	416,869
Cash equivalents	4,004,856	4,758,628
Total assets	<u>584,245,746</u>	<u>515,165,809</u>
Liabilities		
Short-term liabilities		
Cost incurred and income collected in advance	60,888	56,830
Other liabilities	509,306	538,307
	<u>570,194</u>	<u>595,137</u>
Net assets for pension payments at year-end	<u>583,675,552</u>	<u>514,570,672</u>
Division of net assets for pension payments		
Common pension fund	573,021,017	505,193,146
Private pension fund – Securities division	10,268,275	8,994,181
Private pension fund – Deposit division	386,260	383,345
	<u>583,675,552</u>	<u>514,570,672</u>

All amounts are in thousands of Icelandic króna

Statement of Cash Flows 2015

	2015	2014
Inflow		
Premiums	22,237,012	20,532,776
Paid interest income on cash equivalents and claims	238,224	761,690
Other inflow	144,718	143,931
	<u>22,619,954</u>	<u>21,438,397</u>
Outflow		
Pensions	11,252,953	10,221,704
Operating expenses	634,410	600,001
Investment in operating assets	89,305	160,105
Other outflow	161,492	134,377
	<u>12,138,160</u>	<u>11,116,187</u>
New disposable resources for investments	<u>10,481,794</u>	<u>10,322,210</u>
Investment transactions		
Received income from holdings in companies and funds	10,662,749	9,283,086
Investments in holdings in companies and funds	(20,206,018)	(27,205,391)
Sold holdings in companies and funds	1,505,083	2,579,077
Installments on bond principals and interest	34,211,232	31,126,960
Purchased bonds	(40,668,885)	(48,070,626)
Sold bonds	2,579,730	5,118,591
Settlement of derivative contracts	0	(7,346,275)
New bank deposits	(15,438)	(327,715)
Repaid bank deposits	803,609	1,198,740
Purchased other investments	(179,870)	(139,100)
Sold other investments	172,970	105,150
	<u>(11,134,838)</u>	<u>(33,677,503)</u>
Increase (decrease) in cash equivalents	<u>(653,044)</u>	<u>(23,355,293)</u>
Exchange rate difference on cash equivalents	<u>(100,728)</u>	<u>87,838</u>
Cash equivalents at beginning of year	<u>4,758,628</u>	<u>28,026,083</u>
Cash equivalents at year-end	<u>4,004,856</u>	<u>4,758,628</u>

All amounts are in thousands of Icelandic króna

Statement of Actuarial Position

	2015		
	Accrued liabilities	Future liabilities	Total liabilities
Net assets			
Net assets for pension payments	573,021,017	0	573,021,017
Difference in book value and net present value of bonds	10,236,946	0	10,236,946
Difference in book value and valuation of listed holdings in companies.	(5,509,389)	0	(5,509,389)
Net present value of future investment expenses	(8,356,665)	0	(8,356,665)
Net present value of future operating expenses	(3,344,759)	(4,680,981)	(8,025,740)
Net present value of future premiums	0	341,642,829	341,642,829
Total net assets	566,047,150	336,961,848	903,008,998
Liabilities			
Old age pension	417,099,621	283,710,979	700,810,600
Disability pension	44,116,189	42,793,987	86,910,176
Spouse's pension	26,991,021	12,772,278	39,763,299
Children's allowance	369,133	2,840,597	3,209,730
Total liabilities	488,575,964	342,117,841	830,693,805
Net assets in excess of liabilities	77,471,186	(5,155,993)	72,315,193
Ratio of net assets to liabilities at year-end	15.9%	-1.5%	8.7%
Ratio of net assets to liabilities at the beginning of year	10.4%	-2.4%	5.1%
2014			
	Accrued liabilities	Future liabilities	Total liabilities
Net assets			
Net assets for pension payments	505,193,146	0	505,193,146
Difference in book value and net present value of bonds	14,298,852	0	14,298,852
Difference in book value and valuation of listed holdings in companies.	(4,176,260)	0	(4,176,260)
Net present value of future investment expenses	(9,147,277)	0	(9,147,277)
Net present value of future operating expenses	(3,070,329)	(4,239,354)	(7,309,683)
Net present value of future premiums	0	312,895,795	312,895,795
Total net assets	503,098,132	308,656,441	811,754,573
Liabilities			
Old age pension	388,166,719	262,564,492	650,731,211
Disability pension	41,359,987	39,396,300	80,756,287
Spouse's pension	25,787,960	11,597,784	37,385,744
Children's allowance	379,596	2,745,037	3,124,633
Total liabilities	455,694,262	316,303,613	771,997,875
Net assets in excess of liabilities	47,403,870	(7,647,172)	39,756,698
Ratio of net assets to liabilities at year-end	10.4%	-2.4%	5.1%
Ratio of net assets to liabilities at the beginning of year	4.6%	-4.3%	0.9%

All amounts are in thousands of Icelandic króna

Financial Indicators

	2015	2014	2013	2012	2011
Financial position based on actuarial valuation					
Net assets in excess of total liabilities	8.7%	5.1%	0.9%	(0.4%)	(2.3%)
Net assets in excess of accrued liabilities	15.9%	10.4%	4.6%	2.8%	(1.7%)
Return on investment					
Net nominal return on investment *	12.4%	9.8%	10.2%	13.4%	8.2%
Real return on investment *	10.3%	8.7%	6.4%	8.6%	2.9%
Net real return on investment *	10.2%	8.7%	6.3%	8.5%	2.8%
Net real return (five-year average)	7.3%	5.9%	4.4%	(2.4%)	(3.8%)
Net real return (ten-year average)	2.5%	3.1%	3.4%	3.9%	2.8%
Net real return (twenty-year average)	4.9%	4.7%	4.6%	4.6%	4.5%
Investment securities					
Listed holdings in companies and funds	41.4%	37.4%	35.2%	32.8%	29.0%
Listed bonds	39.5%	38.1%	39.7%	39.3%	40.9%
Unlisted holdings in companies and funds	9.3%	11.0%	10.7%	11.2%	10.9%
Unlisted bonds	9.7%	13.2%	13.9%	16.2%	18.7%
Bank deposits	0.0%	0.2%	0.4%	0.5%	0.5%
Other investments	0.1%	0.1%	0.1%	0.0%	0.0%
Investment securities by currencies					
Securities in Icelandic króna	73.2%	70.9%	70.8%	68.5%	68.2%
Securities in other currencies	26.8%	29.1%	29.2%	31.5%	31.8%
Number of					
Number of active fund members	33,859	33,133	32,439	32,708	32,940
Number of total fund members at year-end	156,037	152,069	148,500	144,840	140,778
Number of pensioners	13,639	12,678	11,827	11,006	10,322
Staff (full-time equivalent position)	35.1	32.7	32.9	31.1	31.4
Pension payments					
Old age pension	73.2%	72.7%	71.8%	70.4%	69.4%
Disability pension	19.6%	19.6%	20.2%	21.1%	21.9%
Spouse's pension	6.2%	6.7%	6.9%	7.2%	7.3%
Children's allowance	1.0%	1.0%	1.1%	1.3%	1.4%
Amounts at fixed prices (in millions of Icelandic króna)					
Total premiums	22,214	20,950	19,769	19,224	19,348
Total pensions	11,253	10,426	9,512	8,729	8,223
Total net investment income	58,856	46,503	43,585	50,671	29,486
Total operating expenses	712	677	648	610	580
Increase in net assets for pension payments	69,105	56,350	58,859	60,555	39,726
Other financial indicators					
Pensions as percentage of premiums	50.7%	49.8%	48.1%	45.4%	42.5%
Operating expenses as percentage of premiums	3.2%	3.2%	3.3%	3.2%	3.0%
Net investment income as % of average asset position	10.7%	9.2%	9.5%	12.1%	7.6%
Operating expenses as % of average asset position	0.13%	0.14%	0.14%	0.15%	0.15%
Private pension fund – Securities division					
Net nominal return on investment *	12.4%	9.8%	10.2%	13.4%	8.2%
Net real return on investment *	10.2%	8.7%	6.3%	8.5%	2.8%
Number of active fund members	1,552	1,491	1,462	1,549	1,701
Number of pensioners	64	112	111	144	259
Private pension fund – Deposit division					
Net nominal return on investment *	3.4%	2.6%	5.2%	6.2%	7.4%
Net real return on investment *	1.4%	1.6%	1.5%	1.6%	2.1%
Number of active fund members	306	193	117	104	106
Number of pensioners	9	11	7	9	12
Bank deposits	100%	100%	100%	100%	100%
Securities in Icelandic króna	100%	100%	100%	100%	100%

* Return is calculated on the basis of FME rules (assets are not valued on daily basis)

LÍFEYRISSJÓÐUR VERZLUNARMANNA
1956-2016

Kringlunni 7, 103 Reykjavík
Sími: 580 4000
Netfang: skrifstofa@live.is
Heimasíða: www.live.is